

KERKBEHEER

In deze uitgave:

- Een terugblik op een zeer gevarieerd VKB-congres, met jaarrede van de voorzitter, inleiding van prof. dr. C.P. Veerman, de forumdiscussie, de VKB-Marsh-Mercer Award en de vele workshops
- Nieuws uit de provinciale afdelingen Drenthe en Gelderland
- Kerkelijk erfgoed online

VERENIGING VOOR

KERKRENTMEESTERLIJK

BEHEER IN DE PKN

VERVANGINGSVERZEKERING PREDIKANTEN

De leden van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer hebben te maken met dezelfde risico's, belangen van medewerkers en vrijwilligers en andere waardevolle zaken. Om die reden heeft Mercer Marsh Benefits speciaal voor de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer en haar leden collectieve verzekeringen ontwikkeld.

Voor werknemers in loondienst bij uw gemeente loopt u als werkgever het risico dat één van uw medewerkers ziek wordt. U bent dan verplicht om het loon gedurende 2 jaar (gemaximeerd) door te betalen aan uw zieke werknemer. Voor deze loondoorbetalingsplicht kan een ziekteverzuim verzekering worden afgesloten.

Omdat het niet mogelijk is om ook de predikant(en) van uw gemeente hierop mee te verzekeren, heeft Mercer Marsh Benefits in nauwe samenwerking met de VKB de vervangingsverzekering voor predikanten ontwikkeld. Ook in geval van ziekte van een predikant wordt de gemeente veelal geconfronteerd met extra kosten om in de (tijdelijke) vervanging van een predikant te voorzien.

De vervangingsverzekering van predikanten is specifiek afgestemd op de situatie van een predikant. In geval de gemeentepredikant wegens ziekte zijn/haar werkzaamheden niet kan verrichten keert deze verzekering een geldbedrag uit aan de kerkelijke gemeente. De uitkering die wordt verstrekt is bedoeld om de kosten die voor de vervanging van de betreffende predikant moeten worden gemaakt te kunnen betalen.

U kunt bij de vervangingsverzekering van predikanten kiezen of u alleen het eerste jaar of het eerste en het tweede jaar van arbeidsongeschiktheid wilt verzekeren.

De belangrijkste kenmerken van deze verzekering zijn:

- Een uitkering van maximaal € 22.000 voor het eerste ziektejaar en de mogelijkheid van het meeverzekeren van het tweede ziektejaar met een uitkering van eveneens maximaal € 22.000.
- Een eigen risicotermijn van 30 dagen per ziekmelding.
- De jaarpremie voor een verzekering met een uitkeringsduur van één jaar bedraagt € 605 per predikant. Indien ook het tweede ziektejaar meeverzekerd wordt bedraagt de totale premie € 800 per predikant per jaar.
- De premie voor voltijd en deeltijd predikanten is gelijk.

Voor meer informatie verwijzen wij u graag naar de speciale website: www.vkb-verzekeringen.nl. Hierop treft u alle informatie aan en kunt u zich eenvoudig aanmelden voor deze verzekering waarvan inmiddels veel gemeenten al gebruik maken! U kunt ook contact opnemen met:

Leo Schippers

Relatiemanagement & Consultancy

010-4060961

Leo.Schippers@mercer.com

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDIJK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

Bij kerkelijkdrukwerk.nl kunt u o.a. een kerkblad, liturgie, flyer of poster laten drukken.

Vaste lage prijzen en geen verzendkosten. Productie in eigen huis en binnen 24 uur gereed.

Vraag de speciale kortingscode aan. Ga naar kerkelijkdrukwerk.nl/actie

UW
KERKBLAD
GRATIS
GEDRUKT

Kerkelijk
DRUKWERK.NL

Achterwetering 31, Schoonhoven | 0182 - 305200

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

De kracht in vellen offset.

 Roto Smeets

Roto Smeets Grafiservices

Grafiservices

Een bedrijf dat vecht voor de successen van zijn klanten. Of het nu gaat om vellen offset, pre-media, nabewerking, pre-distributie of distributie... Superstrong, sharp, safe & fast.

T 030 - 282 28 22

T 040 - 250 50 00

www.rsgrafiservices.nl

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
W.G. Roseboom, Nieuwegein, secretaris en
2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Bedum,
penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
G. Kofferman, Oudewater, lid

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en
drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van
de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 24,-
per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen
€ 22,- per abonnement en 11 en meer
abonnementen € 20,- per abonnement.
Abonnementsprijs voor niet-leden
€ 27,- per abonnement.
Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW.
ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets Grafiservices

Oplage

6.000 ex.
© juni 2015

Foto omslag

De kerk van Nijland

INHOUD

Terugblik op gevarieerd VKB-Congres	201
Huishoudelijke zaken en afscheid hoofdbestuursleden	202
Eerste indrukken van Kerkbalans 2015	203
Jaarrede van de voorzitter: Kerk naar Vermogen – een schat in aarden vaten	204
Prof. dr. C.P. Veerman: Het perspectief van de Kerk!	207
Forumdiscussie met prof. dr. C.P. Veerman	212
Protestantse Gemeente Oud-Avereest-Balkbrug wint VKB-Marsh/Mercer Award	216
Met Kerkbalans het jaar rond	217
De Reestkerk Oud Avereest - Balkbrug winnaar VKB-Marsh/Mercer Award	218
Dinxperlo wint tweede prijs met het belangstellingsregistratieformulier	220
De Laornse Passion wint de derde prijs	221
Kerkbalans 2016	221
Verslag Partnerprogramma VKB-congres op 18 april 2015	223
Workshops tijdens VKB-Congres 18 april 2015	225
Voorlichtingsboekje "Ruimte"	231
Nieuws uit de provincies	233, 237
Tsjerkepaad 2015 in teken van 'Kerk en natuur'	236
Handleiding voor kerkrentmeesters	236
Torens in soorten en maten	239
De VKB in beweging	240
Kerkelijk erfgoed online	241
Onderscheidingen van de VKB	243
Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland	243
Fotowedstrijd Stichting Oude Groninger Kerken	244
De orgelbank	244
Renovatie toren Hervormde gemeente Kinderdijk	244

Voorzitterskolom

Mr. Peter A. de Lange

Terugblik op gevarieerd VKB-Congres

Op zaterdag 18 april 2015 was in Ede het jaarlijkse VKB-Congres. In voorgaande jaren deelden we de uitkomsten daarvan in de loop van het jaar via "Kerkbeheer". We startten dan met actuele uitkomsten als hoofdinleiding en jaarrede van de voorzitter, later gevolgd door verslagen van workshops. In deze editie treft u al deze informatie gebundeld aan in de vorm van een "themanummer".

De invulling van het congres was, zoals gebruikelijk, verrassend gevarieerd, met enkele spannende momenten als de eerste resultaten van Kerkbalans en de uitreiking van de Award.

De hoofdinleider, de heer dr. C.P. Veerman, verraste ons met een tijdrede waarin hij de huidige maatschappelijke ontwikkelingen afzette tegen wat er van een kerk als zichtbare organisatie en van een Kerk als geloofsgemeenschap verwacht mag worden. Een klassieke vorm met een actuele spits. U kunt het elders in dit nummer lezen.

In de aansluitende forumdiscussie met de hoofdinleider, dr. A.J. Plaisier en drs. H. van der Wal werd vanuit de analyse ook vooruit gekeken naar de toekomst. Wat wordt er van kerkzijn verwacht? Wat zijn organisatorische vraagstukken, en wat is daarbij de positie van het beheer? Actuele vragen, ook voor uw gemeente. Waar staat uw gemeente? Wat moet uw gemeente doen om het kerkzijn vitaal te houden? Vraagstukken die ook verder aandacht krijgen binnen de kerk in het traject "Kerk naar 2025", en die binnen de vereniging verder worden ingevuld in het kader van "Kansen voor kerken 3.0".

Tijdens het congresgedeelte van de algemene vergadering passeerden een aantal zaken die samenhangen met het verenigingsleven. Afscheid en welkom van gaande en aantredende bestuursleden, de financiën van de vereniging met elementen als jaarrekening en contributie, jaarverslaglegging en dit jaar ook het aanpassen van de statuten.

Mevrouw ds. L.G. Bos presenteerde als voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving de eerste resultaten van Kerkbalans 2015. Opnieuw dalen de inkomsten van de gemeenten. Deze keer met een kleine 2 procent. Wel teleurstellend, niet onverwacht.

Enige spanning was te bespeuren bij de aanwezigen

vanuit de gemeenten die een inzending hadden gedaan voor de VKB-Marsh/Mercer Award. Dit jaar ging het om aansprekende projecten op het gebied van het beleidsveld Mensen. De spanning werd verder opgebouwd door via de derde en tweede prijs te eindigen bij de winnaar. De eerste prijs van € 5.000 werd gewonnen door de Protestantse gemeente te Oud Avereest-Balkbrug met het Reestkerk project.

In de middaguren was er een programma met diverse workshops. Ook hier was er sprake van een gevarieerd aanbod vanuit de diverse beleidsvelden.

Partners die meegekomen waren naar Ede vertrokken met de bus voor een gevarieerd partnerprogramma. De bus stopte bij hotel "De Wereld" in Wageningen en bij het militair ereveld Grebbeberg bij Rhenen. Hier kon een kijkje worden genomen op de begraafplaats en in het informatiecentrum. Aan het einde van de dag kwamen congresgangers en deelnemers aan het partnerprogramma weer samen bij de afsluitende borrel.

Degenen die aanwezig waren zullen de diverse onderdelen van de dag intensiever hebben beleefd dan we hier in "Kerkbeheer" kunnen weergeven. Elkaar ontmoeten en in de ogen kijken. Met standhouders spreken, directe vragen kunnen stellen en materialen meenemen. Het loont zeker de moeite om (ook) een volgende keer in levende lijve aanwezig te zijn!

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

Huishoudelijke zaken en afscheid bestuursleden tijdens algemene vergadering VKB

Van links naar rechts: drs. H. van der Burg, mr. P.A. de Lange en W.G. Roseboom

De algemene vergadering van de VKB die op 18 april jl. in De Reehorst te Ede werd gehouden, werd geopend door de voorzitter van het hoofdbestuur, mr. Peter A. de Lange. Hij staat even stil bij het jaarthema "Kerk naar vermogen!". Hierna leest hij een passage voor uit Genesis 18 vanaf vers 22, een gedeelte waar Abraham in gesprek is met God om de stad Sodom te sparen. Daarna gaat hij voor in gebed.

Hierna worden de huishoudelijke zaken afgewikkeld, waarbij de algemene vergadering het verslag van de algemene vergadering van 12 april 2014 en het jaarverslag 2014 goedkeurt. Na een toelichting op de cijfers door de penningmeester, drs. H. van der Burg, wordt ook de jaarrekening van de VKB 2014 goedgekeurd. Vervolgens wijst de heer Van der Burg op enkele tekorten waarmee de VKB te kampen heeft. Enkele zijn van tijdelijke aard, maar sommige hebben een structureel karakter.

Daarna besluit de algemene vergadering unaniem akkoord te gaan met het voorstel de contributie per 1

januari 2015 aan te passen zoals is toegelicht op pagina 99 van "Kerkbeheer" van maart 2015.

Bestuursleden

De voorzitter, die er aan herinnert dat de VKB nu ruim 10 jaar bestaat, wijst erop dat in de komende paar jaar een groot aantal bestuursleden dat de maximale zittingsperiode heeft bereikt, zal vertrekken. Met ingang van 2015 zijn dat mevr. E.J. Steensma-Dijk en de heren ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA en prof. ir. M.J.L. Tierneho. De vertrekkende bestuursleden worden door de voorzitter toegesproken en bedankt voor hun inzet voor het werk van de VKB, de kerk en de gemeenten.

Verder benoemt de algemene vergadering drie nieuwe hoofdbestuursleden, te weten mevr. A.P.M. de Jong-Cosman uit Nootdorp en de heren G. Koffeman uit Oudewater en C.W. van Tilborg uit Giessen (NB). Herbenoemd tot hoofdbestuurslid worden de heren drs. H. van der Wal, ir. B.P. de Wit RTD en J.C. Riemersma. Tenslotte besluit de algemene vergadering, op voorstel van het hoofdbestuur, de zittings-

duur van de secretaris, de heer W.G. Roseboom, die zijn maximale zittingsperiode heeft bereikt, eenmalig te verlengen.

Statutenwijziging

De secretaris deelt mee dat het noodzakelijk is de statuten te wijzigen. Niet alleen omdat allerlei overgangsbepalingen inmiddels tot het verleden behoren, maar in verbande met de fusie van de twee afdelingen Noord-Brabant-West en Oost-Noord-Brabant en Limburg. In "Kerkbeheer" van maart zijn de voorstellen voor nieuwe statuten gepubliceerd. Hierna besluit de algemene vergadering unaniem met de herziene statuten akkoord te gaan.

Na een korte presentatie over de eerste resultaten van Kerkbalans 2015 door mevr. ds. L.G. Bos, voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving, waarvan de inhoud elders in deze editie is opgenomen, sluit de voorzitter het huishoudelijk gedeelte van deze algemene vergadering.

Eerste indrukken van Kerkbalans 2015

Rook Belder

Na het huishoudelijk gedeelte wordt de algemene vergadering van 18 april 2015 afgesloten met enkele mededelingen over de actie Kerkbalans 2015 door de voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG), mevrouw ds. L.G. Bos.

Ds. Bos meldt dat de eerste resultaten van de actie Kerkbalans 2015, gebaseerd zijn op een steekproef van 218 gemeenten. Zij bedankt de colleges die deze opgave hebben verstrekt en roept de kerkrentmeesters van de overige gemeenten op om alsnog de inlichtingenstaat in te sturen aan het secretariaat van de RPG bij de VKB te Dordrecht. "Want hoe meer gemeenten reageren, des te meer betrouwbaar is de registratie van de ontwikkeling van de inkomsten van de gemeenten.

U heeft nog de gelegenheid daarvoor tot begin juni 2015, want dan wordt de definitieve rapportage gemaakt van de resultaten van de actie Kerkbalans en de overige gegevens die voor gemeenten van belang zijn".

Kleinere daling

Op basis van de respons van deze 218 gemeenten kan gesteld worden dat de actie Kerkbalans 2015 in de Protestantse Kerk bijna € 180 miljoen gaat opbrengen. Dat is een fors bedrag dat geheel wordt ingezet om het plaatselijk kerkenwerk te kunnen laten functioneren. De ontwikkeling van deze inkomsten vertoont eenzelfde beeld als dat van de afgelopen paar jaar. Dit beeld geeft aan dat:

- 26 pct. van de gemeenten een stijging boekt;
- 66 pct. van de gemeenten met een daling van de toezeggingen wordt geconfronteerd, terwijl
- 8 pct. van de gemeenten vrijwel gelijk blijft.

Mevrouw ds. L.G. Bos

Het resultaat van deze steekproef duidt op een gemiddelde verlaging van ongeveer 2 pct., een percentage dat gunstiger is dan dat van het laatste jaar toen de verlaging 2,5 procent bedroeg.

Plannen voor 2016

De Raad voor de Plaatselijke Geldwerving werkt met het projectteam Ondersteuning Plaatselijke Geldwerving (OPG) aan plannen om te komen tot andere vormen van geldwerving, waardoor de lagere opbrengsten uit Kerkbalans worden gecompenseerd. In de praktijk zal dat betekenen dat evenementen, die b.v. in het kader van een kerkrestauratie worden opgezet, zoals een verkoping, nu jaarlijks worden georganiseerd. Ook de vele tientallen lokale stichtingen "Vrienden van de Dorpskerk" kunnen, wanneer dat goed wordt opgezet, een wezenlijke bijdrage leveren, waardoor de exploitatielasten van de kerkgebouwen op het budget van de kerkelijke gemeente worden verlaagd.

Verder worden kerkrentmeesters door middel van de in 2014 vernieuwde website van Kerkbalans gestimuleerd om zoveel mogelijk van de nieuwe materialen en mogelijkheden gebruik te maken. En

tenslotte wordt gedacht aan het opzetten van een pool van vrijwilligers die andere kerkrentmeesters daadwerkelijk bijstaan om onderdelen van de nieuwe methoden van plaatselijke geldwerving te gaan toepassen. Verder is het de bedoeling om de actie Kerkbalans te beperken tot de meer actieve leden, namelijk die leden die jaarlijks een bijdrage aan het kerkenwerk geven. De Interkerkelijke Commissie Geldwerving die jaarlijks de actie Kerkbalans organiseert, gaat zich beraden over een nieuwe benadering van de overige leden, de z.g. nulbetalers. Binnenkort zal daarover een brainstormsessie plaatsvinden, waarvoor ook een aantal kerkrentmeesters wordt uitgenodigd.

Op maat

De voor Kerkbalans 2015 ontwikkelde materialen zijn praktisch en kunnen geheel op maat worden gemaakt. De huidige website biedt daarvoor alle mogelijkheden. Het stappenplan dat vorig jaar augustus aan alle colleges van kerkrentmeesters is toegezonden is erg overzichtelijk van opzet en geeft duidelijk aan wat kerkrentmeesters moeten doen om bepaalde geldwervingsactiviteiten op te zetten. Tenslotte zullen in de komende tijd kerkrentmeesters die met bepaalde onderdelen van de geldwervingscampagne problemen hebben, daadwerkelijk worden bijgestaan. Want met elkaar zullen we ervoor moeten zorgen, dat het in alle gemeenten voor elkaar komt, zo besluit ds. Bos haar toelichting op de eerste indrukken van Kerkbalans 2015.

Kerk naar Vermogen

– een schat in aarden vaten

Nadat bij het begin van het VKB-congres de bezoekers de gelegenheid was geboden de beurs te bezoeken, waar diverse bedrijven hun producten en diensten voor kerkrentmeesters presenteerden, wordt het congres geopend door mr. Peter A. de Lange, voorzitter van het hoofdbestuur. Hij spreekt de volgende jaarrede uit:

60 procent gemeenten in het rood!!

“Allereerst even een belangrijke zakelijke mededeling: Het nieuws van de dag is uiteraard dat ik u uit recent zeer vertrouwelijk overleg met het bestuur en de directie van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland kan meedelen dat uit betrouwbaar landelijk onderzoek is gebleken dat besloten is tussen nu en negen maanden, ongeveer de helft van onze monumentale kerkgebouwen noodgedwongen haar deuren te laten sluiten.

Ik kan u gelukkig meteen gerust stellen. Er is immers helemaal geen betrouwbaar landelijk onderzoek. Weliswaar staat meer dan 60 pct. van onze leden min of meer structureel onder water en maakt u eerst en vooral zelf wel uit wat er plaatselijk gebeurt, maar er is geen sterfhuisconstructie voor kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort, van kracht. Als het aan de VKB ligt gaat die er ook niet komen.

Genoemd fictief voorbeeld over grootschalige kerksluitingen illustreert dat iets zeggen over het vermogen van de kerk in deze tijden een hachelijke zaak lijkt. De rode draad is vandaag het beleidsveld ‘Geld’, met als jaarthema ‘Kerk naar Vermogen’. De businesscase klopt niet en/of is niet meer goed sluitend, minder mensen komen en geven ook nog eens minder. Klassieke en beproefde verdienmodellen vinden

hun Waterloo in crisisachtige bewegingen van opkomst, neergang en verval. Het lot dat zelfs grote concerns en winkelketens treft, lijkt ook de kerk als de winkel voor het religieus consumentisme beschoren. Geloven we er zelf nog wel in?

Een financiële instelling maakt stevig reclame met ‘Van geld naar vermogen’. Maar in de kerk werkt dat eigenlijk precies andersom. We hebben met elkaar als beheerders van gelden en goederen een verantwoordelijke taak om de juiste beslissingen te nemen over de door de gemeente aan ons toevertrouwde middelen. De omgang met geld is gevaarlijk. Er is veel gebed nodig om dat geestelijk te doen.

Groeiende afstand tussen gemeente en inwoners verkleinen!!

Dat de B.V. Nederland met grote bestuurlijke veranderingen te maken heeft, zal niemand ontgaan. Decentralisatie van taken, discussie over de rol van de landelijke overheid, provincies en gemeenten. Soms wringt daarbij het een en ander. In het kader van de gewenste gemeentefusies van burgerlijke overheden zie je de tendens dat democratie en bestuur zich in tegengestelde richting ontwikkelen. Het zwaartepunt van de lokale democratie, verschuift naar het niveau van buurt, wijk of dorpskern, en tegelijkertijd verschuift het bestuurlijke zwaartepunt zich steeds meer naar de regio. Hetzij door bestuurlijke fusies, hetzij door gemeenschappelijke aanpak via bijvoorbeeld WMO-loketten. Kern- en taakgericht werken met ruim baan voor dorpsraden en dorpsbedrijven is dan een mogelijk model om de groeiende afstand tussen gemeente en inwoners te verkleinen en de betrokkenheid van de inwoners bij de eigen leefomgeving te vergroten. Dat kan op termijn, naast de eigen agenda, zelfs

leiden tot een vorm van zelfbestuur en budgetverantwoordelijkheid. Een permanent in te huren procescoördinator is dan nodig om het groeiende coördinatiegat te dichten. Beide ontwikkelrichtingen bestaan naast elkaar. Het is geen vorm van of-of, maar van en-en.

Dit bestuurlijke aanloopje van B.V. Nederland zou natuurlijk weinig zin hebben als we dergelijke ontwikkelingen ook niet tegenkomen in kerkelijke kring. Volgende week gaat de Generale Synode van onze Kerk verder nadenken over “Kerk naar 2025 – een verkenning”. De verkenning gaat nog niet over concrete maatregelen en voorstellen om tot een goede organisatievorm te komen voor een krimpende kerk. De bespreking dient de verdere gedachtevorming. Zonder te weten hoe de uiteindelijke maatregelen eruit gaan zien, zijn bepaalde gedachtelijnen wel helder. Enerzijds gaat het terecht om voluit kerkzijn. Een inhoudelijke bezinning over verkondiging, viering, catechese en toerusting, getuige zijn, diaconale en maatschappelijke presentie, met oog voor elementen als ambten, wie hoort er bij de gemeente? En: hoe zijn we gemeenten met elkaar?

Bestuurlijke inrichting van de kerk

Anderzijds gaat het over de aspecten van de bestuurlijke inrichting van de kerk. Twee verschillende onderwerpen, opgenomen in verschillende delen van de synodale notitie, maar wel onderwerpen met een directe en nauwe samenhang.

De geestelijke “spiritual affairs” verhouden zich tot de materiële “temporal affairs” als de geest tot het lichaam. Een lichaam zonder geest is een lijk, en een geest zonder lichaam is een spook. Een kwestie van een gezonde geest in een gezond lichaam, een vitale groep

Mr. Peter A. de Lange

gelovigen met een passende vorm van beheer.

Bij kerk zijn beweegt de kerkelijke presentie zich in de richting van de basis, van pioniersplekken, kleine huisgemeenten of kringgemeenten. En mogelijk het vergroten van de bevoegdheden van de huidige wijkgemeenten. Verschillende vormen van kerkelijk leven kunnen daarbij naast elkaar bestaan, van "klassieke" gemeenten tot leefgemeenschappen. De ontmoeting van deze gemeenten kan los worden georganiseerd van classicale verbanden.

Bij de bestuurlijke organisatie van de kerk gaat de beweging juist meer naar regio en land, onder meer door schaalvergroting met grotere classes of zelfs regionale synodes. Met daarnaast landelijke organen, aangestuurd door de synode en advies en hulp op maat vanuit de dienstenorganisatie. Een bestuurlijke opzet waarbij de "bemoeienis" van de kerk zich kan beperken tot de behoefte van gemeenten en situaties waarbij een conflict aan de orde is.

Positie van het beheer

Voor de colleges van kerkrentmeesters is de positie van beheer in de lokale gemeente van cruciaal belang. Het denkproces van Kerk naar 2025 geeft wel enkele lijnen aan, maar is zeker nog niet rijp vanuit onze optiek. Vanuit het perspectief van betrokkenheid lijkt het voor de hand te liggen om zicht op eigen inkomsten en uitgaven in de eigen gemeenschap en kerken-

raad op te nemen. In kleine gemeenten zouden mogelijk helemaal geen colleges meer nodig zijn, wordt geopperd in één van de stellingen in de verkenning. Dat onderschat de dubbele richting binnen de beweging. Kleine geloofsgemeenschappen zitten juist niet te wachten op extra beheeraangelegenheden. Een kleine kas is goed denkbaar, maar rechtspersoonlijkheid met bezit en alles wat daarmee samenhangt zoals een vereiste specifieke deskundigheid, moet niet versnipperd worden. Dan zouden de beheertaken van nu in een centrale gemeente, worden opgeknipt over meerdere gemeenten. Kortom, daar is het laatste woord nog niet over gesproken.

Er is ook nog de diepere laag in de verbinding tussen kerkzijn en bestuurlijke inrichting. De definitie van 'kerk' moet nader in het taalveld worden gepreciseerd. De kerk is het lichaam van Christus. Kerk is daar waar twee of meer mensen in de naam van Jezus Christus bijeen zijn. De kerk is dus niet primair rechtspersoon, kerkgenootschap, kerkelijke organisatie of kerkgebouw en kan daar evenmin zomaar mee worden vereenzelvigd.

Zo bezien is de Protestantse Kerk in Nederland geen kerk, maar een rechtspersoonlijkheid bezittend kerkgenootschap in de zin van artikel 2 lid 2 van ons Burgerlijk Wetboek. In die opvatting is er dus ook geen landelijke kerk of zoiets. Waarom spreken wij dan over de kerk en haar gemeenten?

In de kerk gaat het in essentie eerst en vooral om twee dingen. De missionaire verkondiging van het hemels Evangelie en de diaconale daad en dienst van barmhartigheid als concrete aardse verwerkelijking daarvan. Deze twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zij kunnen in het hier en nu niet zonder elkaar.

Plaatselijke gemeenten komen als vergaderingen van gelovigen in een geografisch bepaald gebied samen in de naam van Jezus Christus. De kerk vervult de dienst aan de heer. Daarom doven wij geen walmende vlaspitten en beklagen wij ons nooit over opkomst. Een vergadering van

twee of meer mensen is voluit kerk! Wij verheugen ons dus van harte als er bijvoorbeeld wel tien of twintig broeders en zusters zijn gekomen. De lege stoelen worden bezet door engelen. Ook de Heer zelf heeft zijn komst op voorhand aangekondigd en verzekerd. Hij zelf is in uw midden!

Beheer in dienst van geloofsuitingen

Kerk- en gemeentebeheer wil de geloofsuitingen van missionair en diaconaal present zijn faciliteren en ondersteunen. De inhoud van geloofsuitingen krijgt allengs meer vorm en gestalte in het beheer daarvan. Deze materialisatie van Woord en daad in verschijningsvormen van mensen, geld, organisatie en gebouwen geeft tastbare structuur, orde, overzicht en helderheid. Beheer staat zo in dienst van de geloofsuitingen en is een geoormerkte functie daarvan. Kerkbeheer is per definitie nooit een doel en functie in en op zichzelf. Doel en richting worden altijd flankerend bepaald door Woord en daad. Bestuur is in die zin gelijk aan beheer. De gave van het stoffelijke krijgt haar ware gezicht en betekenis in de dienst aan de Kerk. Dat is dus de dienst aan de plaatselijke gemeente.

De bestuurlijke blik van 'Kerk naar 2025' gaat uit van back to basics en een uitwerking met overwegend sterke oriëntatie op bovenplaatselijke organen. Dat laatste blijkt gewoon uit de synodestukken. Wat dat precies betekent voor plaatselijke gemeenten, is daarbij volstrekt onduidelijk.

De VKB gaat met haar 'Kansen voor kerken - zich inmiddels ontwikkelend naar versie 3.0' – uit van de plaatselijke gemeenten als kerk en los van alle oude en bestaande menselijke constructies van een bottom-up benadering. Kunnen wij dan ook zelf als beheerders leren zien dat het in de kerk eerst en vooral niet gaat om menselijke zekerheden, om onze cijfers, onze gebouwen en onze begrotingen? Kunnen de Generale Synode en de Dienstenorganisatie, en kunnen de predikanten en andere betaalde krachten dat ook zien? De vraag is

dan niet – hoe moeilijk ook – What's in for me. Don't ask what the country can do for you, but ask what you can do for your country. Aan de gemeenten zijn vele gaven, talenten en beloften toevertrouwd. Die mogen wij als middelen inzetten. Dat is in het kielzog van de participatiemaatschappij de waarachtige participatiekerk. Hoeveel rechtvaardige onschuldigen treffen wij in de plaatselijke gemeenten aan? Zij bewaren het pand ons toevertrouwd. Maar dan wel in de ware betekenis daarvan.

Krachten bundelen!!

Maar er is nog een belangrijk verschil! Wij willen niet alleen maar toeschouwer zijn. Als VKB zien wij vanuit de urgentie van het nu van vele plaatselijke gemeenten de keiharde noodzaak nu samen in onze provinciale afdelingen in het verband van onze bestuurlijke Klavertje Vier met onze Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG'en), de Regionale Colleges voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB's) en de gemeenteadviseur kerkbeheer, samen met de VKB-adviseurs en VKB-partners in het betreffende gebied aan de slag te gaan. De analyse is er al lang. Het gaat nu om het zetten van de volgende stap naar het ontwikkelen van benchmarks van gemeenten in een goed vergelijkbare situatie en positie. Waar staan de gemeenten nu op het gebied van mensen, geld, organisatie en gebouwen en wat is het plaatje voor de toekomst over, laten we zeggen, een jaar of vijf, aan de hand van beleidsplan en meerjarenramingen?

Vanuit die ontwikkelde profielen kunnen overeenkomsten en verschillen helder en eenduidig op basis van feiten worden benoemd. Trends worden zichtbaar, zodat de beschikbaarheid van tijd, kennis en middelen in optimale samenwerking in het Klavertje Vier tot een snelle, flexibele en uiterst effectieve hulpmacht kan leiden.

Als dat in samenwerking gebeurt in het drievoudig snoer van Kerk en de flankerende organisaties van VKB en KKA/KKG dan moet het wel heel raar lopen wil dat niet tot wonderen leiden. Krachten worden gebundeld, er is één loket, dubbele taken

Indruk van aanwezig op het VKB-Congres

verdwijnen, het gros kan ofwel door vrijwilligers pro Deo of voor weinig worden gedaan en alle neuzen staan dezelfde kant op.

Waar vandaag de dag op veel plaatsen onze zorgen en vragen over krimp en vergrijzing, tekorten aan geld overschotten aan en kosten van predikanten en gebouwen dreigen te gaan, heersen in plaats van te dienen over de dienst aan de Kerk, is er sprake van een evident onjuiste en omgekeerde volgorde. Zo moet het dus niet. Op dat moment – en daar zijn wij nu aanbeland – doet zich de cruciale vraag voor of de combinatie van kerkdienst en kerkbeheer in één model nog wel de meest gelukkigste is. Als kerkbeheer de facto de dienst aan de plaatselijke gemeenten zo blijvend verzwakt in plaats van versterkt en ondersteunt is er evident sprake van een systeemfout.

Wij pleiten daarom opnieuw met positieve formuleringen voor een gelijkwaardige relatie tussen bestuur en beheer. Niet voor een beheer als bedreiging voor het voortbestaan van het kerkzijn met tekorten aan geld, mensen en onbetaalbare gebouwen. De beheerder mag als "Oikonos" als huismeester in het huis van God trouw zijn werk doen. Wij hebben een Schat in aardse vaten. Dat is voluit: Kerk naar vermogen. De weduwe van Sarfat begreep dat en wij begrijpen dat. Geld, gebouwen en organisatie zijn slechts middelen, geen doel. Nu nog

de daad bij dat Woord voegen.

Hier willen we het in dit kader bij laten. U krijgt vandaag nog voldoende informatie van anderen. Geniet van het programma, bezoek de beurs, ontmoet elkaar. U mag dat ook doen in de blijde wetenschap dat wij alleen al in VKB verband tien jaar stevig aan de slag zijn om te dienen. Wij zijn op weg naar een eeuwfeest voor kerkbeheer. De bakens worden verzet. Bottom up. Onze stenen en torens wijzen ons de richting. Komt allen tezamen en jubelt van vreugde.

Ik wens u en allen die u zijn toevertrouwd veel vreugde en zegen op uw werk als kerkrentmeester of in een andere verantwoordelijke rol binnen uw gemeente en/of in een bovenplaatselijke verantwoordelijkheid, zo besluit de heer De Lange zijn jaarrede bij de opening van het VKB-congres op 18 april 2015.

Het perspectief van de Kerk!

Prof. Dr. C.P. Veerman hield tijdens het VKB-congres op 18 april de hoofdinleiding.

De heer Veerman: "Enige tijd geleden sprak Peter de Lange mij aan na afloop van de kerkdienst in de kerk van de Hervormde gemeente Piershil waartoe wij behoren, en hij vroeg mij of ik een inleiding op uw congres wilde verzorgen over het thema "Kerk naar Vermogen". Ik stemde daarmee in, maar dacht nog: "Is dat nu kerk met een grote K of een kleine k?" Dat is een belangrijk verschil, maar uit de inleiding van de voorzitter is mij duidelijk geworden waar het over gaat. Daar zal ik dan ook over spreken, maar niet over geld, want, zoals Tsjechov zei: "Geld doet net als wodka, rare dingen met mensen". Soms is geld nog erger.

Ik ga ook geen uitleg geven over de zes betekenissen van 'Vermogen'. Ik beschouw het als een in staat zijn tot. Ik wil met u spreken over een analyse van de tijd die vroeger een tijdrede werd genoemd. Een bekende tijdredenaar schreef eens op de vraag van iemand: "Wilt u er een van f 10,00 of van f 15,00? De ene duurt 45 minuten en de ander een uur". Maar mijn tarief is anders. Wanneer we spreken over Kerk naar Vermogen, met een grote K of met een kleine k, dan moet je begrijpen wat er in de samenleving aan de hand is. Het is een erg verwarrende tijd in deze samenleving en dan moeten we eens zien wat de Kerk hierin kan betekenen.

68-effect

Jaap van Duijn, mijn promotor, schreef een mooi boek getiteld "Uit Balans". Daarin schetst hij Nederland vanaf de Tweede Wereldoorlog. Je ziet dan dat Nederland een ongekende periode van economische groei meemaakte. Groeipercentages van 3 of 4 of soms 5 procent per jaar. In de jaren zeventig is dat vermin-

Prof. dr. C.P. Veerman

derd naar een paar procent. Nu bevinden we ons in een situatie van vrijwel nulgroei. Het is dus buitengewoon opmerkelijk dat de Westerse samenleving eigenlijk niet in staat is om haar economie te laten groeien. Maar dat afnemende vermogen om te groeien, heeft ook betekenis voor de ontwikkeling van de Kerk. We noemen dat ook wel het '68-effect'. Ik studeerde toen in Rotterdam en toen zeiden sommige studenten dat de verbeelding aan de macht moest komen. Als jongen van het platteland wist ik niet waar het over ging. Ik vond het alleen maar naar dat de colleges niet doorgingen, omdat er moest worden gedemonstreerd. Dat was in Rotterdam en het is nu ook overgeslagen naar Amsterdam. Na de oorlog waren er heldere doelen gesteld. Er was sprake van opbouw, want er moest herstel plaatsvinden. Het waren gemeenschappelijke doelen. Dat werd nog versterkt door de Watersnoodramp in 1953 toen er weer een nationaal doel was om Nederland veilig te houden en we ervoor kunnen zorgen dat we onze plek in Nederland kunnen behouden. Medio de jaren zeventig neemt die groei af. Die geest van 1968 betekent nog iets, maar dan in de

geestelijke sfeer. In de geest van 1968 kun je zeggen dat de beklemming werd verbroken. De beklemming die door veel mensen in de zuilen werd ervaren, maar ook de beklemming van de zekerheden die ter discussie komen te staan. Daaraan kon niet worden getwijfeld, want dat zou gevaarlijk zijn. Maar toch gebeurde dat.

Toename individualisme

Dan zie je dat in die tijd de concentratie op het eigen 'ik', het individualisme, toeneemt. Van de gemeenschappelijke doelen, idealen en wensen, zie je dat teruggaan naar de individuele vraag van 'Wat betreft dat mij?' en "Hoe verhoud ik mij daar in?".

In de gemeenschap, de samenleving, wordt dit kernachtig uitgedrukt bij de opkomst van liberale stromingen, met als een van de meest aansprekende personen in die tijd mevrouw Thatcher. Toen haar werd gevraagd wat zij van de samenleving vond, zei ze dat de samenleving niet bestaat, maar dat er alleen individuen bestaan. En Ronald Reagan, in diezelfde tijd, toen gesproken werd over de bijdrage die de staat zou kunnen leveren, zei: "Het ergste wat de staat je kan leveren, is de vraag 'Hoe kan ik u helpen?'"

Die typerende tijdgeest van de jaren zeventig en tachtig, dit individualisme, nam toe. Er was toen een politieke partij die als slogan voerde: 'Gewoon jezelf zijn'. Allerlei stromingen zeiden dat je het in jezelf moest zoeken. Zelf zoeken hoe je in elkaar zit.

En tegelijkertijd leidt dat tot, wat ik dan noem, het verharden van de randen van het individu. Als individuen hebben we een betrekking met elkaar en staan we in een verhouding tot elkaar, een verstandhouding tot elkaar. En de neiging in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw is, om die randen waar we

elkaar raken, te laten verharden, te laten stollen zelfs. Je niet meer in te leven ten opzichte van de ander, maar je als zelfstandig individu af te bakenen. Daar kom je niet bij of aan te scherpen door precies te benoemen welke delen van de sfeer om je heen je wenst te behouden, waar een ander geen invloed op mag hebben of geen aanspraak op mag maken. En dit tegelijkertijd ook vast te leggen in de vorm van regels, overheidswetgeving en erkenning van rechten.

Dat leidt ertoe dat de vraag over de betekenis van die ander een vraag wordt in de zin van: "Wat nut dat mij, die ander?" Hoe kan ik die ander gebruiken of hoe kan die ander mij ten dienste staan, in plaats van de omgekeerde vraag vanuit onze christelijke overtuiging, namelijk dat wij primair dienen stil te staan bij de vraag: 'Wat kan ik voor die ander betekenen?'

Terugtrekkende overheid

Die geweldige spanning bouwt zich op in die jaren en tegelijkertijd treedt de overheid terug. Zij treedt terug en de publieke taken, de voorzieningen, worden overgelaten aan de markt. Maar individualiteit kost burgerschap. Of anders gezegd: individualisme kost gemeenschapszin. Tegelijkertijd treedt de overheid terug. Die twee bewegingen versterken elkaar, want men is meer consument dan burger geworden. Dan zegt de overheid, en dat is vrij recent, 'Wij moeten naar een participatiemaatschappij'. Dus precies het omgekeerde. We moeten niet alleen allemaal meedoen, maar we moeten allemaal meer met elkaar in contact treden. We moeten weer een verstandhouding met elkaar opbouwen. En dat is niet alleen maar taken overnemen die de overheid niet meer gaat doen.

De achtergrond is om elkaar weer aan te raken, de harde grenzen van de individualiteit. Die beweging vereist bij een terugtrekkende overheid en een participatiesamenleving, zelfcontrole. Controle over het eigen optreden. En het vereist gehoorzamen aan de publieke moraal. De publieke moraal die het gedrag van mensen in de samenleving disciplineert."

De heer Veerman schetst vervolgens vijf tendensen:

1. Onze naaste

Een van de centrale thema's in het Nieuwe Testament, het grote gebod, 'Doe Gij evenzo aan de naaste', is de centrale stelling waaraan we ons zouden moeten spiegelen maar juist die publieke moraal, juist dat verschijnsel, verdwijnt steeds meer naar de achtergrond. Dat is een heel belangrijke geestelijke gezindheidsverandering in onze samenleving van de laatste vijftig jaar. En dan mag men zeggen: 'Ja, dat zit in je leeftijd'. Dat zal best zo zijn, maar daarom is het nog niet onwaar, zeg ik dan tegen mijn zoon als hij met een dergelijk argument komt. Het kan wel zijn dat ik oud word, maar daarmee heb ik nog geen ongelijk, want dat is een groot misverstand.

... Die harde randen rondom het individu, botsen steeds meer...

2. Autoriteitserosie

De tweede grote lijn die ik herken in de afgelopen jaren en die van belang is als je nadenkt over kerk zijn in deze tijd, is wat ik noem de autoriteitserosie. Dat is het verdampen van autoriteit, van mensen waar je tegenop kijkt. Van principes waar je niet aan wil komen. Die principes vertegenwoordigen een waarde die je wilt handhaven en die neem je niet meer voetstoots aan. Denk in dit verband aan medici, wetenschappers, maar ook rechters en politici. Wanneer we oordelen over uitspraken van rechters, dan steken we een grens over in de fundamenteën van ons staatsbestel als we als politicus een opvatting hebben over de uitspraak van een rechter, want dan scheiden we niet meer de machten.

Maar ook geestelijk. "Geloof u nog? Ja, ja, maar daar kunt u ook niets aan doen", zo wordt vaak gedacht. Dat geldt ook bij hulpverleners die bij hun taak gehinderd worden, mishandeld worden zelfs, als ze hun taak voor de mens in nood uitvoeren. En dan heb ik het niet over politici, notarissen of bankiers. Waar is de autoriteit van dergelijke beroepen in de samenleving gebleven? Er is dus een

mankerend publiek vertrouwen in gezag in instituties opgetreden. Die instituties disciplineren het gezag en houden de samenleving als een goede leefbare samenleving op orde.

3. Harde randen leiden tot wrijvingen en conflicten

Die harde randen rondom het individu, botsen steeds meer. Dat botsen in de geest van "Kom niet aan mij en kom niet in mijn domein". Die harde randen leiden tot wrijvingen en conflicten. En de overheid bemoeit zich in afnemende mate daarmee. Dat leidt tot de gang naar de rechter. Je ziet dan ook dat de overheid zegt: "U kunt altijd uw gelijk bij de rechter halen". Dat kan natuurlijk, want daar is de rechterlijke macht ook voor bedoeld. Maar voordat je naar de rechter gaat, kunnen we dan nog als individuen, als verstandige welwillende mensen, nog met elkaar praten of we dit niet in der minne kunnen oplossen? Voor rechtsgeleerden zijn deze tijden interessant, want er is een ongekende hoeveelheid werk. Daar waar de mensen zelf niet het goede zoeken en proberen elkaar te benaderen en het compromis proberen uit te werken, daar wordt een beroep gedaan op een andere autoriteit: de rechterlijke macht, de staat, die het dan maar op moet knappen. En de overheid moedigt dit aan door te zeggen: "Gaat u maar naar de rechter als die regeling u niet bevalt". En politici doen dit af met de dooddoener: "U kunt toch altijd uw recht zoeken?", terwijl men vervolgens de griffierechten verhoogt.

4. Uitplaatsen van het geweten

De vierde tendens is die van het uitplaatsen van het geweten. Ik bedoel daarmee het verschijnsel dat we op in principe gebaseerde handelingen overgaan naar op regels gebaseerde handelingen. Dat is een essentieel verschil. Het eerste veronderstelt een zelfstandige afweging van handelende personen, namelijk: "Kan ik deze handeling of het niet handelen in overeenstemming brengen met mijn beginsel?". Een beginsel dat ik wens te handhaven, dus terugleggen bij het individuele geweten.

Bij op regels gebaseerd handelen, is het geheel anders. Daar kan men gemakkelijk, met verwijzing naar de regel waaraan wordt voldaan, zeggen: "Ziet u, het is conform de regel". Dus is het goed. Maar de pendant daarvan is dan: "Is alles wat aan de regels voldoet, ook toegestaan?" Dat leidt dan tot een gedrag waarbij je probeert de randen van de regel op te zoeken door te kijken of dit ook nog kan. Misschien bekruipt u die neiging ook deze weken bij het invullen van uw belastingaangifte. "Kan dit er nu nog door als ik de regel strikt neem?". Of vraag ik mijzelf af of dit verantwoord is, namelijk of dit in de geest is van de waarde, van het principe dat ik wens te hanteren. Als alles toegestaan is wat niet verboden is, krijgen we toch vreemde afwegingen. Dan krijg je de neiging om weer gaatjes op te zoeken waarop de overheid weer zorgt dat er noodwetgeving wordt ingevoerd. Voortdurend stapelen de regels zich op.

In het bankwezen heb ik dat geruime tijd meegemaakt in de tijd dat ik commissaris was bij Rabobank Nederland. Er komen nieuwe regels om dat gat af te dichten en er komen verschillende autoriteiten. De Autoriteit Consument en Markt, de Autoriteit Financiële Markten. Allemaal min of meer kunstmatige autoriteiten die de plaats innemen van wat eigenlijk thuis hoort op het individuele niveau, zoals een Raad van Bestuur, een directie, of een gezin of een persoon. Een Italiaanse schrijver heeft eens gezegd: "Het ergste wat een samenleving kan overkomen, is denken dat eerlijkheid zinloos is". Dat is een diepe waarheid.

5. Globalisering

Tenslotte kom ik op de vijfde tendens waarbij ik bij de kerk kom die waarschijnlijk het meest omvangrijke is. Die vatten we samen door te stellen: Globalisering. De wereld als één markt, waarbij goederenstromen zich in enkele seconden of nog korter kunnen verplaatsen, mede ondersteund door de moderne elektronische infrastructuur. Dat betekent instabiliteit. Financiële crises zijn mede ontstaan doordat alles met alles verbonden is. Ik zeg

wel eens in een bijeenkomst met boeren: "Als er een schandaal is met melkpoeder in China, dan is dat goed voor uw melkprijs". Begrijpelijk want men concentreert zich dan op het hoogwaardige product uit Europa. Maar die globalisering heeft, naast een effect op de goederenstroom, nog een veel belangrijker effect, namelijk dat het gezag en de positie van nationale staten zoals Nederland en Duitsland aan betekenis verliest. Het gezag wordt kleiner omdat men een onderdeel is geworden van het grote geheel. En dan krijgt de landelijke politiek van een nationale staat ook minder betekenis. In deze grote wereld heeft Nederland steeds minder te vertellen.

De westerse democratische regeringsvorm waarbij het volk de mogelijkheid heeft zijn leiders te kiezen, dat model, waarvan we dachten dat het universeel was, wordt op tal van plekken ter discussie gesteld en zelfs gelogenstraft. Wij dachten dat dit democratische model de basis is voor vermogensgroei: vrije mensen in hun ontwikkeling die zelf hun leiders kunnen kiezen en leiders die volgen wat het volk wil: democratie.

Dat model staat ernstig ter discussie. Kijk maar naar landen als China waar bepaald geen democratie is, maar waar de afgelopen 30 jaar een ongelooflijke economische groei is geweest. De meerderheid van de landen in deze wereld, kent geen democratie, maar min of meer verlichte of zwaardere vorm van dictatuur. Het idee dat in Amerika sterk leeft en altijd de basis is geweest voor de buitenlandse

politiek is: wij brengen democratie in de wereld en daarmee wordt de wereld vreedzamer en welvarender. Dat westerse model loopt allerlei schade op en blijkt niet meer op te gaan.

De idee achter de inval in Irak destijds was, naast olie, ook om daar democratie in het Midden-Oosten te brengen, want dan ontstaat er vanzelf een nieuwe vorm van welvaart die gebaseerd is op de wil van het volk. En zie wat er intussen in het Midden-Oosten is gebeurd. Ik zeg niet dat dit de schuld is van de Amerikanen, maar het pogen om via het implanteren van democratie zoals wij dat in het westen kennen, in vreemde culturen die duizenden jaren oud zijn, is niet direct geslaagd.

Maar laten we bij ons zelf kijken. Ons algemeen kiesrecht is ruim 100 jaar oud. De kinderarbeid is goed 100 jaar geleden afgeschaft en 150 jaar geleden is de slavernij in de Verenigde Staten afgeschaft. En tot op de dag van vandaag is dat effect nog niet uitgewerkt. Het westerse democratische model is niet meer leidend, want de invloed van de westerse wereld neemt af en dat heeft grote consequenties. Grote landen als China en India nemen de plaats in van Amerika, dat niet meer in staat is deze eerste plaats te behouden.

Ook het integreren van staten, zoals wij dat in de Europese Unie proberen te doen, leidt tot vervreemding van burgers, die zich afvragen of zij door dat grote Brussel wel gerepresenteerd worden. Voel ik me daar nog vertegenwoordigd? De band tussen de kiezer en de gekozenen wordt alsmaar dunner en steeds flexibeler.

Migratiestromen treden op omdat we nu geen dichte grenzen kunnen hebben, waarbij vervoer heel eenvoudig te organiseren is en tegen steeds lagere kosten kan plaatsvinden. En dan tenslotte deze constatering: de natiestaat wordt van binnen uitgehold door het individualisme en van buiten wordt zij bedreigd door de globalisering. Is het daarom een wonder dat men in de politiek niet weet wat te doen? ▶

De aanwezigen op het congres

Speelruimte voor "Kerk naar Vermogen"

Die vijf tendensen vormen het schouwtoneel of de speelruimte voor "Kerk naar Vermogen", Kerk in deze tijd. De vraag die u als kerkrentmeesters bezigt houdt is: "Hoe houden we de zaak draaiende?". De voorzitter heeft in zijn jaarrede daarover belangrijke dingen gezegd.

Ik zeg daarover het volgende. In tijden van crises zoekt men in de eerste plaats naar zekerheid in plaats van naar rechtvaardigheid. En over onzekerheid heb ik de redenen daarvoor voldoende aangegeven, maar daar komt nog iets bij. T.S. Elliot heeft eens gezegd: "The human mind can not bare much reality". De mens zoekt toch naar iets om de realiteit als het ware naar de achtergrond te schuiven. Om het niet te hoeven weten. Dat roept de vraag op "Kerk naar vermogen", maar welke vragen leven er dan bij de mensen? Welk vermogen heeft de Kerk dan om daarin te helpen en daarbij behulpzaam te zijn?

Dat zijn vragen van grote diepte en grote indringendheid. Vragen naar oriëntatie in deze baai van ontwikkelingen. Vragen naar een betekenis horizon. Hoe moet ik mij verhouden ten opzichte van al die ontwikkelingen? Wat moet ik daarvan vinden en hoe moet ik me daar tegenover opstellen? Welke standpunten moet ik daarover innemen? Met welke groeperingen

wil ik mij vereenzelvigen? Bij welke partijen wil ik me aansluiten? Dat zijn de vragen waarmee de burger te maken heeft. Er is grote behoefte aan richtinggevende ideeën en idealen.

Die financiële crises hebben dat verergerd, die waren een enorme wake up call. De bankiers noemden zich de 'Masters of the universe', want zover waren zij van de realiteit verwijderd geraakt. Toen de crisis toesloeg en de Lehman Brothers failliet gingen, waren er topbankiers in New York die hun vrouw opbellden en hun adviseerden 'Sla voedsel in en trek naar het platteland. Zorg dat je een schuilplaats vindt, want dit gaat helemaal fout'. Topbankiers, die dit zelf veroorzaakt hebben. Leest u het maar eens na. Joris Luyendijk heeft daarover een prachtig boekje geschreven met als titel "Dit kan niet waar zijn". Het bestaat uit interviews met bankiers uit Londen. Zo fragiel is de wereld en zo kunnen mensen, die een hele wezenlijke rol in de samenleving vertegenwoordigen, het verkeerd zien. Zo kan het dus mis gaan. Ik zei het al: "Geld doet net als wodka rare dingen met mensen".

Aanbod van de Kerk

Maar wat kan nu de Kerk bieden? In de eerste plaats denk ik de Kerk met een hoofdletter, die moet helpen om de tijd te begrijpen. De Kerk moet de tijd begrijpen. Dat betekent: inzien dat deze vijf tendensen de drijvende krachten zijn

in de samenleving. Dat begrijpen van de tijd moet de Kerk in mijn opinie plaatsen in het perspectief van de Schrift. Dat perspectief is:

- geen aards Jeruzalem. Dat is voor veel mensen erg ontnuchterend, want het communisme was gebaseerd op juist wel een aards Jeruzalem en heel veel politieke partijen proberen dat nog steeds aan de man te brengen. Het perspectief van de Schrift is: Hier beneden is het niet. Maar dat wil niet zeggen dat het hier beneden niet van betekenis is;
- het Koninkrijk, zegt Jezus, is niet van deze wereld. Dat betekent niet dat deze wereld onbetekend is, maar het geeft een perspectief dat anders is dan het louter materiële.

... Maar wat kan nu de Kerk bieden? ...

Er werd eens aan Gandhi gevraagd wat hij van de Westerse beschaving vond, waarop Gandhi (geparafraseerd) reageerde met de opmerking: "Is die al begonnen?".

Het gaat niet in de primaire sfeer over het materiële, maar over het geestelijke.

- Wel hebben we de opdracht het goede te zoeken en ook te doen. De Schrift heeft in deze vraag voorzien en wel in het Oude Testament. In Micha staat het kristal helder. "Hij heeft u bekend gemaakt o mens wat

goed is. En wat eist de Heer anders van u dan recht te doen en weldadigheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God?"

Daar hebt u het. Meer hoeft de Kerk in dat opzicht als perspectief niet te schilderen. Dat is het goede.

Wat moet de Kerk nog meer doen?

- Doorzien en tentoonstellen van de krachten. De boosheden in de lucht, noemt Paulus dit. Dat wil zeggen: het benoemen van kwade machten en stelling nemen tegen onrecht. Kiezen voor het bevorderen van gerechtigheid, want geldzucht is immers de wortel van alle kwaad.
- De Kerk moet zich laten horen om gezien te worden. En het vermogen om te steunen, steunt op het vermogen om betekenis te hebben als Kerk. Als je geen betekenis hebt in deze barre, fluïde, ingewikkelde wereld, dan kunt u geen beroep doen op mensen om mee te helpen u in stand te houden.
- Meevoelen en invoelen van de angsten van het westen. Dat is een oude uitdrukking die wijlen dr. W. Aalders aan het boek "Luther en de angst van het westen" gaf.
- De moderne mens. "Wat kan ons nu nog helpen?" is de vraag. Waar zullen wij heen gaan? Wat moeten we doen? Breng als Kerk de goede woorden van vertrouwen van het aanwezige eeuwige Godsvertrouwen, het eeuwige Godsbestuur. Karl Barth, op zijn sterfbed toen studenten hem vroegen hoe hij deze fase in zijn leven beleefde, zei: Es wird regiert; (er wordt bestuurd). Daarmee is het gezegd, want er wordt bestuurd. Daarvan moeten wij als Kerk durven uit te gaan. En we moeten daarover spreken over het volbrachte offer, over de wonderlijke ruil, de herstelde band, het eeuwige erbarmen voor de verdrukke mens.

Open kerken

Dames en heren, laat de Kerk als Kerk werkzaam zijn, maar ook kerk

als ontmoetingsplaatsen, voor uitwisseling van gedachten, ideeën, meningen, vragen, als bedoord van verstilling en meditatie. Hoeveel kerken hebben wij altijd open? Het valt mij altijd weer op in het buitenland dat het bijna altijd de Rooms-Katholieke kerken zijn die vrijwel altijd open zijn. Je kunt er zo in en je kunt daar in de stilte mediteren, bidden, alleen zijn en tot jezelf komen. En ervaren wat de stilte kan doen. Daar hoeft je niet voor op yoga te gaan.

... Om daarmee de harde randen van de individualiteit een beetje te doorboren...

Ook de kerk als gemeenschapscentrum, voor zingeving en discussie. De kerk weer als samenbindend element voor mensen die niet per se behoeven te geloven, maar die het interessant en belangrijk vinden en het fijn vinden om aanspraak te hebben aan anderen. Om daarmee de harde randen van de individualiteit een beetje te doorboren.

Maar ook de kerk als cultuurschat met zijn geschiedenis, met zijn waken voor de traditie en de Kerk, en dat is heel actueel, in de discussie over bed, bad en brood, als opvang voor de verdrukten. Moet dat dan? Ja, dat moet! Jesaja zegt het zo: "En zo gij uw ziel opent voor de hongerigen en de bedrukte ziel verzadigt". Prachtige taal! Uw ziel openen voor de hongerigen en de bedrukte ziel

verzadigen, " dan zal uw licht in de duisternis opgaan en uw donkerheid zal zijn als de middag". En dan de belofte: "En de Heer zal u geduriglijk leiden. Hij zal uw ziel verzadigen in grote mate".

De Kerk heeft die taak. De kerk als gemeenschapsgebouw, als toevluchtsoord voor de zoekenden, de onzekere ziel. Stellen we de kerk open? Stellen we de kerk ter beschikking? Stellen we ons als Kerk zo op?

Tenslotte dit. In een gedicht heeft Ida Gerhardt het zo samengevat. Het gedicht heet "Het carillon" en daarmee sluit ik af.

*Ik zag de mensen in de straten,
hun armoe en hun grauw gezicht,
toen streek er over de gelaten
een luisteren, een vleug van licht.
Want boven in de klokketoren
na 't donker-bronzen urenslaan
ving, over heel de stad te horen,
de beiaardier te spelen aan.*

*Valerius: - een statig zingen
waarin de zware klok bewoog,
doorstrooid van lichter sprankelingen,*

*"Wij slaan het oog tot U omhoog".
En één tussen de naamloos velen,
gedrongen aan de huizenkant
stond ik te luist'ren naar dit spelen
en zong van mijn geschonden land.*

*Dit sprakeloze samenkomen
en Hollands licht over de stad -
Nooit heb ik wat ons werd ontnomen,
zo bitter, bitter liefgehad.*

Laten we beginnen bij de overtuiging dat het Vermogen van de Kerk is, dit bij mensen los te maken, zo besluit professor Veerman zijn inleiding.

Forumdiscussie met prof. dr. C.P. Veerman

Na de hoofdinleiding van prof. dr. C.P. Veerman volgde op het VKB-congres een forumdiscussie onder leiding van drs. H. van der Burg, penningmeester van de VKB. Aan deze discussie wordt deelgenomen door dr. C.P. Veerman, dr. A.J. Plaisier, scriba van de Protestantse Kerk in Nederland en drs. H. van der Wal, lid van het hoofdbestuur van de VKB.

De heer Van der Burg stelt de eerste vraag aan ds. Plaisier.

Lichaam en geest

Een van de beelden die de voorzitter in zijn jaarrede schetste, was over het materiële als het lichaam en het geestelijke als de geest. Zijn stelling is dat het één niet zonder het ander kan, want als je de geest eruit haalt, heb je een lijk en als je het lichaam er uit haalt, dan heb je een spook. Een van de lijnen van het synoderapport Kerk-zijn in 2025 is dat je misschien dat gehele beheer, dat gehele lichaam, er wel uit moet halen. Een kerk die bestaat uit mensen die als het ware rondom de keukentafel bij elkaar komen, kan ook kerk zijn. Dat zijn dus spoken in de betekenis doordenkend op hetgeen onze voorzitter in zijn jaarrede noemde. Hoe ziet u dat?

Ds. Plaisier: U begrijpt dat ik geen pleidooi voor spoken kan voeren. Lichaam en geest zijn beide door God gegeven. Dat ontspant enorm. We hoeven dus geen eindeloos ping-pong spelletje te spelen tussen geest en lichaam. God heeft de mens maar eigenlijk ook het samenleven en eigenlijk alles wat wij als mensen doen in dat prachtige samenspel geschapen naar geest en lichaam. Dat komt dan wel elke keer weer goed, als we ons altijd weer openstellen voor de gave van Boven. Tegelijkertijd zullen zowel geest als lichaam op een andere manier invulling krijgen. Als je met 2 of 3 mensen rond de keukentafel zit, dan

is er ook materialiteit, want dan is er een tafel. Dan zijn het geen geesten die in de lucht zweven, maar dan ontmoet je elkaar face to face en er wordt altijd wel iets gefaciliteerd. We moeten er voor oppassen dat wij denken dat de Kerk afhankelijk ergens van is. De Kerk is afhankelijk van God zelf, van Christus. Die komt met zijn gave en dat is uiteindelijk altijd genoeg om Kerk te zijn. Daar zitten geestelijke en materiële aspecten bij. Als het brood gebroken wordt, mogen we dat met elkaar delen. Dan is de vraag die er aan vooraf gaat: Hoeveel hebben jullie? En dan zijn het 5 broden en 2 vissen. Dat is wat gegeven mag worden en in de hand van de Heer wordt het veel.

Ik wil dan ook absoluut geen tegenstelling maken tussen geest en lichaam of tussen bestuur en beheer. Het heeft allemaal zijn plek en ik denk dat we in heilloze discussies terecht komen als we die twee tegen elkaar gaan uitspelen.

Openstelling kerkgebouwen

De heer Van der Burg: In tijden van crises hebben we ook mensen nodig die ons uit de verwarring kunnen halen en behoefte hebben aan richtinggevende idealen. Dat ervoer ik toen de heer Veerman zijn verhaal hield. Voordat u op de situatie in de Kerk inging, hield u een bewogen pleidooi door te zeggen: Kerk je hebt vermogen. Er zijn als het ware heel concreet de gebouwen. Doe daar wat mee. Vindt u dat op dit moment te weinig gebeurt?

De heer Veerman: Ja, dat vind ik wel, want wanneer je in het buitenland komt dan zie je dat vaak Rooms-Katholieke Kerken vaak open zijn en Protestantse kerken soms ook, maar helaas niet overal. Rooms-Katholieke Kerken hebben vaak meer kunstschaten dan Protestantse kerken waarin het allemaal wat soberder is. De Beel-

denstorm heeft ook een zekere verarming tot stand gebracht want in de Rooms-Katholieke Kerk is de verstilling en de aandrift tot mediteren door het invallende licht en door de beelden en door de pontificaliteit van het geheel, het barokke soms, veel groter. Maar wanneer je je als Kerk niet laat zien als gebouw en je niet laat zien in de traditie in de plaats die je als Kerk in de gemeenschap hebt, en de mogelijkheden van dat gebouw onvoldoende benut, dan moet je niet raar staan kijken wanneer mensen zeggen: "Nou ja, die kerk staat er nu eenmaal. Het is wel leuk en af en toe klinkt er gezang. Dat vinden we wel aardig, maar voor de rest willen we er niets mee te maken hebben". Je hebt goud in handen wanneer je vanuit het andere perspectief beziet. Maar gaan de mensen dan geven? Nee, zo gaat dat niet direct. Je moet eerst je plek in de samenleving ook als gebouw, als faciliteit proberen te herwinnen. Dat gaat niet vanzelf. Ik heb in mijn betoog geprobeerd aan te geven dat er ongelooflijk veel verloren zielen te vinden zijn, namelijk dat mensen niet weten wat ze moeten doen.

De heer Van der Burg: In feite zegt u dat één van de trends in de kerk is dat mensen zich meer terugtrekken op hun eigen bastion. Want die zijn onderdeel van de trends die u schetste en wij zullen moeten beginnen om dat te veranderen.

De heer Veerman: Ja, dat vind ik wel. Als je als kerk ook gemeenschap wil zijn, dan zul je ook gemeenschappelijke dingen moeten doen. Bij ons in het dorp Piershil hebben ze vandaag weer de jaarlijkse Rommelmarkt. Dat is toch altijd weer een bijzonder evenement. Niet alleen voor die € 10.000 of € 12.000 die dat opbrengt die overigens bitter hard nodig zijn, maar het is ook een manifestatie van gezamenlijkheid.

Het forum bestaande uit prof. dr. C.P. Veerman, drs. H. van der Wal en dr. A.J. Plaisier onder leiding van drs. H. van der Burg

En dan helpen ook mensen mee die helemaal niet tot de kerk behoren, maar omdat ze het ontzettend leuk vinden om in een kraampje te staan. Dan kun je wel afvragen of dit nu kerk-zijn is, maar het maakt daarvan wel een onderdeel uit.

Ds. Plaisier: Gisteren was ik in Groningen en ik heb daar het aardbevingsgebied in Loppersum bezocht. Dan rijd je door het Groninger Landschap dat erg weids is. Je ziet overal die kerkjes opdoemen. Als bezitters van het religieus erfgoed mogen we stellen dat we een imposante beschaving hebben. Christelijk geloof is een drijvende kracht in onze beschaving geweest.

Wat is dat geweest dat heel eenvoudige mensen, met heel eenvoudige middelen al die kerkjes hebben gebouwd? Ergens gaat de getuigenis ook van steen uit wanneer je dat allemaal ziet dat er kennelijk gemeenschappen geweest zijn die zich verenigd hebben in een gezamenlijke Godsverering. Die spitsen wijzen allemaal naar boven. Alleen al het kerkgebouw zelf in zijn fysieke betekenis.

Als je ziet dat er scheuren in een kerk zitten of als de kerk in Hoek verbrandt, dan merk je dat de gehele gemeenschap zich aangetast voelt. "Die kerk mag niet verdwijnen ook al kom ik er zelf niet meer in". Hiermee wordt dan uitgedrukt dat

we samen die samenleving zijn. Het dorp wordt nog steeds gevormd rondom de kerk en natuurlijk is het dan ook heel goed en nodig dat die kerk regelmatig open is. Want we kunnen wel zeggen dat we onze digitale vermogens hebben met een netwerksamenleving. Maar er komt een tijd dat men die netwerksamenleving spuugzat is en dat we gewoon weer verlangen naar een kerkgebouw waar je met elkaar een plek kunt vinden om God te vereren, elkaar te ontmoeten je weer te verheugen over het bestaan van de zin die je geschonken wordt.

De heer Van der Burg: Als inwoner van een Groningse gemeente spreekt mij dit enorm aan. Hij vraagt de heer Van der Wal wat hem vandaag bijzonder heeft aangesproken in de verhalen die verteld zijn.

De Kerk als instituut openbreken

De heer Van der Wal: Het verhaal van de heer Veerman is mij uit het hart gegrepen. De analyse van onze westerse samenleving waarin wij leven en wat het betekent voor de Kerk waarin wij staan. Ten aanzien van de open en gesloten kerk en hoe belangrijk de Kerk en de kerkgebouwen zijn, wil ik graag toevoegen dat m.i. de Kerk als instituut op dit ogenblik veel te gesloten is. De kerk als instituut moet opengebroken worden. We zijn veel te veel met ons zelf bezig, want we hebben het druk

met het in stand houden van het gebouw. We hebben het druk met het zoeken naar ambtsdragers. We hebben het druk om te voldoen aan de eisen die in allerlei ordinanties zijn verwoord en we zijn onvoldoende bezig om ons te presenteren in de gemeenschap.

Als je vele websites van kerkelijke gemeenten bekijkt, dan zie je bij weinigen een icoontje dat je kunt aanklikken om lid te worden, terwijl je dit bij websites van andere instellingen wel kunt zien. Wij zijn met ons zelf bezig. Wij zijn niet uitnodigend.

Wij hebben een opdracht, zoals ook door de heer Veerman is aangegeven. Dat betekent dat we terug moeten naar waar het begonnen is naar: "Waar 2 of 3 in Mijn naam vergaderd zijn". En dan moeten we nagaan wat we daarvoor nodig hebben. Wij, zowel de VKB als de Kerk, moet als uitgangspunt nemen wat de plaatselijke gemeente nodig heeft.

De heer Veerman: Het vermogen om te steunen, steunt op het vermogen om betekenis te hebben, zoals ik in het tweede deel van mijn betoog aangaf. Dus precies wat nodig is. Wat heb je te betekenen? En hoe laat je je zien? Wanneer je je niet laat zien of horen, dan heb je geen betekenis. Dan doe je niet mee en dat is in de letterlijke betekenis: Zonde! Want je laat dan anderen niet profiteren van wat je in handen hebt. Dan komt het niet tot zijn bestemming.

Verder is het absoluut zo dat lokale initiatieven, kleinschalige verbanden de toekomst hebben. Dat zie je niet alleen in de zorg, zoals buurtzorg dat hiervan een prachtig voorbeeld is. Kleinschalig georganiseerde activiteiten waarbij de taken die nu eenmaal gedaan moeten worden, grootschalig via de elektronica worden aangepakt, maar waar de mensen die het moeten doen geen last van hebben. Die zijn bezig waarvoor ze zijn. Die analogie zou ons ook in de Kerk moeten aanspreken. We zoeken allemaal een boze buurman die ons het leven zuur maakt en af en toe in Utrecht woont. Ik bedoel dat niet vervelend, maar daar moet de ruimte gegund worden. Er is zoveel organisatie- en

wilskracht en motivatie op het lokale niveau. Demp dat niet, smoor dat niet. Zeg dan: Wat zouden jullie willen en hoe kunnen wij u helpen?”

Ds. Plaisier: Ik wil er even opmerkzaam maken dat vorig jaar al de constatering is gedaan dat de Protestantse Kerk in Nederland te zwaar is opgetuigd. Dat we dat bootje niet overeind houden en dat we juist daarom moeten vragen wat we plaatselijk nodig hebben en waar draait het uiteindelijk om in het kerkzijn. Dat is de kernvraag en daarom verbaasde ik mij vanmorgen over de opmerking van de voorzitter in zijn verhaal als zou de inzet van “Kerkzijn in 2025” een bestuurlijke inzet zijn. Nee, het gaat er juist om het bootje lichter te maken, energie vrij te maken die gebruikt wordt en zal moeten worden van hoe je plaatselijk als 2 of 3 of meer kerk bent. Het gaat om het Evangelie om het delen van het leven met elkaar en om naar buiten toe dat ook in woord en daad waar te maken. Ik denk dat het daarom moet gaan en al de bestuurlijke verantwoordelijkheden, want die hebben wij want er ligt een bestuurlijk vraagstuk op tafel waar je niet zo maar even om heen kunt, die zijn precies hiervoor bedoeld dat we een lichter scheepje worden, zodat we de kern waar het in het kerkzijn om gaat, ook zelf weer gaan zien. Want laten we eerlijk zijn: niet alleen de buitenwacht maar ook wijzelf zien vaak door de bomen het bos niet meer. Dat betekent nu juist functieverlies van de kerk en ik denk dat we daar echt naar terug moeten, want de Heer is altijd nog een keer trouw in onze Kerk en die zal ook het vermogen geven om weer uiteindelijk met vreugde op plaatselijk vlak Kerk te zijn en het dan landelijk zo te organiseren dat daar het accent komt te liggen.

Onderhoud kerkgebouw

De heer Van der Burg: ik denk dat we dat in grote lijnen met elkaar eens kunnen zijn, maar nu noem ik een heel praktisch voorbeeld. Gisteren was u in Groningen, ook ik kom uit die provincie. Ik ken in Groningen een dorp met 10 gezinnen die lid zijn van de plaatselijke kerk. Vier van die tien hebben een eerste achterkleinkind, de andere

Dr. A.J. Plaisier

vier hebben een kleinkind en twee hebben kinderen die niet meer naar de kerk gaan. Die hebben niet genoeg geld om dat monumentale kerkgebouw te onderhouden. De logische oplossing zou zijn: fuseren. Maar omliggende gemeenten zeggen, m.i. heel terecht: Liever niet, want wij hebben dat geld ook niet meer. En dan?

Ds. Plaisier: ik denk dat we te snel hebben gezegd: fuseren maar. Daarmee rekken we de gemeentegrenzen steeds verder op. Dat betekent heel vaak ook een vervreemdingsproces. Fuseren kan soms een oplossing zijn, maar het is niet het magische middel. Je kunt er ook voor kiezen door te stellen: het kerkgebouw kan misschien niet meer in de lucht blijven. Soms kan het aan een stichting worden overgedragen, maar dat is ook niet altijd een oplossing. Dan kun je je wel afvragen: Wat was nu al weer de kerk? Was dat het kerkgebouw, was dat de dominee of zijn dan misschien tien echtparen die ruimte vinden en die inderdaad met elkaar om een tafel zitten. Een goed woord tot elkaar spreken en elkaar aanmoedigen om de weg tot het geloof te gaan. Dan is er op die plek nog wel degelijk kerk.

De heer Veerman: Dat is heel juist, maar een gebouw heeft ook waarde in meer maatschappelijke zin. Het is niet alleen maar de plek waar de Godsdienstoefening wordt gehouden, maar aan de gemeenschap kan die kerk ook diensten verlenen als centrum voor allerlei activiteiten. De kerk wordt niet ontheiligd wanneer daar activiteiten plaatsvinden waar

men zich niet te buiten gaat aan drank e.d., maar beschikbaar is voor culturele manifestaties, tentoonstellingen, congressen. Het kan buitengewoon aantrekkelijk zijn om b.v. in een prachtig kerkje in Friesland of in de Hoeksche Waard een congres van een bescheiden omvang te houden.

Vraag uit de zaal: In toenemende mate ziet men in Nederland daar waar in het verleden de kerken door de elites zijn gebouwd, zij het nu laten afweten. Over onze oostgrens, in Duitsland, is de zaak veel beter geregeld, want daar pakt de overheid het allemaal op.

De heer Van der Wal: Eigenlijk zijn we veel te lang bezig om kerkgebouwen in stand te houden, want daarin gaat alle energie en tijd zitten. Deze kerkgebouwen zijn er in de loop der eeuwen gekomen zijn door de gemeenschap. Dus die kerkgebouwen zijn in feite van de gemeenschap. In hoeverre is het realiseerbaar dat we de kerkgebouwen weer teruggeven aan de gemeenschap, waarbij je voorwaarden stelt voor gebruik voor de kerkelijke eredienst. In veel gemeenten wordt het kerkgebouw multifunctioneel gebruik, maar men begint daar vaak veel te laat mee.

Accent op plaatselijke gemeente
De heer Van der Burg: Ik citeer uit de jaarrede van de voorzitter: “Wat ik in de maatschappij bestuurlijk zie gebeuren is, dat je enerzijds ziet dat de democratisering naar beneden gaat; dingen worden lokaal of op wijkniveau georganiseerd, maar het bestuurlijke door fusies e.d. dat gaat eigenlijk steeds regionaler worden. Wat je in democratiseringstermen ziet is als het ware een wat meer ‘back to basics’ benadering. De heer De Lange zet zich daarin wat af tegen de ideeën van Kerkzijn in 2025, die veel meer als een top-downbenadering wordt beschouwd dan een benadering waarbij je juist de plaatselijke gemeenten in staat stelt om zaken te doen die zij zouden willen doen. Graag hoor ik de reacties van de heren Plaisier, Veerman en Van der Wal hierop.

Ds. Plaisier: Ik ben het eens met speelruimte geven aan de plaatselijke gemeente. Mensen treffen

elkaar daar, ook lichamelijk. En Kerkzijn 2025 probeert juist maximale ruimte te vinden voor de plaatselijke gemeente. De vraag daarbij is wel of de tussenlagen die wij nu kennen, of die gehandhaafd moeten blijven. De neiging is daar 'Nee' tegen te zeggen. Dat betekent dus dat je een stuk van de tussenlagen wegneemt. Dat betekent niet per se van bovenaf naar beneden redeneren. Dat is absoluut niet het geval. Het betekent juist meer ruimte maken voor de plaatselijke gemeente en daarvoor krachten vrij te maken. Het zal bovendien ook wel moeten, want we hebben straks de mensen en de middelen niet om dat allemaal in stand te houden. Het is net als met het Rijksmuseum. Op een gegeven moment werd het steeds verder volgebouwd met diverse wanden. Bij de opknappbeurt die het Rijksmuseum nu heeft ondergaan zijn tussenschotten verwijderd, waardoor het gebouw veel meer gaat ademen en komt het individuele, het schilderij, weer veel beter tot zijn recht. Want daar gaat het in feite om. Ik denk dat dat de beweging is die we in moeten zetten.

Het spreken van de Kerk

De heer Veerman: Ja, daar kan ik me van harte in vinden. Ik wil nog graag op één punt wijzen en dat is dat de Kerk moet spreken. Niet naar de harten van de mensen, maar naar de opdracht die zij heeft. Anders marginaliseert de Kerk zichzelf. Wij zijn zo verschrikkelijk timide om eens te zeggen wat onze overtuiging is, waar die op gebaseerd is en hoe wij die willen vorm geven. Toen ik in de Tweede Kamer eens een keer Jesaja citeerde, toen veerden een paar mensen op ter linker en ter rechter zijde. Ter linker zijde zeiden: "Nou, nu hebben we een dominee als minister. Dat is weer iets nieuws!" En ter rechterzijde zei de zeer geachte heer Van der Vlies op zijn gedragen wijze: "Dat mag hier ook wel eens klinken!"

Maar dat paste in mijn betoog dat ik voerde over de wereldvoedselvoorziening en de verantwoordelijkheid van de politiek daarin. Dat mag ook best eens gezegd worden op de plekken waar wij zijn. Niet om te preken, maar om te laten zien wat

Drs. H. van der Wal

ons drijft en wat ons motiveert. Want wanneer wij daarover niet spreken, wie zal het dan doen? We staan allen in het ambt der gelovigen en ik ben niet zo iemand, wanneer ik de gelegenheid krijg, dat ik onmiddellijk over geloof en onze Heer begin te spreken. Maar er zijn gelegenheden die je kunt aanvoelen en kunt uitkiezen om daarover iets te laten zien. Die pareltjes en die kleine zaadjes die je dan plant, zetten zich dan voort. Dat kan in lokale gemeenschappen, dat kan in het dagelijkse werk om dit te laten zien.

Destijds heb ik de bankierseed moeten afleggen. Dat is een poging om mensen eerlijk te maken. Dat is natuurlijk dwaas, want door het afleggen van een bankierseed word je niet een betere bankier. Dat hoort gewoon bij het bankiersvak te zitten. Dat soort maatregelen treft men dan. Ik vind die bankierseed helemaal niets, want die moeten we niet nodig hebben. Daarmee kun je laten zien wat je overtuiging is en waaruit je leeft en waar je een klein zaadje kunt planten van je overtuiging.

Autonome rol van de predikant

De heer Van der Wal: Ik ben het er van harte mee eens om terug naar de basis te gaan. Aansluiten bij datgene wat leeft in de gemeente, in onze plaatselijke kerk en de opdracht die we hebben. En wat de heer Veerman zegt om die opdracht als een revival laten klinken. Maar we moeten ook onder ogen zien dat we onze structuur niet veranderen

door een paar lagen te veranderen. Door het zand op een andere manier te kneden. We moeten aansluiten bij de inhoud en de opdracht. Maar we moeten erg goed nadenken wat die plaatselijke kerkelijke gemeente nodig heeft en wat staat haar verder in de weg?

Een aspect wat niet aan de orde is geweest, is maar wat m.i. wel heel belangrijk is, is het gezichtsbepalend karakter van onze Kerk. Dat is heel vaak de predikant. Ik vind dat de predikant in onze Kerk een te autonome en een te aparte rol heeft in relatie tot datgene waar we nu voor staan. Er staat ons in de weg dat de predikanten voor een belangrijk deel vanuit hun professie te weinig aanspreekbaar zijn op hun eigen professionele ontwikkeling. Te weinig aanspreekbaar zijn waarvoor ook zij die rol oppakken in gezamenlijkheid. Juist in een krimpende kerk lijkt het wel heel moeilijk om een discussie te voeren over het feit dat de predikant in de ene plaats vrijwel geen werk meer heeft omdat de gemeente gekrompen is en vaak het traktement niet meer kan opbrengen, terwijl in de andere plaats wel ruimte hiervoor is. Als we met elkaar willen, juist vanuit de kerk, om er voor de gemeenschap te zijn, moeten we van dit soort discussies af en moeten we ruimte en de moed hebben om ook aan deze zaken te werken.

Vanuit het kerkrentmeesterlijk beheer doe ik een beroep door dit te doen vanuit je betrokkenheid, je revival. Je moet er zijn voor de plaatselijke gemeente. En dat wat ons daarvoor in de weg staat, probeer dat af te breken. Dat is heel iets anders dan 'back to the basics' en lagen eruit halen. We moeten kijken wat we echt nodig hebben.

Tenslotte bedankt de heer Van der Burg de forumleden en draagt hij de leiding van de vergadering weer over aan de heer De Lange.

Protestantse gemeente Oud-Avereest-Balkbrug wint VKB-Marsh/Mercer Award

Na de forumdiscussie tijdens het VKB-congres vraagt de voorzitter aandacht voor de uitreiking van de VKB-Marsh/Mercer Award. Hij geeft daarvoor het woord aan de heer H. van der Burg, die op dat moment de juryvoorzitter, de heer drs. C. de Raadt vervangt, die door omstandigheden verhinderd is.

De heer Van der Burg herinnert er aan dat VKB-Marsh/Mercer is ingesteld om best practices op het gebied van kerkrentmeesterlijk beheer gericht op de werkvelden, mensen, gebouwen, geld en organisatie, te beoordelen en onder de aandacht te brengen van anderen. Hij prijst dit initiatief en de bereidheid van Marsh Mercer om hiervoor geld beschikbaar te stellen. Op het thema van vorig jaar "Mensen" – met name vrijwilligerswerk - zijn veel inzendingen gekomen. Het werkt om zeer fraaie voorbeelden te laten zien die ons allemaal inspireren. Er zijn prijzen beschikbaar gesteld van € 1.000, € 2.500 en € 5.000. Totaal zijn er 22 inzendingen binnengekomen die door een jury zijn beoordeeld.

Die jury heeft de inzendingen op de volgende onderdelen beoordeeld:

- werving: op welke wijze worden er vrijwilligers geworven?
- waardering: op welke wijze is er een blijk van waardering gegeven?
- opleiding: werden vrijwilligers opgeleid?
- begeleiding
- afscheid

Aanpak

De heer Van der Burg: "Eén van de dingen die mij opviel toen ik alle juryrapporten las, was dat het anno 2015 absoluut niet meer werkt om in een plaatselijk blaadje of kerkblad een oproep te plaatsen in de geest van "Vrijwilligers gezocht". Wat je

Drs. H. van der Burg leest de juryrapporten voor van de drie gemeenten Oud-Avereest-Balkbrug, Dinxperlo en Laren (Gld).

ziet is dat in alle gevallen de mensen, die straks een prijs krijgen uitgereikt, tevoren heel goed hebben nagedacht hoe ze dit gaan aanpakken. Daar zit er een bij van "Bezint eer ge begint" en "een goede voorbereiding is het halve werk".

Er is heel goed over nagedacht niet alleen in de zin van "Hoe vragen we vrijwilligers?" Maar "Hoe bieden wij het werk aan op een zodanige wijze dat we vrijwilligers krijgen. Dus het was in veel gevallen niet het denken van "Vrijwilligers gezocht" want er moet b.v. een kerk opgeknapt worden. Nee, het was "Dit werk moet er gebeuren. Dat knippen we in stukjes op en bij alle verschillende stukjes zoeken wij de mensen hoe ze dat kunnen doen en we spreken hen echt op hun kennis en kunde daarbij aan".

De jury bestond uit:

- Paula van de Bosch van de Protestantse Kerk in Nederland;
- Henk Beekman en Frank Immens van Marsh-Mercer;
- Paul Hoogenboom, lid van een

commissie van de VKB en
- Cor de Raadt, vice-voorzitter van de VKB.

Prijzen

Hierna vraagt de heer Van der Burg de drie prijswinnaars naar voren te komen. Een van de gemeenten die in de prijzen valt is de Protestantse gemeente Dinxperlo. De volgende gemeente is de protestantse gemeente te Laren Gld. en als laatste de protestantse gemeente van Oud-Avereest-Balkbrug.

Laren Gld.

De heer Van der Burg begint met de derde prijs van € 1.000. Die gaat naar de Protestantse gemeente van Laren Gld. Zij stuurde een inzending in met de naam "De Laonse Passie". Enkele initiatiefnemers vatten het plan op om het Paasverhaal op een eigentijdse wijze in het dorp te vertolken. De jury kan deze aanpak zeer bij anderen aanbevelen. Zeker de wijze van werving, het draaiboek en het startmoment. Laren wil die ervaring ook met andere gemeenten delen.

Dinxperlo

De Protestantse gemeente van Dinxperlo krijgt de tweede prijs van € 2.500. Een van de dingen die de jury daarin opviel was dat de gemeente begon met een uitvoerige inventarisatie naar de belangstelling voor vrijwilligerswerk en de aanwezige talenten en gaven.

Er werd een werkgroep opgericht die een wervingsbeleid vaststelde. Er werd een cursus gevolgd en er werden belangstellingsregistratie-formulieren ontworpen. Hiermee is geprobeerd de juiste mensen op de juiste plaatsen te krijgen. Dat bleek uitermate succesvol. Een hoge respons vanuit de gemeente. De gegevens zijn genoteerd en in een actueel te houden databestand opgeslagen. Ook de vergroting van het draagvlak in de gemeente werd hierdoor sterk bevorderd. Deze wijze van werken is zeer navolgingswaardig en op andere gemeenten toepasbaar, vindt de jury.

Oud-Avereest-Balkbrug

De eerste prijs resteert voor de Protestantse gemeente van Oud-Avereest-Balkbrug. Deze gemeente kwam in 2009 tot stand toen hervormden en gereformeerden fuseerden. Er waren twee kerkgebouwen. In deze gemeente is het gelukt om de functies van deze kerken te scheiden en ze allebei te behouden. Juist het samen optrekken van de verschillende bloedgroepen werd door de jury als bijzonder positief beoordeeld. De wijze van persoonlijke werving met gebruikmaking van de talenten is een voorbeeld voor andere gemeenten.

De begeleiding is maatwerk en er spreekt duidelijke waardering uit voor alle vrijwilligers. Daarom is de monumentale kerk voor de gemeente behouden en wordt deze nu multifunctioneel ingezet. De wijze waarop vervolgens de exploitatie tot stand kwam, wordt door de jury buitengewoon gewaardeerd.

Afsluiting

Vervolgens geeft de heer Van der Burg de leiding van de bijeenkomst weer over aan de heer De Lange. De heer De Lange wenst de vertegenwoordigers van de Protestantse gemeenten Dinxperlo, Laren Gld. en

Met Kerkbalans het jaar rond

Juni

Gemiddelde bijdragen, enz.

Jaarlijks publiceert de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving in zijn verslag veel financiële gegevens over o.a. de hoogte van de toezeggingen van Kerkbalans, de werkelijke betaalde bijdrage van het jaar daarvoor en andere belangrijke gegevens. Vaak worden deze gegevens per regio/provincie vermeld. Dan blijkt dat de verschillen in omvang van de bijdrage soms relatief erg groot zijn.

Vaak is dit historisch verklaarbaar omdat bepaalde gemeenten sinds vele tientallen jaren jaarlijks een forse opbrengst uit bezit hebben (pacht- en huuropbrengsten). Om de situatie in de eigen gemeente goed te vergelijken, is het aan te bevelen om bij enkele omliggende kerkelijke gemeenten de gegevens op te vragen over de gemiddelde bijdrage per bijdrager, per toezegger en per lid. Op basis van die informatie kan een duidelijke publicatie voor het kerkblad van juni gemaakt worden.

Gemeenteleden worden dan bepaald bij het geefgedrag in omliggende gemeenten. Dat spreekt veel gemeenteleden meer aan dan landelijke of provinciale gemiddelden en het kan, zeker wanneer de presentatie in de vorm van diagrammen gebeurt, aansporen tot een hogere bijdrage voor de actie Kerkbalans.

Oud-Avereest-Balkbrug van harte geluk met deze onderscheiding. De VKB meent op deze wijze een belangrijke bijdrage te geven aan het verzamelen van best practices die colleges van kerkrentmeesters met een eigen kleur in hun gemeenten kunnen toepassen. In 2016 hoopt de VKB dit te doen rondom het thema "Geld".

De heer De Lange vindt dat er deze ochtend veel informatie en ervaringen zijn uitgewisseld over de zaken waarmee de kerkrentmeester dagelijks te maken heeft. Allemaal zaken die aangeven wat het betekent om kerk te zijn in deze tijd. 'We hebben iets mogen laten zien waarvoor we staan en wat we doen, wat daarbij de materiële kant is en wat de zorgen daarbij zijn. Maar ook waar de kansen en mogelijkheden liggen. Dus niet in termen van onoplosbare uitdagingen, maar concreet handen voeten geven om uitvoering te geven aan hetgeen ons is toevertrouwd.

Ik wijs u op de 10 workshops die we vanmiddag gaan houden waar kerkrentmeesters veel informatie

kunnen krijgen over diverse zaken die met het thema "Geld" te maken hebben. Verder bedank ik allen die een bijdrage hebben geleverd aan het welslagen van dit congres.

Zo mogen we met elkaar aan de maaltijd gaan en ter afsluiting van dit congresdeel ga ik u graag voor in gebed", zo besluit de voorzitter van het hoofdbestuur van de VKB, mr. Peter A. de Lange, het ochtendprogramma van het VKB-Congres van 18 april 2015.

De Reestkerk Oud Avereest - Balkbrug winnaar van de VKB – Marsh/ Mercer Award 2015

En de winnaar is ... De Reestkerk. De Reestkerk is een prachtig monumentaal pand in Oud Avereest-Balkbrug. Het is eigendom van de Protestantse gemeente Oud Avereest-Balkbrug. Deze gemeente is na een fusie in 2009 van hervormden en gereformeerden tot stand gekomen. Door de fusie had de gemeente twee kerkgebouwen beschikbaar. Beide kerken zijn behouden gebleven! De Brugkerk (voormalige Gereformeerde kerk) werd de 'gemeente kerk', dus naast de erediensten worden hier bijvoorbeeld ook de vergaderingen en de jeugdclubs gehouden. En de Reestkerk (de voormalige Hervormde kerk) kreeg een brede en cultureel-maatschappelijke functie. De kerken moesten hiervoor echter wel gerestaureerd en verbouwd worden. De twee projecten zouden veel kosten met zich meebrengen en hiervoor was niet voldoende geld beschikbaar. Daarom werden er naast het noodzakelijke professionele werk, veel vrijwilligers ingezet. En het resultaat mag er zijn, zowel het materiële- als het immateriële resultaat. Want zonder de inzet van de vrijwilligers had dit project niet succesvol afgerond kunnen worden. Door deze inzet en aandacht voor de vrijwilliger is dit project winnaar geworden van de VKB Marsh/ Mercer Award 2015.

Na de fusie werd al gauw duidelijk dat het betrekken van vrijwilligers bij het kerkenwerk op alle niveaus van cruciaal belang is voor het voortbestaan van de gemeente. Ook voor de bouwwerkzaamheden was het dus noodzakelijk om een beroep te doen op vrijwilligers. De werkzaamheden aan de Reestkerk waren ingrijpend: de gehele kerkzaal moest gerestaureerd worden, terwijl er ook nieuwbouw in de stijl van de kerk een absolute voorwaarde was. Pas dan zou de Reestkerk klaar zijn voor de nieuwe, cultureel-maatschappelijke functie. Hiervoor werden vrijwilligers van beide 'bloedgroepen' betrokken, met als bijkomend voordeel dat dit ook een gezamenlijke draagvlak creëerde. Gewoon door simpelweg samen een aantal zaken op te pakken.

Taakgroepen

Men heeft er voor gekozen om te werken met verschillende taakgroepen. Kerkenraden en colleges zijn vaak geneigd om veel taken naar zich toe te trekken. Dit project had een zodanige omvang, dat het niet mogelijk was om dit alleen door een college te laten uitvoeren. Het zou dan waarschijnlijk ook niet ten goede komen van hun 'gewone' werkzaamheden. Daarbij beschikken zij misschien ook niet over de specifieke kennis van zo'n bouwproject. Er is dus gekozen voor een taakgroep/ kernteam. Een kernteam bestaat uit een aantal personen met ieder zijn eigen professe, zoals een bouwkundige of een manager. Deze groep richt zich op een specifieke taak, met daarbij duidelijke criteria en een budget en zij krijgen hiervoor mandaat. Zo kunnen zij snel besluiten nemen. Er is uiteraard wel een duidelijke lijn naar de kerkenraad. Vóór het project De Reestkerk had deze gemeente al eerder gewerkt met taakgroepen, onder andere voor het jeugdwerk. Op basis van deze ervaring wist men al hoe men vrijwilligers voor dit soort projecten het beste kon benaderen.

Vrijwilligers

In het juryrapport van de VKB –Marsh/Mercer award staat het volgende:

Het is juist het samen optrekken door de verschillende 'bloedgroepen' dat bijzonder positief werd gewaardeerd door de jury. De wijze van persoonlijke werving met gebruikmaking van de talenten is een voorbeeld voor andere gemeenten. De begeleiding is maatwerk en er spreekt duidelijk waardering uit voor alle vrijwilligers.

In de taakgroep van het bouwproject zat één persoon die zich richtte op de vrijwilligers. Een persoonlijke benadering is het meest succesvol. Mocht de persoon een taak niet zien zitten, dan geeft hij of zij vaak een suggestie voor een andere geschikte kandidaat. Omdat deze persoon ook beschikt over een goed netwerk, weet hij vaak wel wie er het beste voor een bepaalde taak benaderd kan worden. En niet alleen gemeenteleden ook de randkerkelijken! Zij willen namelijk graag dat het monumentale pand behouden blijft en zijn bereid zich daarvoor in te zetten.

Mensen vinden het fijn als zij een taak krijgen met een duidelijk doel en waarbij ze eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen. Zet mensen in hun kracht, laat ze werkzaamheden doen die aansluiten bij hun expertise/capaciteiten. Het begeleiden en stimuleren van vrijwilligers is erg belangrijk. Ook als er dingen anders zouden moeten, moet men dit kunnen benoemen. De voorzitter van de bouwcommissie kwam bijna dagelijks wel even langs om te kijken hoe het ging. Hij gaf mensen complimenten en stuurde bij indien nodig.

De Reestkerk van de Protestantse gemeente Oud Avereest-Balkbrug

Bij het Reestkerproject waren zo'n 60 vrijwilligers betrokken. Van tevoren is bepaald hoeveel vrijwilligers er nodig waren en wanneer ze zouden worden ingezet.

Waardering

"Ik was verbaasd over de "drive" die er in komt, als zaken goed gaan lopen. Een jaar geleden had ik niet durven dromen dat we dit bereikt zouden hebben. Zonder al die vrijwilligers hadden we dit project nooit kunnen realiseren", aldus de heer Loovers.

De waardering hebben we op verschillende manieren laten blijken, zoals:

- het vieren van belangrijke momenten;
- mensen de mogelijkheid te geven om te laten zien waar ze mee bezig zijn (bijvoorbeeld aan familie);
- het organiseren van een vrijwilligersavond
- door ook in de media onze waardering en trots uit te spreken.

De stichting Vrienden van de Reestkerk

De Reestkerk wordt door de Protestantse gemeente verhuurd aan de stichting Vrienden van de Reestkerk. Zij verzorgt de exploitatie. Het is een onafhankelijk stichting met 7 bestuursleden, zowel kerkelijk als niet-kerkelijk. Er wordt uitsluitend gewerkt met vrijwilligers. Deze zijn verdeeld in een aantal teams. Zij heeft de organisatie bijvoorbeeld de bediening bij een huwelijk, begrafenis of concert. Over twee jaar hoopt de Reestkerk quitte te spelen.

Award

Met het winnen van de Award heeft de Reestkerk een

cheque van € 5.000 ontvangen. Dit bedrag wordt verdeeld over de Protestantse gemeente en de stichting. De gemeente gaat er in ieder geval een BBQ voor de vrijwilligers van organiseren. En de stichting gaat het bedrag gebruiken voor een nieuwe website en promotie materiaal.

Tips van de kerkrentmeester:

- Geef een kleine groep vanuit het college van kerkrentmeesters een helder en ruim mandaat met duidelijke terugrapportage afspraken
- Hou de sturende groep klein
- Benader vrijwilligers persoonlijk, laat een bekende vragen en maak duidelijke afspraken.
- Wees helder als er prima werk geleverd wordt, maar zeg ook duidelijk als iets niet goed gaat
- Geef vertrouwen nadat er duidelijke kaders zijn aangegeven, probeer niet alles zelf te regelen, geef speelruimte
- Laat waardering blijken
- Toon belangstelling vanuit betrokkenheid, wees vaak aanwezig zonder te controleren
- Laat elkaars werk zien
- Wees trots
- Pols zo mogelijk voor volgend vrijwilligerswerk, probeer te boeien en te binden

De heer Loovers is kerkrentmeester en voorzitter van de stichting Vrienden van de Reestkerk. Voor meer informatie: <http://www.vriendenvandereestkerk.nl>.

Dinxperlo wint tweede prijs met het belangstellingsregistratieformulier

Kerkgebouw Protestantse gemeente Dinxperlo

De Protestantse gemeente te Dinxperlo zou graag meer vrijwilligers willen hebben voor de diverse functies binnen de kerk. Maar wie vraag je nou voor welke functie en hoe zorg je ervoor dat niet telkens dezelfde mensen worden gevraagd? De gemeente heeft hiervoor een speciale werkgroep opgericht, namelijk de groep 'vrijwilligers in de kerk'. Leden van de werkgroep deden een cursus bij de Protestantse Kerk in Nederland (werven, begeleiden en uitzwaaien) en gingen vervolgens aan de slag met hun ontwerp voor het belangstellingsregistratieformulier. Op de manier konden er bij de verschillende taken de juiste mensen worden gezocht. Dat bleek succesvol, de respons was hoog.

Het formulier heeft ons alleen al geholpen bij de bewustwording van de hoeveelheid taken die er bij een kerk zijn. Gemeenteleden zien dat vaak niet. Een derde van onze gemeenteleden heeft het formulier ingevuld en meegegeven aan de wijkouderling die het formulier op kwam halen. De gegevens zijn verwerkt in een database. Wanneer

er nu iemand voor een bepaalde taak gezocht wordt, vraagt men aan de werkgroep of er personen zijn die hiervoor in aanmerking komen. De persoon wordt dan persoonlijk benaderd. Het is fijn dat de persoon in kwestie zelf heeft aangegeven interesse te hebben in een (soortgelijke) taak. Dat maakt het makkelijker om de persoon te vragen.

Succes

In het juryrapport staat het volgende: Het hebben van een vrijwilligersbeleid met aandacht voor de aanwezige talenten en gaven heeft de jury bijzonder gewaardeerd. Naar aanleiding van het formulier zijn er al verschillende taken ingevuld, bijvoorbeeld een aantal beheer- en wijkmedewerkers. We zien dat mensen een voorkeur hebben voor zogenaamde 'doe-functies'. Ook leden die tot nu toe geen taak hadden hebben zich opgegeven voor een taak. Het werven voor

vrijwilligers voor het ambt van ouderling is overigens nog steeds vrij lastig.

De database wordt goed actueel gehouden. Over zo'n 2 jaar zullen we een nieuw formulier rondsturen. Zodat de eventuele wijzigingen die nog niet zijn doorgegeven ook in ons systeem kunnen worden gezet. Dan is het ook een optie om te kijken waarom twee derde van de gemeente het formulier (nog) niet heeft ingevuld.

Award

Van het bedrag wat we gewonnen hebben, gaan we allereerst iets organiseren voor de vrijwilligers. Wat er met het overige bedrag gebeurt, is nog niet bekend.

De heer Gerritsen is secretaris van het college van kerkrentmeesters.

Kalender voor kerkrentmeesters

Voor de colleges van kerkrentmeesters is het van belang in de komende maanden o.m. aan de volgende zaken aandacht te besteden.

Juni:

- Toezending door de kerkenraad van de vastgestelde jaarrekening 2014 aan het Regionaal College voor de Behandeling van Beheerszaken.
- Betaling Maandnota.
- Publicatie in het kerkblad over de stand van zaken van de in januari gevoerde actie Kerkbalans (stand van toezeggingen, bijdragers, e.d. en het mogelijk te verwachten resultaat).
- Tarieven voor de verhuur van kerkelijke gebouwen per 1 juli aanpassen, waarover de aankondiging in april plaatsvond.

Juli/augustus:

- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging Kerkbalans voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Betaling Maandnota.
- Bespreking van het meerjaren onderhoudsplan.

De Laornse Passion wint de derde prijs

De derde prijs, een cheque van € 1.000, ging naar de Protestantse gemeente Laren (Gld.). Zij organiseerde de Laornse Passion, het lijdensverhaal van Jezus vertaald op een eigentijdse manier. Dit met behulp van zo'n 100 enthousiaste vrijwilligers.

Twee enthousiaste gemeenteleden kwamen op het idee om de Laornse Passion te organiseren. Ze kregen hiervoor toestemming van de kerkenraad, mits het evenement kostendekkend was. Zij gingen hiermee aan de slag. Op startzondag werd het idee gepresenteerd. De dienst was drukbezocht en vrijwel direct melden de eerste vrijwilligers zich aan. Er werd een goed draaiboek opgezet en de verschillende commissies zoals de toneelcommissie, de uitvoerende commissie en de financiële commissie konden beginnen met de voorbereidingen. De voorzitters van de commissies kwamen elke 14 dagen bij elkaar om de lopende zaken te bespreken. Voor de uitvoering zelf werd een oproep voor vrijwilligers gedaan in het kerkblad en in de plaatselijke krant. Ook is er een speciale flyer ontwikkeld. Er melden zich ook mensen aan die geen lid zijn van de gemeente, voornamelijk voor de toneel- en de zanggroep. Uiteindelijk zijn er zo'n 100 vrijwilligers bij dit project betrokken geweest.

De Laornse Passion

De voorstelling vond plaats op Goede vrijdag en Stille zaterdag. Beide voorstellingen waren uitverkocht. Er werden zelfs nog extra plaatsen gecreëerd. Vanaf vier verschillende locaties vertrokken er groepen met kaarsen en fakkels. Bij de kerk kwamen de groepen gelijktijdig aan en de kaarsen werden op een kruis gezet. De voorstelling was in de kerk. Het was prachtig en er waren zoveel leuke reacties!

Kerkgebouw Protestantse gemeente Laren (Gld).

Toen de DVD beschikbaar was, hebben we een vrijwilligersavond georganiseerd. Samen met alle vrijwilligers hebben we de DVD bekeken. Het samenwerken leverde vele mooie en kostbare momenten op. Momenten van ontmoeting en van inspiratie. Momenten van delen en van bemoediging.

Financiën

Omdat het project kostendekkend moest zijn, hebben wij verschillende fondsen aangeschreven. Zeven daarvan hebben positief gereageerd. De bakker speelde met zijn paasbroden in op het concept. Een deel van de opbrengst was voor de Laornse Passion. De kaarten voor de voorstelling bedroegen 7,50 per stuk.

Award

In het juryrapport staat het volgende:

De jury kan de aanpak van de Protestantse gemeente te Laren Gld. aanbevelen bij anderen, vanwege de wijze van werving, het draaiboek en het startmoment. Het werven gebeurde op gedegen wijze. Daarom ging ook de heer Lubberdink met een mooie cheque naar

huis. Het geld wordt waarschijnlijk op een fonds gestort, zodat het in de toekomst gebruikt kan worden als startkapitaal voor een eventueel volgend project. Hier was men namelijk bij dit project tegen aangelopen.

Tips

Mocht men gebruik willen maken van fondsen, begin dan op tijd met het aanschrijven hiervan. De fondsen vergaderen vaak 1 á 2 keer per jaar en dat kan soms planningtechnisch niet goed uitkomen.

Zorg voor een professionele aanpak en denk hierbij aan het draaiboek en de vormgeving daarvan.

De heer Lubberdink zat in de financiële Commissie van de Laornse Passion.

Kerkbalans 2016

De actie Kerkbalans 2016 wordt gehouden van 17 t/m 31 januari 2016. Het startmoment van de actie waarvoor o.a. de media wordt uitgenodigd is op 13 januari 2016.

Marion de Lange-van Zaanen

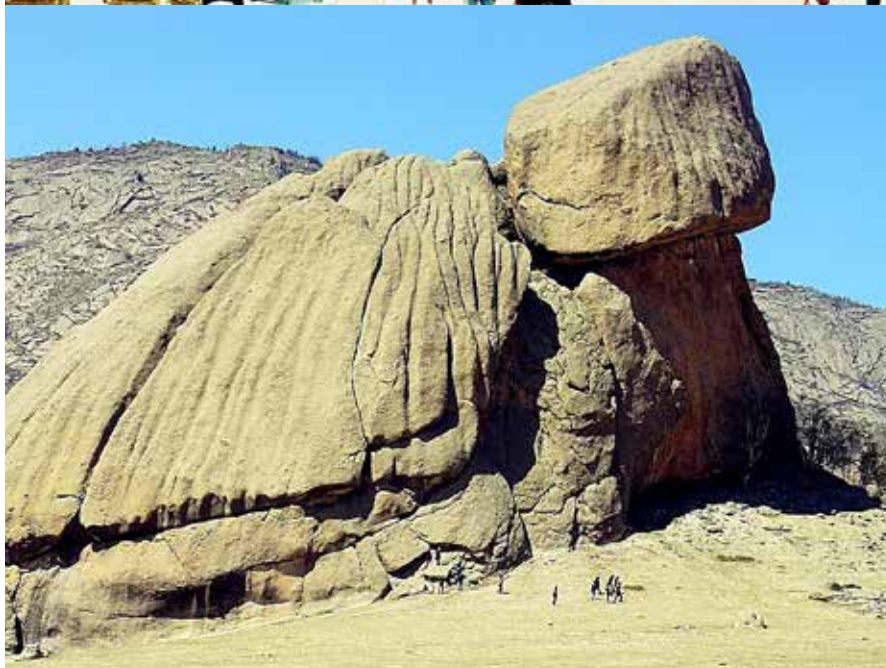
Het programma startte dit keer in de Reehorst zelf. Tussen 9 uur en 9.30 uur kwamen de dames zich aanmelden voor het partnerprogramma. Velen van ons haalden nog snel een kopje koffie en wat lekkers tot we ons naar de zaal begaven waar de diapresentatie zou zijn.

Mevrouw Anneke van Cuilenburg vertelde ons over de reis die zij met haar man op eigen gelegenheid had gemaakt! Het thema was: 'De Trein Ons Huis'. Zij vertelde haar verhaal aan de hand van geprojecteerde foto's van deze reis, die met de trein vanuit Arnhem door Duitsland, Polen, Wit Rusland, Rusland en Mongolië naar China reed en terug naar Nederland via Mansjoerije en Siberië. Daarbij kwamen allerlei wetenswaardigheden, onverwachte gebeurtenissen en het gedrag van de verschillende bevolkingsgroepen en allerlei anekdotes aan de orde!

Zij vertoonde prachtige dia's van Moskou, de Verboden Stad, de Chinese Muur en het Terracotta Leger, maar ook van de prachtige en woeste natuur in Mongolië. Ook heb ik nooit geweten dat er vanwege de verschillende rails ook nog van wielen gewisseld moest worden onderweg aan de grenzen!

Tussendoor hadden we kort de tijd voor een heerlijk kopje koffie of thee en om verder met elkaar kennis te maken. Het was een leuke en bijzondere presentatie waarbij de tijd omvloog!

Om 11.30 uur stond de bijzondere Amerikaanse schoolbus klaar die ons naar hotel "De Wereld" zou brengen voor de lunch in de bijzondere "capitulatiezaal". Met een schitterende lentedag en alle bloesem in de bomen was het genieten om door de bosrijke omgeving te rijden, ook al werden we bij tijd en wijlen aardig heen en weer geschud! Aangekomen in de zaal werd ons een heerlijke lunch gebracht met smaakvolle tomatensoep en heerlijke broodjes en kregen we de kans om met onze tafelgenoten kennis te

maken en er vonden leuke, herkenbare en geanimeerde gesprekken plaats!

Om 13.00 uur kwam een gids van het Stadsgilde, die een presentatie gaf over het hotel en zijn geschiedenis en over de capitulatie en waar dat vermoedelijk heeft plaatsgevonden. Na een dankwoord aan hem liepen we allemaal naar buiten voor een gezamenlijke foto voor het hotel, als herinnering aan dit bezoek!

De bus stond alweer klaar voor ons en we werden via een schitterende route naar het Militair Ereveld op de Grebbeberg in Rhenen gebracht waar we een kijkje konden nemen in het informatiecentrum en op de begraafplaats aldaar. Met 70 jaar geleden, het einde van de oorlog, in het achterhoofd was het bijzonder om daar met elkaar te zijn en te zien hoeveel jonge mensen tijdens de strijd aan het begin van de oorlog het leven hebben verloren!

Na een half uur stapten we weer in de bus voor de terugtocht naar de Reehorst, waar we na een mooie tocht door de omgeving onze partners weer konden ontmoeten bij een verfrissend glas drinken! Al met al hebben we met elkaar een gezellige en boeiende dag gehad!

Kerkrentmeesters en overige belangstellenden die het VKB-Congres van 18 april 2015 bezochten, konden zich in het middagedeelte laten inspireren en informeren door het bijwonen van een van de vele workshops die werden gehouden.

Onderstaande impressie geeft een overzicht van de vele praktische en dagelijks terugkerende onderwerpen waarmee kerkrentmeesters dagelijks te maken kunnen hebben die op die workshops besproken werden. website van de VKB, www.kerkrentmeester.nlof via het aanmeldingsformulier.

Annet van Goor - Oortgijsen

1. Van monument naar rendement

Annet van Goor, oud-voorzitter van het college van kerkrentmeesters in Amersfoort, verzorgde tijdens het VKB-congres de lezing over de St. Joriskerk in Amersfoort. Peter de Wit, lid van het dagelijks en hoofdbestuur van de VKB, maakte onderstaande samenvatting van de workshop over dit onderwerp.

De St. Joriskerk is het oudste rijksmonument van Amersfoort, ontstaan zoals vele oude kerken als kapel en steeds vergroot en uitgebouwd tot het einde van de middeleeuwen. Het is nu een zgn. hallenkerk, waarin de oude kruiskerk met toren herkenbaar is. Het gebouw heeft door alle uitbreidingen veel ruimte en dus lag een meer multifunctioneel gebruik voor de hand.

De kerk is eigendom van de Protestantse gemeente die in 2010 na de fusie van de Hervormde, Gereformeerde en Evangelisch-Lutherse kerken in Amersfoort ontstond.

Uiteraard is de kerk gebouwd als Rooms Katholieke kerk en bij de reformatie in Hervormde handen gekomen en gebleven. De kerk wordt nog wekelijks gebruikt voor twee erediensten door een wijkgemeente van de Protestantse Gemeente Amersfoort (PGA).

Centrale ligging

De St. Joriskerk ligt in het centrum van Amersfoort en heeft daarmee ook een centrale ligging in Nederland. Na de fusie werd duidelijk dat de kerk op termijn te duur zou worden voor de PGA. Besloten werd te kijken of een meer multifunctioneel gebruik mogelijk was. Daartoe moest de kerk wel eerst gerestaureerd worden en dus werden in 2 fasen de houten dak kap en de gewelven en muren gerestaureerd. De totale restauratie duurde 2 jaar (2010 en 2011) en kostte € 1,5 miljoen, waarvan de PGA zelf € 100.000 opbracht. De rest kwam uit de BRIM subsidie, de gemeente, de Vrienden stichting, fondsen, sponsors en publieksacties.

Na de restauratie moest de kerk aangepast worden voor het multifunctioneel gebruik. Dus werden er de nodige faciliteiten in aangebracht, waaronder 12 toiletten, garderobe, keuken, geluidsinstallatie, led-schermen en energie-zuinige verlichting. Dat alles met behoud van de kerkelijke functie en van de historische elementen als kansel, koorhek en oude graven.

Na de aanpassingen is gekozen voor een ander beheersmodel van de kerk, waarbij het gebouw onder een beheerscommissie kwam, waarin alle wijkgemeenten vertegenwoordigd zijn. Daarmee was ook gelijk draagvlak geregeld vanuit de totale

gemeente voor het multifunctionele gebruik. Een ieder is betrokken. Daarnaast kreeg het gebouw een eigen begroting binnen de PGA, waarmee ze feitelijk zelf beherend zouden moeten worden. In de praktijk is ze dat nu ook. Dat daarvoor wel een paar "heilige huisjes" omver moesten, maakt Annet van Goor wel duidelijk. De jaarlijkse exploitatie begroting omvat € 200.000, ongeveer 10% van de totale begroting van de PGA.

Beheerscommissie

De beheerscommissie regelt de verhuur en het gebruik door de week, de wijkgemeente gebruikt de kerk op zon- en feestdagen, als ook bij bijzondere diensten als rouw en trouw. Uiteraard kan verhuur niet voor activiteiten die niet overeenkomen met het karakter van het gebouw, maar verder kan ongeveer alles. Concerten, CD opnames, recepties, symposia, lezingen, opening van het HBO studiejaar, nieuwjaarsreceptie gemeente, kortom teveel om op te noemen. Vorig jaar vond ook de herdenkingsdienst van de MH17 in de kerk plaats. Enerzijds een lastige dag, maar daarmee staat de kerk ook landelijk als locatie direct op de kaart, het heeft geheel onbedoeld wel de nodige spin-off.

De dagelijkse gang van zaken wordt geregeld door een betaald beheerder van 32 uur (niet de koster), die weer ondersteund en bijgestaan wordt door 60 vrijwilligers (assistent beheerders, technici, gastvrouwen en gastheren). Die beheren gezamenlijk de kerk en zorgen dat alles doorgaat. De beheerder heeft een facilitaire achtergrond en heeft gevoel voor het ondersteunen van de gebruiker, en daar gaat het om.

De burgerlijke gemeente heeft de restauratie gesteund, maar betaalt niet jaarlijks een subsidiebedrag. Wel gebruikt de gemeente jaarlijks de kerk een aantal keren voor haar activiteiten, o.a. het welkom aan nieuwe bewoners en de veteranendag, en zij verzekert de kerk daarmee van een inkomstenstroom,.

Bezoekers

Ongeveer 25.000 mensen bezoeken de kerk per jaar (1/5-10/10) om die te bezichtigen. De toegangsprijs is € 1 en ook dat draagt bij aan de exploitatie. In de zomermaanden zijn er orgelconcerten, tentoonstellingen en lezingen. Kortom, er is zeker ook in de zomermaanden veel te doen in de St.-Joriskerk.

Kan dit op iedere plaats en met iedere kerk, wordt er gevraagd. Nee, geeft Annet van Goor in haar betoog aan. Het oude spreekwoord "Bezint eer gij begint" doet ook hier opgeld. Het moet wel allemaal kloppen. Een goede marktverkenning, een doordacht programma van eisen, goede facilitaire voorzieningen, een actieve Vriendenstichting, een ruime beheersstructuur, duidelijke voorwaarden voor de verhuur en vooral de werving van een goede beheerder en de inzet van veel vrijwilligers. Maar daar krijg je dan ook wat voor. Het gebouw is nu van meer dan de PGA. Het is van alle inwoners van Amersfoort en eigenlijk van iedereen die er zo nu dan komt. Dus kunnen we het gebouw voor de toekomst behouden. Uit de zaal wordt opgemerkt dat Annet van Goor, met al haar energie en inzet ook een niet te missen kracht is om een project als de St. Joriskerk voor elkaar te krijgen in de gemeente. Een mooi resultaat en een goed voorbeeld voor anderen.

2. Duurzaam beleggen als opstapje naar een hogere rente (en meer!)

Na de presentatie van ABN AMRO

Vincent van Assem

over duurzaam beleggen hebben diverse kerkrentmeesters hun zorgen geuit over de zeer lage rente op de spaartegoeden van hun gemeente op dit moment, zegt Vincent van Assem op de workshop van het VKB-Congres. Zij worstelen met het vinden van een veilig alternatief voor deze spaargelden. Het is mogelijk om een hoger rendement te halen bij een gelijk risico door te gaan beleggen naast sparen. Duurzaam beleggen biedt dan een extra plus, omdat de beleggingsbeslissingen met zorg voor de maatschappij en het milieu worden genomen. Bovendien: het kost geen rendement!

ABN AMRO ziet het belegd duurzaam vermogen toenemen. Steeds meer klanten willen met het geld dat ze beleggen rekening houden met de gevolgen voor het milieu en de maatschappij. Om zinvol te kunnen beslissen over hoe u als rentmeester kunt bijdragen aan een betere wereld moet er eerst een hardnekkig misverstand diezelfde wereld uit. Namelijk dat u inlevert op rendement ten gunste van duurzaamheid. Uit een lange reeks studies blijkt, dat dit niet het geval is. Duurzame bedrijven presteren beter dan minder duurzame sectorgenoten. Duurzaam beleggen is dus niet anders dan traditioneel beleggen, met normale risico-rendements-

verhoudingen. De vraag is dan ook eenvoudig: waarom zou je géén positief verschil willen maken als het je niets kost?

ABN AMRO belegt duurzaam op verschillende manieren. Voor alle beleggingsadviezen geldt dat de bank nooit belegt in bedrijven, die zijn betrokken bij controversiële wapens. Bovendien beoordeelt ABN AMRO bedrijven op hoe zij omgaan met mensenrechten, arbeidsomstandigheden, klimaatverandering, het tegengaan van milieuvervuiling en corruptie. Dit bepaalt mede de keuze om wel of niet beleggen in een bedrijf.

Daarnaast heeft ABN AMRO specifiek voor heel duurzame beleggers: het Duurzaam Beleggen Mandaat. Dit is een vorm van vermogensbeheer. De beleggingen in dit mandaat voldoen aan strikte eisen. In dit mandaat wordt niet belegd in bedrijven, die hun omzet helemaal of grotendeels halen uit (controversiële) wapens, tabaksproducten, bont, gokproducten, genetisch gemanipuleerde producten en kernenergie. Voor alle overige sectoren geldt, dat alleen de meest duurzame bedrijven in aanmerking komen voor een belegging. Dat betekent dus dat ondernemingen, die niet goed omgaan met hun medewerkers, corrupt zijn of bijvoorbeeld olierampen hebben veroorzaakt niet in de portefeuille worden opgenomen.

ABN AMRO streeft er naar om een betere bank te worden, die bijdraagt aan een betere wereld. Duurzaamheid is dan ook een onderdeel van het dagelijks werk en raakt de hele bank. Dat gaat van de inkoop van fair trade koffie en groene stroom tot het meenemen van ecologische en sociale punten bij beslissingen over beleggingsadvies of kredietverstrekking aan klanten. Voor de kredietverlening aan bedrijven gebruikt de bank dezelfde uitgangspunten als bij beleggen.

Voor meer informatie over sparen en ►

(duurzaam) beleggen of voor de presentatie van ABN AMRO *) kunt u contact opnemen met Leo Looman (leo.looman@nl.abnamro.com).

*) Hoe dragen wij als beleggers bij aan een "betere" wereld? De duurzame beleggingsaanpak als 'case study' voor deze ambitie.

Nynke Dijkstra

3. Vrijwilligers: werven, begeleiden en uitzwaaien

Nynke Dijkstra is projectmedewerker Missionair Werk en Kerkgroei van de Protestantse Kerk. Ook is zij voorganger in algemene dienst (PIAD). Vanuit haar huidige functie als voorganger en haar jarenlange ervaring als gemeenteadviseur heeft zij veel te maken gehad met vrijwilligers. Het verslag van deze workshop werd gemaakt door Mariette van Ooijen.

Wat is essentieel bij vrijwilligers op het gebied van werven, begeleiden en ook bij het uitzwaaien? Tijdens het VKB-congres van vorig jaar kwam ds. R. van der Spoel in zijn betoog over vrijwilligers met drie kernwoorden: richting, ruimte en aandacht. Ook volgens Nynke Dijkstra zijn deze woorden essentieel.

Richting

Wie wil je zijn als kerk en wat is daarbij essentieel? Vaak worden we afgeleid van het "heil" en hebben we het tijdens vergaderingen over activiteiten, de organisatie en allerlei regelingen. Focus of richting is dus belangrijk. Dit geldt ook zeker voor

de vrijwilligers. Wat verwachten we van ze en is dat voor iedereen helder? Duidelijkheid geven kan bijvoorbeeld met een taakomschrijving. Het maken van een taakomschrijving is niet altijd eenvoudig. Soms zijn we zo gewend aan onze taken, en wat er allemaal bij hoort, dat we het moeilijk vinden om ze op te schrijven. Hierbij werd het voorbeeld van een consistoriegebed gegeven. Een ouderling die voor eerst dienst had op zondag was er niet van op de hoogte dat het gebruikelijk is dat het consistoriegebed wordt gebeden door de ouderling van dienst. Hij was hier dus ook niet op voorbereid en voelde zich niet echt gemakkelijk. Het is belangrijk dat er kritisch naar taakomschrijvingen wordt gekeken. Controleer ook regelmatig of de beschrijving nog helemaal 'up-to-date' is. Vraag ook met regelmaat aan de vrijwilligers hoe het gaat, of ze hulp nodig hebben en geef uitleg als het nodig is.

Ruimte

Ruimte lijkt een tegengestelde beweging, maar dit is het niet. Ruimte en richting gaan juist samen op. Geef mensen ruimte om hun taak naar eigen kwaliteiten in te vullen, eigen accenten te leggen, hun eigen kleur te geven en wellicht ook nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Ruimte betekent ook ruimte voor vernieuwing.

Aandacht

Bij aandacht is het belangrijk dat het afgestemd wordt op de vrijwilliger zelf. Aan wat voor soort aandacht heeft deze vrijwilliger behoefte. Is er behoefte aan ondersteuning en begeleiding of zoekt de vrijwilliger het liever zelf uit? Wat is de motivatie? De ene vrijwilliger doet het werk vanuit plichtsbef, de andere doet het met het oog op relaties of men doet het voor hun eigen ontwikkeling (leerzaam). Deze verschillende motieven kunnen ook wel eens botsen.

Hierbij wordt het voorbeeld gegeven van een kerkenraadsdag. Bij het openingsrondje klinkt de vraag: wat heeft je de afgelopen week bezig gehouden? Een kerkenraadslid barst in tranen uit. "Wat heb ik dit gemist, gewoon eens aan elkaar vragen: hoe gaat het met je?" "Sorry", reageert

de ander, "hier heb ik helemaal geen behoefte aan, dit is geen pastorale bijeenkomst". Hierbij is duidelijk dat beide vrijwilligers andere behoeften hebben.

Bij vrijwilligerswerk behoren onder andere de volgende processen: werven, begeleiden en uitzwaaien.

Werven

Over het benaderen van vrijwilligers geeft Nynke Dijkstra de volgende tips:

- Vraag het persoonlijk. Algemene oproepjes vanaf de kansel of in het kerkblad zijn niet effectief, Mensen komen hierdoor niet in beweging. Soms bestaat de neiging om voor andere mensen te denken. Aannames zoals: die zal wel geen tijd of zin hebben, worden vrij vaak gedaan.
- Verschaf duidelijkheid. Denk hierbij aan de eerder besproken taakomschrijving en geef een reële tijdsinschatting.
- Vraag uitnodigend. Laat mensen zelf reageren en reflecteren op de taakomschrijving. Daarbij nog de volgende tip: als mensen zeggen dat ze geen tijd hebben voor de taak, vraag hen dan 'als je wel tijd had, zou je het dan wel doen?'. Dan hoor je meestal namelijk de 'echte' bezwaren.
- Vraag gavengericht. Vaak zijn we uitsluitend vacaturegericht, de taak moet vervuld. Het werkt beter als we gericht kijken naar de gaven en mogelijkheden van mensen. Dit leidt tot meer vreugde en vrucht. Hou hier rekening met passie, gaven en de stijl van werken. (Zie Nynke Dijkstra -Algra: 'Verscheidenheid van gaven')
- Zorg voor een vraagbaak, mentor of maatje. Bijvoorbeeld een mede ambtsdrager of een ex-ambtsdrager.

Begeleiden

De begeleiding kan verzorgd worden door een mentor of 'maatje'. Zorg ervoor dat er met enige regelmaat geëvalueerd wordt. Hoe gaat het? Is het wat je ervan verwacht had? Voorbeelden: een diaken vertelt: ik ben diaken geworden omdat ik een praktisch mens ben. Dat leek me passen bij de diaconie. Maar inmiddels ben ik een

vergaderdiaken: maandelijkse kerkenraad, maandelijkse diaconievergadering en ik zit nu ook nog in het bestuur van een verzorgingshuis. Ik vind het vreselijk.

Een andere ervaring: "Wij waren jaren ouderling en hadden grote moeite met de kerkenraadsvergadering. Pas toen we ermee stopten hebben we daarover onderling gepraat. Jammer. Als we eerder van elkaars moeiten hadden geweten, hadden we misschien het lef gehad het bespreekbaar te maken." Blijf elkaar bemoedigen. Bemoediging en bemoedigende woorden zijn een schaars goed. Na de dienst bedankt Nynke Dijkstra altijd de kosten. Vaak horen de kosten dit voor het eerst, meestal krijgen ze namelijk alleen iets te horen al het niet goed is. Om maar een voorbeeld te noemen.

Uitzwaaien

Laat niemand zomaar gaan! Zorg ervoor dat de persoon in kwestie in ieder geval bedankt wordt. Daarbij is een exit gesprek zeker aan te raden. Wat ging er goed, wat kan er beter, klopt de taakomschrijving, wat heb je ervan geleerd, zou je anderen aanraden om het te doen, zo ja: hoe doe je dat? Dit zijn een aantal vragen die bij een exit gesprek horen. Waar dus een hoop waardevolle informatie vrij komt, die gebruikt kan worden voor het werven van een nieuwe vrijwilliger.

De deelnemers aan de workshop gingen naar huis met een groot aantal praktische tips. Wie zijn wij als gemeente, wat willen we bereiken, wat zijn de taken en wie hebben we daarvoor nodig? Wat voor mogelijkheden zijn er allemaal. Zijn er bijvoorbeeld grote taken die opgesplitst kunnen worden, zodat de taak minder zwaar wordt. Allereerst kreeg men de taak om in datzelfde weekend nog iemand te bemoedigen. Zo kan je ervaren hoe eenvoudig het eigenlijk is.

4. Transparant omdat het moet

Het verslag van deze workshop is van de hand van de secretaris van de VKB, Willem Roseboom.

Jaap Broekhuizen

Het aantal belangstellenden bevestigde de actualiteit van het onderwerp. Ook de kwaliteiten en de bekendheid van de leider van de workshop, mr. Jaap Broekhuizen, werkzaam bij de dienstenorganisatie van de Protestantse kerk, zullen daar zeker aan hebben bijgedragen. Hij is immers deskundige pur sang in deze materie van wet- en regelgeving.

"Alle betrokken partijen hebben de benodigde gegevens vermeld op verschillende websites. Verder verwijst de inleider naar het maandblad Kerkbeheer, waarin feitelijk alle tot nu toe beschikbare informatie al is gepubliceerd in het februari-nummer, inclusief de achtergronden bij de regelgeving en adviezen betreffende de activiteiten die ondernomen moeten worden. Het aprilnummer bevat een verslag van de bijeenkomst in de provincie Drenthe met praktische tips. Daarnaast is in Kerkinformatie, een periodiek van de Protestantse Kerk, dezelfde informatie doorgegeven aan de lezers. Partners van de VKB, zoals KKA/KKG en SKG, informeren de plaatselijke gemeenten ook, evenals de bankinstellingen. Er kan dus worden gesteld dat er heel veel aan is gedaan om er voor te zorgen dat de informatie met betrekking tot hoe te handelen in elk geval is doorgegeven", aldus mr. Broekhuizen.

"Nu de uitvoering nog. Ik adviseer u dringend om er nu niet langer mee te wachten", zei hij nadat bij handopsteken was geïnventariseerd bij welke aanwezigen de website al was aangepast en dus voldoet aan

de overheidseisen betreffende ANBI. Wanneer het niet lukt, kunt u de websites van de VKB en de kerk raadplegen voor informatie over hoe bepaalde onderwerpen vermeld kunnen worden. Onderstaand overzicht geeft daarbij een goede handreiking.

Wat moet online te vinden zijn?

1. Naam van de gemeente of diaconie (N.B.: de kerkordelijk juiste naam).
2. Het RSIN- of fiscaal nummer.
3. Contactgegevens (post- of bezoekadres, telefoonnummer, e-mailadres).
4. Bestuursamenstelling.
5. Het eigen beleidsplan in hoofdlijnen, met een link naar het beleidsplan van de landelijke kerk.
6. Het beloningsbeleid (verwijs indien gewenst naar de regeling arbeidsvoorwaarden van de landelijke kerk).
7. Doelstelling van de instelling (duidelijke samenvatting).
8. Een (jaarlijks) verslag van de uitgeoefende activiteiten.
9. Een financiële verantwoording (samenvatting van staat van baten en lasten).
10. Een beknopt overzicht van voorgenomen bestedingen.

Verder werden nog de volgende aandachtspunten besproken:

- Bij federatieve verbanden dienen beide gemeenten apart aan de ANBI regels te voldoen.
- Protestantse gemeenten die hun naam notarieel hebben vastgelegd dienen deze te vermelden.
- De te vermelden financiële gegevens betreffen het laatste jaar waarvan de jaarstukken gereed zijn samen met de begroting van datzelfde boekjaar, met als vergelijking de jaarrekening van het boekjaar daaraan voorafgaand.
- Als u nog geen RSIN nummer heeft, dan vermelden dat u wacht op de opgave van de Belastingdienst en dit nummer na ontvangst vermelden
- Het RSIN nummer van de diaconie is niet hetzelfde als dat van de gemeente, dat wordt gebruikt door het college van kerkrentmeesters

- Het RSIN nummer is hetzelfde fiscale nummer dat u gebruikt bij teruggaaf van dividend- of energiebelasting en bij fiscale opgaven wanneer u personeel in loondienst heeft.
- De Belastingdienst zal toezicht houden en controle uitoefenen op de juiste vermelding van gegevens op de websites van de plaatselijke gemeenten en dat toezicht is niet vrijblijvend.
- Een kerkelijke gemeente is geen culturele ANBI instelling (multiplier), ook niet bij een monumentaal kerkgebouw of begraafplaats. Onder bepaalde voorwaarden kan een aparte stichting ten behoeve van het monument wel als zodanig worden aangemerkt.
- Nadat uw website is ingericht met alle voor ANBI noodzakelijke gegevens, kunt u deze desgewenst laten checken door uw gemeenteadviseur kerkbeheer.
- Op welke website u uw gegevens publiceert mag u zelf weten, maar deze moet wel via een rechtstreekse URL bereikbaar zijn.
- Kijk via de kerkenraad mee over de schouder van de Diaconie en help, indien nodig, met de uitvoering van de invoering van de diaconale gegevens.

Meer informatie

Meer informatie is te verkrijgen op de website www.protestantsekerk.nl/anbi U kunt ook gegevens vinden op www.belastingdienst.nl - zoeken op Anbi.

De workshop werd afgesloten met een herhaling van de oproep om vooral niet te wachten tot het najaar. Dan moet het klaar zijn en is er nog enige tijd om zo nodig aanpassingen door te voeren, door de secretaris van de VKB. Hij bedankte tenslotte de workshopleider voor het inspirerende betoog en de zeer waardevolle en praktische tips.

5. Recepten voor een succesvolle actie Kerkbalans

Onder de titel "Recepten voor een succesvolle actie Kerkbalans" lichtte de secretaris van de Raad voor de

Matthijs van Seventer

Plaatselijke Geldwerving (RPG), mr. Matthijs van Seventer, tijdens een van de vele workshops op het VKB-Congres, toe hoe men de meest succesvolle actie Kerkbalans kan houden. Rook Belder maakte onderstaande samenvatting. Deze workshop werd door een dertigtal kerkrentmeesters bijgewoond.

Persoonlijke benadering

Na het doel van de RPG te hebben uiteengezet, wijst de heer Van Seventer erop dat de actie Kerkbalans in vrijwel alle gemeenten de belangrijkste bron van inkomsten is. Sinds ruim 40 jaar is Kerkbalans in geheel kerkelijk Nederland en daarbuiten een begrip. De kracht van de actie Kerkbalans ligt vooral in de persoonlijke benadering: "Mensen geven aan mensen en niet aan doelen". Toen circa 10 jaar geleden het 'recept' van Kerkbalans nog eens kritisch door communicatiedeskundigen werd bekeken, zijn er verschillende onderdelen aangepast. In plaats van de gebruikelijke folder die aan alle gemeenteleden wordt gericht, wordt gebruik gemaakt van een brief die bij voorkeur door de kerkenraad wordt verstuurd. Ook het projectteam Ondersteuning Plaatselijke Geldwerving van de Dienstenorganisatie en de RPG, dat in februari 2013 van start is gegaan, heeft veel tijd gestoken in de manier waarop gemeenteleden voor een financiële bijdrage worden benaderd..

Verder is het belangrijk om de brief af te stemmen op de categorie gevers. Gemeenteleden die jaarlijks al een verantwoorde bijdrage geven,

ga je niet zonder meer vragen om méér te geven. Je bedankt hen voor het feit dat ze jaarlijks een vorstelijke bijdrage geven, maar omdat de gemeente in ledental daalt, dalen bij ongewijzigd geefgedrag ook de inkomsten. Om de inkomsten op peil te houden, is het nodig om toch een geringe verhoging te vragen. Een andere categorie bijdragers van b.v. van € 50 – 250 per jaar, zou je kunnen vragen of zij hun bijdrage, indien hun persoonlijke situatie dat toelaat, met b.v. € 25 willen verhogen. Ook die brief moet nadrukkelijk de dank en waardering uitstralen van de kerkenraad en het college van kerkrentmeesters over het geefgedrag van deze gemeenteleden.

Nulbijdragers

Daarnaast is er nog de categorie van de nulbijdragers. Deze groep gemeenteleden, die weliswaar kerkelijk staat ingeschreven maar tot de z.g. passieve leden wordt gerekend, is nauwelijks in beweging te krijgen als het gaat om een jaarlijkse kerkelijke bijdrage. Denkbaar is deze groep nog één keer met een afzonderlijke brief te benaderen en hen te vragen of zij tenminste € 1 per week voor de kerk willen geven. Mocht dat ook geen resultaat opleveren, dan is het, mede ook naar de Kerkbalanslopers toe, gewenst deze categorie op een andere manier aan te spreken. De heer Van Seventer deelt mee dat hierover door de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG) en RPG nog studie gedaan wordt. Binnenkort wordt er door enkele communicatiedeskundigen een brainstormsessie gehouden, waarvoor ook enkele kerkrentmeesters worden uitgenodigd die zich in hun gemeente actief voor Kerkbalans inzetten.

De gemeenten die in de afgelopen paar jaar de actie Kerkbalans op een meer eigentijds manier organiseerden, scoren over het algemeen genomen ook hoger. Aan die gemeenten die dit jaar een stijging boekten, werd de vraag voorgelegd waaraan zij die stijging toerekenen. De reacties zijn als volgt:

- 38 pct. meent dat het aanwijzen van een concreet doel het geefgedrag bevordert heeft;
- 14 pct. denkt dat de fraaier

- uitgevoerde folder tot een beter resultaat leidt;
- 24 pct. is van mening dat dit ligt aan de betere brieven die per doelgroep worden geschreven; en
- 17 pct. wijst er op dat dit ligt aan de grotere interesse voor de periodieke schenking.

Stappenplan

De heer Van Seventer stelt dat een eerste vereiste is dat kerkrentmeesters ervoor moeten zorgen dat zij hun zaakjes op orde hebben. Het is aan te bevelen in iedere gemeente een Commissie geldwerving, dus een projectorganisatie, te vormen waarin een kerkrentmeester zitting heeft en die het gehele voorbereidingstraject opzet. Daarvoor dient men gebruik te maken van het Stappenplan dat in augustus 2014 aan alle colleges van kerkrentmeesters is aangeboden en het is aan te bevelen kennis nemen van de inhoud van de rubriek "Met Kerkbalans het jaar rond" die maandelijks in "Kerkbeheer" staat. Probeer in de teksten voor de brieven of folders een concreet doel op te nemen, waarvoor in het komende jaar een wezenlijk deel van de Kerkbalansbijdrage besteed wordt. Heel belangrijk is verder, zoals de heer Van Seventer eerder aangaf, om geen algemene folder meer te maken, maar zelf een brief op te stellen en de inhoud af te stemmen op enkele doelgroepen. Een selectie van doelgroepen zou kunnen zijn, bijdragers:

- tot € 50,00
- € 50,00 - € 300,00
- vanaf € 300,00 en
- overigen.

Die 'overigen' zijn niet altijd nulbetalers, het kunnen ook gezinnen zijn die zich in de loop van het jaar in de nieuwe gemeente gevestigd hebben. Voor de nieuwe gemeente, dus ook voor de kerkelijke gemeente, is men dan dat jaar nulbetaler, maar het volgende jaar niet. Maar breng ook de periodieke gift onder de aandacht van de gemeenteleden.

Besteed vooral aandacht aan de Kerkbalanslopers. Zorg ervoor dat zij goed zijn ingelicht en voorzie hen van allerlei informatie die nodig is om op dat moment namens de

kerkelijke gemeente met andere gemeenteleden te communiceren.

Zorg er vooral voor dat de gemeenteleden ook regelmatig worden ingelicht over de stand van zaken bij de actie Kerkbalans. Publiceer in het kerkblad en op de website de ontwikkelingen in het betalingspatroon. Dan wordt zoveel mogelijk voorkomen dat er aan het eind van het jaar gemeenteleden zijn die hun toezegging aan het begin van het jaar niet in een betaling hebben omgezet.

Andere vormen van geldwerving

Over het benaderen van de mensen die jaarlijks niets geven, wordt nog verder nagedacht, zo stelt de heer Van Seventer. Duidelijk is inmiddels wel dat al in veel gemeenten Stichtingen Vrienden van de Dorpskerk actief zijn. Jaarlijks halen zij soms vele duizenden euro's binnen die zij aan het eind aan het college van kerkrentmeesters overdragen. Een plezierige bijkomstigheid is dat deze stichtingen de z.g. status van een culturele ANBI kunnen aanvragen, zodat b.v. de persoonlijke bijdrage niet voor 100 maar voor 125 procent fiscaal aftrekbaar is.

Was het sinds jaren zo dat een gemeente b.v. bij de restauratie van een kerk of de bouw van een verenigingsgebouw een financiële actie in de vorm van een bazaar of verloting hield, nu is het in verschillende gemeenten zo dat er jaarlijks een dergelijke actie wordt gevoerd. Het doel is tweeledig: het verhoogt de betrokkenheid van gemeenteleden door zich er met elkaar voor in te zetten en het brengt een substantieel bedrag aan inkomsten op.

De heer Van Seventer adviseert in dit verband ook om de geldwerving toch regelmatig op de agenda van de kerkenraad te laten zetten. Dat verhoogt de betrokkenheid van de kerkenraadsleden voor dit stuk kerkenwerk. Daardoor wordt wellicht ook bereikt dat de predikant, die op dit gebied niet altijd een actieve rol speelt, meer interesse krijgt in kerkelijke geldwerving.

Na de inleiding van de heer Van Seventer krijgt de heer Wim A.B.

gelegenheid om de vernieuwde website van Kerkbalans te presenteren waarbij hij uitleg geeft hoe men zelf een eigen folder kan ontwikkelen.

Suggesties en opmerkingen

Tenslotte hebben de aanwezigen de gelegenheid vragen te stellen.

- Eén van de aanwezigen stelt dat de digitale benadering van gemeenteleden een belangrijke verlichting geeft in het werk van de kerkrentmeesters. Men zal nadere informatie hierover aan de RPG sturen.
- Er zijn goede ervaringen met het gebruik van de periodieke gift, maar men moet het contact met de notaris zeker niet verliezen, want dan mis je legaten.
- Een vooraankondiging in de wekelijkse Zondagbrief leidt ertoe dat ook de predikant tijdens de eredienst aan de actie Kerkbalans aandacht besteedt.
- Wat is een normbedrag dat van gemeenteleden gevraagd wordt? Er is geen normbedrag. Alles hangt af van de plaatselijke situatie en de lokale betrokkenheid. De kernvraag is: Hoe willen we gemeente zijn?
- Hoe zijn ervaringen met SKG-Collect? Dat varieert sterk. Geadviseerd wordt om hierover contact op te nemen met de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG).
- Denkbaar is om in het najaar de 'randkerkelijken' of nulbetalers te benaderen voor een concreet kerkelijk doel. Vervolgens de looplijsten actualiseren en voor januari deze categorie niet meer voor Kerkbalans benaderen omdat zij reeds in het daaraan voorafgaande najaar voor een ander kerkelijk concreet doel zijn benaderd.
- Het is niet zo, zoals vaak gesteld wordt, dat de digitale snelweg alleen door jongeren wordt ingeslagen. Ook relatief veel ouderen maken hiervan gebruik.

6. Kerkruinte, ontworpen voor de toekomst

De kerkruinte is een weerspiegeling van de geloofsgemeenschap, zo stelt Pim van Dijk in zijn workshops

Pim van Dijk

tijdens het VKB-congres. We streven naar een harmonieuze ruimte voor spiritualiteit en functionaliteit, ontworpen voor de toekomst. De workshop was een goed bezochte, geanimeerde bijeenkomst. Hierbij een indruk.

Nederland kent een grote verscheidenheid aan kerkinterieurs. Het aardige van een workshop met mensen uit allerlei verschillende gemeentes, is dat het zo duidelijk wordt dat er niet één specifiek idee bestaat voor de inrichting van een kerk, het is echt nodig dat er goed geluisterd wordt naar de geloofsbeleving van elke specifieke gemeenschap.

Wij geven vorm aan kerkinterieurs en de architectuur. Wat we ons wellicht minder vaak bewust zijn, is hoe sterk de gebouwen en de omgeving waarin wij ons geloof beleven, ons bedinvloeden. Tegenwoordig wordt het kerkinterieur voor vele doeleinden ingericht, echt multifunctionele kerkzalen missen nogal eens dat bijzondere dat we van een kerk verwachten. Een kerk die goed is ingericht heeft een evenwichtige aandacht voor spiritualiteit. Daarin herkennen we kwaliteit en schoonheid. Dat draagt bij tot rust, tot overweging en de verbinding met het geestelijke. Licht, akoestiek, klimaat en materialen zijn de elementen die daarvoor beschikbaar zijn.

Tijdens de workshop zijn verschillende voorbeelden aan bod gekomen die dit laten zien. De nieuw te bouwen kerk in Rijsenhout, de

historische kerk in Steenwijkerwold of de kerk van de Protestantse gemeente Stedebroec. Bij het inrichten maakte men gebruik van de bewegingen en gebaren. Hoe vormt een groep zich? Waar richt men de aandacht op? Wat zijn de verschillende modellen. De ene gemeenschap beleeft het geloof als een 'staan tegenover of voor Hem' of men ervaart het als een 'Gods aanwezig zijn in ons midden'. De inrichting brengen we dan in overeenstemming met die beleving. Dit hoeft niet te betekenen dat het liturgische meubilair en het podium een vaste plek hebben, het kan tijdens andere functies geplaatst worden in het koor of een gereserveerde ruimte, waarin de symboolwaarde en het bijzondere tot zijn recht blijft komen.

Dus een gebedsruimte heeft een evenwichtige aandacht voor spiritualiteit, het is als een stille souffleur, een weerspiegeling van idealen, tradities en functies. Tradities en rituelen veranderen in een vorm die past bij onze toekomstvisie. Als we streven naar een harmonieuze ruimte met spiritualiteit en functionaliteit, bouwen we een kerkruimte voor de toekomst.

Hendrik-Jan Vermeulen

7. Wel of geen LED verlichting in kerkgebouwen?

Een hot item in kerkelijk Nederland is de vraag: wel of geen LED verlichting in kerkgebouwen?

Hendrik Jan Vermeulen, bekend als de kerkverlichter van Vermeulen Lichtarchitectuur, sprak daarover

tijdens een van de workshops op het VKB-Congres.

De heer Vermeulen sprak op het podium voor kerkrentmeesters en enkele standhouders over de kracht van het licht en de beleving van de mens, in de huizen Gods, waar niet alleen 'meer licht' maar veeleer een betere ergonomie van licht de wens is. Ontwerp en uitvoering van lichtinstallaties in kerken vraagt om specialistische kennis, die de heer Vermeulen met ruim 200 verlichte kerken in Nederland en daarbuiten heeft opgebouwd.

Hij haakte in op de lichtbeleving, kostenreductie en duurzaamheid. Tegelijkertijd is er sprake van een geheel nieuw Clair-Lux lichtconcept, zoals Vermeulen dat maakt voor iedere kerk die vraagt om beter zicht.

Nadenken

LED staat voor Light Emitting Diode, een licht uitstralende diode. Het lijkt de trend anno 2015. De vraag is echter wel om goed te letten op lichtkleur en kleurweergave. Het is niet verstandig om zomaar halogeen en halogeen metaaldamplampen klakkeloos om te zetten naar LED. Het lichtstroomkleurenpalet is toch significant anders. Wat zeker zo belangrijk is, is kennis te hebben van reflectorteknik. En daar zit vaak ook de kracht in van een goede belichting. Gericht omgaan met licht en waar nodig toespitsen en waar niet, juist zorgen voor gespreid licht. Het is wel goed om te weten dat de levensduur van LED een 50-voud is van de traditionele gloeilamp. En een halogeen-metaaldamplamp gaat 4 keer minder lang mee dan LED-verlichting.

Het is de uitdaging om altijd een goede kleurweergave te bereiken. Zeer goed is 1A Ra>90. Vanuit de Clair-Lux gedachte werkt Vermeulen wel met een hoog rendement door gebruik te maken van de LED chip. Hiervoor wordt weleens een aluminiumhuis gebruik, geanodiseerd afgestemd op de reflector met hoogglans. Dan is het rendement 90 procent. "En het mooie is dat we dan kiezen voor een op maat verzonken armatuur. Zodat er geen lichtinval in het oog is, waardoor er wel ongehinderd visueel contact is.

Dit alles door nagenoeg verblindingsvrije reflectoren toe te passen. Tegelijkertijd hebben we ook in vele Protestantse kerken een egaal gelijkmatige lichtverdeling bewerkstelligd. Duidelijke accenten zijn te leggen waar nodig en tegelijkertijd is multifunctionele inzet van de kerk beter mogelijk. We spelen met licht en zorgen voor optimale lichtbeleving.

Wel of geen LED in de kerk? Eigenlijk is het vooral afhankelijk van de techniek die wordt toegepast. En een groot geheim schuilt in de toepassing van de juiste reflectorstechniek, zoals wij die toepassen. Dan is het LED toepassen in de kerk een goede optie, al is het niet klakkeloos 'zaligmakend' te noemen", aldus de heer Vermeulen voorts.

Visueel aspect

"Bij de beoordeling van verschillende lichtbronnen is het visuele aspect van essentieel belang. Wat energie-efficiëntie betreft zullen de lichtbronnen niet zoveel van elkaar verschillen. Het gaat om de beleving van het licht in een kerkgebouw. Daarom is en niet verstandig een licht saneringsproject aan te pakken als energiebesparing het enige doel is. Advies hierin is een goede zaak. Om tot een goed lichtontwerp of lichtbeeld te komen met de juiste lichtbron zijn duidelijke uitgangspunten noodzakelijk. Welke kwaliteit heeft de ruimte en welke functie heeft of krijgt deze? De kwaliteit van de kerkelijke ruimte is vastgesteld door de waardstelling. De functie van de ruimte bepaalt de eisen die gesteld worden aan het licht.

Iedere functie vraagt om specifieke verlichting. Elk kerkgebouw kent een karakteristieke architectuur die ook mogelijkheden, maar ook beperkingen met zich brengt. Het soort licht dient gebaseerd te worden op de plaats van het gebruik van de ruimte. Het gaat bij kerklicht om doelmatigheid van die taken die verricht moeten worden, inclusief het comfort voor de gebruiker of bezoeker. Het multifunctionele aspect neemt met betrekking tot de exploitatie van de ruimte een belangrijke rol in. Juist daar kunnen LED of andere licht-

bronnen door middel van een goed lichtontwerp duizenden Euro's besparing opleveren.

Bertil Prins

8. Past digitale geldwerving binnen uw gemeente?

Bertil Prins, accountmanager van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer, leidt deze workshop tijdens het VKB-congres en de heer D. de Vries maakte onderstaand verslag.

Er konden 40 personen worden verwelkomd. Het doel van de workshop was uitdagingen binnen de gemeente te vinden inzake digitale geldwerving in de toekomst, de vraag stellen of deze gewenst zijn binnen de gemeente en die samen te bespreken. SKG wil inventariseren welke behoefte er binnen de gemeente leeft, welke ondersteuning er gewenst is en of alle ideeën haalbaar zijn.

Waar hebben we mee te maken:

- De uitvoerders (de vrijwilligers)
- Verantwoord maatschappelijk ondernemen
- Gebruik I-DEAL
- Verdwijnen acceptgiro in 2019 (welke opvolgers?)
- Toekomstgerichte gemeente

Welke geldstromen zijn er binnen een gemeente:

- Contant geld (hoge stortingskosten bij de bank)
- Acceptgiro (verdwijnt in 2019 – kosten van verwerking zijn redelijk hoog)
- Automatische incasso (efficiënt en goedkoop) ▶

Voorlichtingsboekje "Ruimte"

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

RUIMTE

Leverbaar is het boekje "Ruimte" dat voor verschillende doeleinden geschikt is. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hun informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz.

Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten.

Tenslotte kan dit boekje op gemeenteveningen gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente.

"Ruimte" is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijs voor dit boekje, bedraagt € 1,00 exclusief verzendkosten en BTW. Bestellen kan via de webshop door in te loggen op de website www.kerkrentmeester.nl, per e-mail aan j.zwep@kerkrentmeester.nl of per telefoon 078-63 93 665

- i. Internetbankieren (als gemeente hebben we er geen invloed op wanneer er betaald wordt)
- j. I-DEAL (een vrij nieuw systeem en mogelijk de vervanger voor contant geld, acceptgiro en alternatief voor internetbankieren)
- k. Finbox
- l. Paypal
- m. Digitale acceptgiro (in opkomst)
- n. Sms-betaling
- o. Creditcard

Over bovenstaande onderwerpen werd een levendige discussie gevoerd, waarbij voor- en nadelen c.q. kansen en bedreigingen naar voren kwamen. Bijvoorbeeld met een pinapparaat collecteren, c.q. contactloos betalen / pinnen in allerlei vormen. Conclusie: bij collectes binnen de gemeente zullen deze te allen tijde blijven bestaan. En om stortingskosten te voorkomen, is het aan te bevelen het kleingeld te wisselen bij een plaatselijke middenstander.

Kerkbalans verwerken via SKG collect via website en naar apparatuur met betalen en koppeling bijdragepakketten LRP en Scipio (online) en Mybank icm SKGCollect. Verder zullen er in de toekomst meer systemen in het betalingsverkeer uitgekristalliseerd worden (ripple) of cryptogeld (bitcoin). De conclusie: per te verwachten betaalwijze bepalen of dit interessant is voor de gemeente en daarbij ook de kosten betrekken (doel-nut-noodzaak). Waar mogelijk en passend in de systemen wil de SKG gaarne ondersteuning verlenen.

9. Meerjaren onderhoudsplanning: Waar gaat het om?

De workshop had vooral tot doel de kerkrentmeesters inzicht te geven hoe een meerjaren onderhoudsplan werkt en hoe dat in eigen beheer opgesteld kan worden. De ervaring van bureau Lakerveld is dat veelal door kerkbesturen meerjaren onderhoudsplannen worden opgesteld voor rijksmonumenten in verband met het aanvragen van subsidie. Hiermee wordt vaak het totaaloverzicht gemist van de onderhoudsstaat van alle gebouwen

Henk Lakerveld

(kerkgebouw, verenigingsgebouw en pastorie) en gebouwonderdelen die niet voor subsidie in aanmerking komen. Daarmee is het onderhoud vaak niet gestructureerd en financieel inzichtelijk.

Het is van belang om beleidsmatige keuzes te maken waarom een meerjaren onderhoudsplan opgesteld moet worden. De argumenten kunnen zijn:

- inzicht in onderhoudskosten op langere termijn;
- als keuze-instrument;
- aanvraag subsidie;
- verplichting vanuit samenwerking o.d.

Het doel

Het maakt dus verschil met welk doel een meerjaren onderhoudsplan wordt opgesteld. Hiermee wordt ook de doorlooptijd van het meerjaren onderhoudsplan bepaald: korte termijn < 5 jaar of lange termijn > 10 jaar. Een meerjaren onderhoudsplan voor de langere termijn geeft een beter beeld van de benodigde gelden die nodig zijn om het onderhoud op peil te houden. Een korte termijn planning kan onderhoudspieken geven of grote en vaak kostbare onderhoudswerkzaamheden vallen buiten de planjaren. Nadat de keuze is gemaakt waarvoor en voor welke termijn het meerjaren onderhoudsplan wordt opgesteld kan de inspectie worden uitgevoerd.

Wat wordt geïnspecteerd:

- het gebrek,
- de oorzaak,
- kostenverhogende factoren (bij voegwerk: snijvoeg),

- formuleren wat niet te inspecteren is en de reden ervan (houten balken bij afgewerkte vloeren en plafond).

Voor een gelijke beoordeling van de staat van het onderhoud is het belangrijk om een lijstje te maken waarop is aangegeven op welke conditie (kwaliteit) wordt beoordeeld. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van onderstaande lijst. Veroudering is:

1. niet of zeer beperkt aanwezig;
2. beginnend;
3. plaatselijk op gang gekomen;
4. regelmatig voorkomend;
5. niet meer omkeerbaar;
6. maximaal aanwezig.

Op basis van de conditie kan een planning worden gemaakt wanneer de onderhoudswerkzaamheden moeten worden uitgevoerd en welke kosten hiermee gemoeid zijn. Uiteraard is het raadzaam om werkzaamheden die aan elkaar gerelateerd zijn of waarvoor bijvoorbeeld een steiger opgesteld moet worden, te clusteren.

Contracten

In de workshop werd ook stilgestaan bij het belang van goede onderhoudscontracten en garanties. Lakerveld waarschuwde om niet zonder meer tijdens de oplevering van een project, nieuwbouw of onderhoud, de onderhoudscontracten of garantiebewijzen te accepteren. Kijk kritisch naar de voorwaarden die van toepassing zijn voor het onderhoudscontract (wat valt er wel en niet onder). Hoe is de garantie geregeld, afbouwend of op basis van een af te sluiten onderhoudscontract? Kortom ook hier is het van belang om zelf de regie te voeren en afspraken te maken.

- Om een goed contract op te stellen, is het noodzakelijk eenduidige definities te gebruiken voor de verschillende begrippen die worden gehanteerd, b.v. onderhoud c.v. ketel of schoonmaken c.v. ketel.
- Geef niveau van het contract aan, wat onderhouden moet worden of in het contract moet worden opgenomen.
- De duur van het contract, 1 jaar of meerdere jaren.
- De technische staat waarin

Nieuws uit de provincies

Rook Belder

Op zaterdag 21 maart 2015 hield de afdeling Gelderland van de VKB haar jaarvergadering, die in het teken stond van het 85-jarig bestaan van de afdeling. De bijeenkomst vond plaats in het gebouw "Rehoboth" te Heelsum. Zoals gebruikelijk werd voor deze bijeenkomst een bezinningsdienst gehouden in de tegenover "Rehoboth" gelegen hervormde kerk. Tijdens deze dienst ging voor ds. W.J.J. Koelewijn, die aan de hervormde gemeente Heelsum-Kie-vitsdel verbonden is.

Beschrijving van gemeente

Na afloop van de dienst gaf de voorzitter van het college van kerkrentmeesters, de heer J.L.A. Rochat, een beschrijving van de hervormde gemeente. Het kerkgebouw dat op een heuvel is gebouwd, dateert uit 1517. In de achttiende eeuw werd er een deel aan gebouwd en in 1861 werd het eerste orgel geplaatst. Het huidige orgel, dat in 1970 door Reil uit Heerde werd gerestaureerd, is een Dirk van Rossumorgel dat in 1864 voor de prijs van f 2.462 voor de hervormde gemeente Abcoude gebouwd werd. Naast het kerkgebouw, bezit de gemeente een pastorie, een vereni-

onderhouden moet worden, geef een conditie/kwaliteit aan.

- Stel een praktisch document op met zo min mogelijk voorwaarden.

Er werd door de aanwezige kerkrentmeesters tijdens de presentatie kennis en ervaring uitgewisseld hoe in eigen gemeente werd omgegaan met het onderhoud van gebouwen. De conclusie was dat dit beter kan. De workshop heeft een praktische bijdrage geleverd om met het meerjaren onderhoudsplan aan de slag te kunnen gaan.

Kerkgebouw Hervormde gemeente Heelsum

gingsgebouw, het gebouw "Rehoboth" dat door het kostersechtpaar wordt geëxploiteerd. Verder beheert de hervormde gemeente een begraafplaats die naast de kerk op de heuvel is gelegen. Het beheer daarvan wordt door de beheerder van "Rehoboth" gedaan.

De gemeente heeft zo'n 600 leden, waarvan zo'n 20 pct. geperforeerde leden uit omliggende gemeenten, maar ook uit Arnhem en Apeldoorn, en bestaat uit 264 pastorale eenheden. Er wordt wel samengewerkt met de gereformeerde kerk van Renkum-Heelsum, maar van fusie is nog geen sprake. We zien de toekomst positief tegemoet, aldus de heer Rochat. De voorzitter van de afdeling, de heer J.C. Riemersma, bedankt ds. Koelewijn voor het houden van deze bezinningsdienst en de heer Rochat voor zijn beschrijving van de hervormde gemeente.

Kerk naar vermogen

Vervolgens daalt het gezelschap de heuvel af om met de jaarvergadering te beginnen. De heer Riemersma mocht een 40-tal kerkrentmeesters welkom heten, alsmede een aantal genodigden waaronder

de voormalig afdelingsbestuurders, de heren ing. D.A.J. Bruil en H. Pierik, de voorzitter van de VKB, mr. Peter A. de Lange, en de heer G.L. Westerveld, bestuurslid van de Dienstenorganisatie van de Kerk. Hij wijst er nog eens op dat de VKB dichtbij het grondvlak, de colleges van kerkrentmeesters, staat en dat het daarom van grote betekenis is dat er een goed contact is met het RCBB.

Verder noemt hij het komende VKB-Congres in de ReeHorst te Ede met als thema "Kerk naar vermogen!" en met een briljant spreker in de persoon van dr. C.P. Veerman en diverse workshops die in het teken staan van het jaarthema "Geld". Hij roept de kerkrentmeesters op deze bijeenkomst toch vooral te bezoeken omdat dit een ideale gelegenheid is om informatie in te winnen over actuele kerkrentmeesterlijke beheersaangelegenheden.

Voorts wordt een aantal huishoudelijke zaken afgewikkeld, zoals het jaarverslag en de jaarrekening 2014 en wordt de afdelingscontributie 2015 vastgesteld. Tenslotte wordt de heer J. Poldervaart uit Tiel, die

periodiek aftredend en herkiesbaar is, bij acclamatie herbenoemd.

J.C. Riemersma

ANBI-ontwikkelingen

Hierna krijgt mr. Jaap Broekhuizen, o.a. secretaris van de Commissie Kerkelijke gebouwen van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, het woord. In "Kerkbeheer" verstrekt hij, nog recent in februari 2015, informatie over de manier waarop o.a. de colleges van kerkrentmeesters te maken hebben met de nieuwe ANBI, die voor kerken op 1 januari 2016 van kracht wordt. De heer Broekhuizen deelt mee dat de Protestantse Kerk in Nederland door de Belastingdienst als een Algemeen Nut beogende Instelling (ANBI) is erkend. Wie aan een ANBI-instelling een gift geeft, mag die aftrekken van de inkomstenbelasting. Bovendien is de ontvangende instelling vrijgesteld van schenk- en erfbelasting. De Protestantse Kerk in Nederland heeft van de Belastingdienst een groepsbeschikking ontvangen, die van toepassing is op alle tot de Kerk behorende rechtspersonen (de plaatselijke gemeenten, diaconieën en classicale vergaderingen). Per 1 januari a.s. krijgen zij met de nieuwe ANBI te maken die voor andere instellingen reeds per 1 januari 2014 van kracht is geworden. De heer Broekhuizen wijst nog eens op de bijzondere positie van de kerkgenootschappen, zoals die in artikel 2 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is vastgelegd.

Transparantie verplicht

Elke gemeente, diaconie en classicale vergadering is dus straks verplicht

om online transparant te zijn over bestuur, beloning, doel en beleidsplan, over jaarrekening en jaarverslag. Het verdient de voorkeur deze gegevens op een eigen website te plaatsen, maar het is ook mogelijk deze te publiceren op bijvoorbeeld die van een streekgemeente of van een classis. De heer Broekhuizen verwijst als voorbeeld naar de websites van de protestantse gemeenten van Harderwijk, Steenderen en Bronkhorst en Winterswijk. Het gaat er om dat de gegevens zoals die hieronder zijn samengevat, openbaar worden. De link naar deze specifieke gegevens wordt door de Dienstenorganisatie aan de Belastingdienst doorgegeven. Ook noemt de heer Broekhuizen de brief van november 2014 die de Protestantse Kerk in Nederland aan alle colleges van diakenen en colleges van kerkrentmeesters over deze materie heeft verstuurd en waarin gewezen wordt op o.a. een format waarin is aangegeven welke informatie verstrekt dient te worden.

Wat moet er online te zien zijn?

De volgende gegevens van de gemeente moeten online te zien zijn:

- De juiste kerkordelijke naam van de kerkelijke gemeente.
- Het RSIN- of fiscaalnummer. Dit nummer is al bekend voor gemeenten die personeel in loondienst hebben. De overige gemeenten krijgen dit nog. Men hoeft zelf geen actie te ondernemen. De heer Broekhuizen adviseert om zolang op de website bij RSIN-nummer de tekst "Nog niet ontvangen van de Belastingdienst" op te nemen.
- Contactgegevens. Hiermee wordt bedoeld een adres van een kerkelijk bureau of een postadres van een kerk of verenigingsgebouw.
- Bestuursamenstelling van b.v. een college van kerkrentmeesters, maar alleen de namen van personen en geen adressen.
- Beleidsplan van de kerkelijke gemeente.
- Beloningsbeleid. Verwezen kan worden naar landelijke rechtspositieregelingen van b.v. predikanten en kosters.

Mr. J. Broekhuizen

- Doelstelling van de instelling.
- Jaarlijks verslag van activiteiten.
- Beknopt overzicht van voorgenomen bestedingen met een toelichting daarop
- Financiële verantwoording waaronder een verkorte staat van baten en lasten met toelichting, maar geen balans.

Voor de financiële gegevens is een format opgesteld, dat is te vinden op www.protestantsekerk.nl/anbi onder gemeente. Er zijn afzonderlijke versies voor de gemeente en de diaconie.

Verder wijst de heer Broekhuizen nog op de brief van 17 oktober 2014 aan de Tweede Kamer over het zg. validatiestelsel. De politiek wil dat de ANBI-wereld zich houdt aan normen en gedragscodes en dat daarop wordt toegezien. De rol van dat toezien is in belangrijke mate overgenomen door het RCBB, dat jaarlijks begroting en jaarrekening van de gemeenten ontvangt. In de brief van 17 oktober 2014 van de Staatssecretaris aan de Tweede Kamer staat te lezen: "De kerkgenootschappen zullen met inachtneming van de normen van de gedragscode hieraan een eigen invulling geven gelet op hun eigenstandige positie (ingevolge artikel 2 boek 2 BW)".

Wat gebeurt er wanneer gemeenten en diaconieën hieraan niet voldoen?

Gemeenten die per 1 januari 2016 hun zaken niet op orde hebben, lopen enorme risico's. Dat betekent dat onderdelen van de groepsbeschikking geschrapt zullen worden met als gevolg dat kerkbijdragen

van gemeenteleden in zo'n gemeente niet meer fiscaal aftrekbaar zijn. In zulke situaties kunnen kerkrentmeesters hoofdelijk aansprakelijk gesteld worden met als gevolg dat zij in hun privé vermogen een claim op grond van bestuurdersaansprakelijkheid tegemoet kunnen zien. De heer Broekhuizen besluit zijn inleiding door kerkrentmeesters en diakenen erop te wijzen dat zij, voor zover dat nog niet het geval was, nu aan de slag moeten gaan, zodat zij deze zomer alles op orde hebben.

Gedenkboek 85 jaar VKB Gelderland

Nadat de heer Riemersma de heer Broekhuizen bedankt heeft voor zijn heldere uitleg en antwoord heeft gegeven op gestelde vragen, wijst hij op het jubileumboek "Elkaar van dienst zijn" dat Rook Belder ter gelegenheid van het 85-jarig bestaan van de afdeling Gelderland samenstelde. Het eerste exemplaar overhandigt hij aan de voorzitter van de VKB, mr. Peter A. de Lange.

De voorzitter reageert als volgt: "Ik ben buitengewoon trots dat ik dit eerste exemplaar in ontvangst mag nemen en feliciteer u hiermee. Voor het werk van de VKB op landelijk niveau verwijs ik u naar het buitengewoon interessant programma op 18 april 2015 in Ede. Komt u dus allen! Voor hetgeen de VKB plaatselijk betekent, wijs ik u op de flyer die op uw tafel ligt en waarin alles over het werk van de VKB is opgenomen. En voor het provinciale werk, vindt de VKB dit soort bijeenkomsten zoals vandaag en de regiobijeenkomsten, de gelegenheden om u als colleges van kerkrentmeesters te adviseren en bij te staan bij uw werk. Verder verwijs ik u naar de website van de VKB of... even Dordrecht bellen", zo begin de heer De Lange zijn uiteenzetting.

Over 85 jaar afdeling VKB Gelderland leest de heer De Lange het volgende gedichtje voor:

*In de dorpen en de steden
Tussen Brabant en de zee
Tussen Utrecht en Westfalen
Heerst de welvaart en de vree
Met je kerken en kastelen,
Met je huisjes aan de dijk,
Gelderland jij bent de parel
Van ons Nederlands koninkrijk*

Afdelingsvoorzitter de heer J.C. Riemersma overhandigt het eerste exemplaar van deze jubileumuitgave "Elkaar van dienst zijn" aan de voorzitter van de VKB mr. Peter A. de Lange.

"Het zijn juwelen in de kroon van de Provincie Gelderland. Uw huidige provincie bestaat sinds 1813, dus 202 jaar. Dat betekent dat met het verschijnen van een publicatie als "Elkaar van dienst zijn", daarin 42 procent van de locale en provinciale geschiedenis wordt beschreven. De geschiedenis van gebouwen, begraafplaatsen en plaatselijke gemeenten gaat uiteraard nog veel verder terug. Gebouwen soms een 1000 jaar. De uitgave van vandaag is een fantastische weergave van een momentopname van toen en nu in de tijd. De leden van de kerk zijn de levende stenen die met hart en ziel kleur geven aan, van en in de kerk.

Een publicatie als deze is in veel opzichten van onschatbare waarde. Kerkrentmeesters waken niet alleen over het faciliteren van plaatselijke gemeenten in het algemeen en het houden van erediensten in het bijzonder. Kerkbeheer vormt in essentie in niet onbelangrijke mate met name het historische, religieuze en culturele DNA van onze samenleving. Het ten dele ontsluiten van onze archieven levert een waardevolle bijdrage aan onze veelkleurige identiteit. Het is een afdruk van een handelen van plaatselijk zeer gemotiveerde kerkrentmeesters door de jaren heen. Die foto, nu in

boekvorm, is een veelkleurige momentopname van uw provincie", aldus de heer De Lange.

Kerken zijn oases van hoop

"Gebouwen en hun verhalen getuigen van een stuk evangelie. In een samenleving waar de bijbelse verhalen bepaald niet bij iedere burger op het netvlies gebrand staan en mensentongen zwijgen, spreken welhaast de stenen nog. De torens wijzen spits en fier omhoog. De architectuur getuigt van de liefde van gemeenschap in de Heer, waarin die plaats is gesticht en onderhouden tot op de dag van vandaag. De gemeenschapszin, het samenwerken, de broederschap, het omzien naar elkaar is door de Kerk uitgevonden. Kerkrentmeesters werken niet alleen aan stenen en dode natuur, maar borgen ook het behoud van haar cultuur en haar geschiedenis. Maar ook gebruiken we onze gebouwen. Als het goed is vormen die de trefpunten in onze leefgemeenschappen. Kerken zijn per definitie oases van hoop, hulp, ontmoeting, troost, trouw en verstillig. Er wordt gebeden, gelachen, geprekeerd en er wordt gezongen. De kerk midden in de gemeenschap. Het is broodnodig om drempels te slechten en mensen zonder vragen hartelijk op te

vangen, te verwelkomen en te omarmen.

De Eusebiuskerk van Arnhem met haar toren van 93 meter hoog, is op dit moment het grootste restauratieproject van Nederland, dat economisch gezien (zo'n € 32 miljoen) van grote betekenis is. Met duizenden manuren werk als werkplaats van ambachten, leermeesters en gezellen.

De opgave nu ligt in het opnieuw delen van al die goede talenten die ons door onze voorvaderen zijn aangereikt en toevertrouwd. Was eerder de aard, doel en functie van het gebouw een ieder volkomen helder, nu zullen we opnieuw wegen moeten zoeken om onze schatten in aarden vaten waar mogelijk niet te sluiten, te slopen en te begraven, maar haar in het middelpunt te stellen.

De VKB is bepaald geen museumvereniging. Met elkaar willen wij laten zien waarvoor wij stonden en waar wij nu voor staan en waarvoor wij in de toekomst staan. Want uw provincie zou er in extensie totaal anders hebben uitgezien zonder uw kerken. Datzelfde geldt voor het leven en werken van uw mensen in de provincie.

Het boekje dat vandaag gepresenteerd is, is samengesteld door Rook Belder die onlangs 50 jaar aan de VKB en haar rechtsvoorgangers verbonden was. Het is een parel in de kroon van uw leefgebied. Wij rijgen die parels aan een ketting zodanig dat het gehele land op termijn zal zijn beschreven.

Wij laten zien dat we iets te vieren hebben en dat we in de schoonheid van de gebouwen, mensen en de verhalen te ontdekken dat er meer is tussen hemel en aarde.

Namens het hoofdbestuur van de VKB feliciteer ik uw afdeling van harte met dit resultaat. Dat het u mag verheugen, mag bemoedigen en inspireren in het werken in uw prachtige streek", zo besluit de heer De Lange.

Na de toespraak van de heer De Lange bedankt de heer Riemersma

■ Handleiding voor kerkrentmeesters

Dit voorjaar is de 20e en herziene druk van de Handleiding voor kerkrentmeesters gereed gekomen. Het boek is een naslagwerk en verwijsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk.

De handleiding is verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl. Of per e-mail via info@kerkrentmeester.nl.

De kosten voor de handleiding zijn € 12,50 exclusief 6 pct. BTW en verzendkosten.

Rook Belder voor het werk dat hij aan de samenstelling van deze jubileumuitgave heeft besteed en overhandigt hem een attentie. Nadat de voorzitter iedereen bedankt heeft voor de medewerking aan het jubileumprogramma van de afdeling Gelderland, sluit hij de vergadering, waarna de heer De Lange voorgaat in gebed.

■ Tsjerkepaad 2015 in teken van 'Kerk en natuur'

Het Reformatorisch Dagblad van 28 mei jl. meldt dat deze zomer voor de twaalfde keer honderden kerken in Friesland in het kader van Tsjerkepaad hun deuren openen. Er worden opnieuw tienduizenden bezoekers verwacht uit binnen- en buitenland. Het thema van Tsjerkepaad is dit jaar "Kerk en natuur". In het kader van dit thema zijn verschillende activiteiten georganiseerd.

Op 15 augustus wordt bij voorbeeld vanuit de Alexanderkerk in Rinsumageest een natuurtocht gehouden met aansluitend een Power Point-presentatie over "Schepping en natuur". Het bestuur van Tsjerkepaad hoopt dat het thema de kerken inspireert om fiets- en wandeltochten te organiseren langs deelnemende kerken of een foto-expertise of een schilderijtentoonstelling over dit thema te houden.

Tsjerkepaad begon in 2004 op initiatief van de Raad van Kerken in Friesland met het openstellen van 25 kerken. Nu zijn meer dan 250 kerken open en bezoeken tienduizenden mensen op zaterdagmiddagen de gebouwen.

De opening van Tsjerkepaad 2015 is op 27 juni a.s. om 13.30 uur in de hervormde kerk van Langweer.

Hervormde kerk van Langweer

Nieuws uit de provincies

Rook Belder

Op maandag 23 maart jl. hield de afdeling Drenthe haar jaarvergadering in Beilen, waar de voorzitter van de afdeling, mevr. M.W. Volders, een 50-tal personen mocht verwelkomen. Na een Bijbellezing uit 1 Koningen 3 ging ze voor in gebed.

M.W. Volders

Cursus kerkrentmeester en huishoudelijke zaken

De afdeling Drenthe is voornemens om samen met de gemeenteadviseur kerkbeheer, de heer T. Trox, een cursus voor kerkrentmeesters te geven. De bedoeling is dit in de eerste helft van oktober 2015 te doen. De nieuwe Handleiding ten dienste van kerkrentmeesters zal een onderdeel van deze cursus zijn.

Verder vraagt zij aandacht voor het VKB-Congres van 18 april a.s. waar dr. C.P. Veerman de hoofdinzending houdt, gevolgd door een forumdiscussie van de heren dr. C.P. Veerman, dr. A. Plaisier en drs. H. van der Wal (VKB). Daarnaast zijn er diverse workshops die met het jaarthema te maken hebben, er is weer een grote beurs en voor de partners, een aantrekkelijk partnerprogramma. De voorzitter verwijst in dit verband naar de flyer over het hele program-

ma van het komende congres, die aan het begin van de vergadering is uitgedeeld

Vervolgens wordt een aantal huishoudelijke zaken afgewikkeld, waaronder het jaarverslag en het financieel verslag 2014 en de begroting 2015. Verder vraagt mw. Volders aandacht voor de versterking van het afdelingsbestuur, omdat er in 2016 vacatures zijn waarvan nu bekend is dat de aftredenden niet herbenoembaar zijn. Voorts is het de bedoeling het komende najaar twee regiobijeenkomsten te houden. Indien men suggesties heeft voor onderwerpen, dan kunnen die bij de afdelingssecretaris, de heer Y. Postuma, worden ingediend. Hierna geeft de voorzitter het woord aan de heer H. Feenstra, algemeen directeur van de Dienstenorganisatie van onze Kerk, die een inleiding verzorgt over de landelijke ontwikkelingen in onze Kerk en de situatie in onze gemeenten.

Financiën van de Kerk

De heer Feenstra toont een schema over de organisatie van de Protestantse Kerk in Nederland en de rol die de Dienstenorganisatie hierin vervult. Allereerste is het bestuur verantwoordelijk voor de voorbereiding en de uitvoering van het beleid. Vervolgens is het verantwoordelijk voor de financiën van de Dienstenorganisatie en voor de gehele Protestantse Kerk in Nederland. Het bestuur van de DO bestaat uit 6 leden waarvan 2 leden vanuit het moderamen van de synode. Er is een aantal programma's:

- Institutionele ondersteuning, vooral gericht op ondersteuning van de classes, maar ook kerkbeheer.
- Kerk in Actie.
- Missionair werk en kerkgroei waar o.a. ds. H. van Ark actief mee is.

- Jeugdwerk (JOP).
- Kerk in ontwikkeling.

Vervolgens toont de heer Feenstra cijfers uit de jaarrekeningen 2001 t/m de voorlopige cijfers van 2014 met een balanstotaal in 2011 van € 85 miljoen en in 2014 € 76 miljoen. De inkomsten in 2011 beliepen € 75 miljoen en in 2014 € 61 miljoen. Onderlinge grote verschillen worden veroorzaakt doordat b.v. in een bepaald jaar een grote ramp was, waardoor er veel inkomsten waren. Normaal is dat de inkomsten schommelen tussen de € 60 miljoen en € 65 miljoen. De lasten variëren tussen € 61 miljoen en € 74 miljoen.

Hierna geeft de heer Feenstra een specificatie van de inkomsten 2014 waaronder de opbrengsten uit vrijwillige geldwerving (€ 27,4 miljoen), dat voor 90 procent Kerk in Actie geld is. Dan de verplichte bijdragen van gemeenten en diaconieën (quotum € 19 miljoen) en overige inkomsten (vaak overheids-subsidies voor bepaalde diaconale projecten € 14,6 miljoen). Totaal € 61 miljoen.

De uitgaven zijn: programma's Kerk in Actie (€ 27,4 miljoen), overig kerkenwerk (€ 23,9 miljoen), wervingskosten (€ 2,7 miljoen), behandeling en administratie (€ 7,5 miljoen) en een dotatie uit bestemmingsfondsen en -reserves (-€ 1,1 miljoen). Er is dan een positief saldo over 2014 van € 543.000, dat ten gunste van de continuïteitsreserve wordt gebracht.

Ten aanzien van het kerkrentmeesterlijk quotum merkt de heer Feenstra op dat in 2013 de opbrengst € 12 miljoen was, terwijl die in 2014 € 46.000 lager is, waarbij de heffingsfactoren gelijk zijn gebleven. Wanneer de inkomsten in gemeenten teruglopen, dan is dat ook te merken in de opbrengst van het quotum. Bij het diaconaal

quotum is er nog een bijdrage van belijdend lid dat totaal zo'n € 3 miljoen opbrengt. Tenslotte is er de Solidariteitskas die voor 2014 op € 4.082.000 uitkomt.

Vervolgens geeft de heer Feenstra een toelichting op de balans die € 76.775.000 is, met o.a. een eigen vermogen van € 14.042.000, een bestemmingsreserve van € 35.257.000, bestemmingsfondsen van € 10.355.000, vreemd vermogen € 5.069.000 en crediteuren € 12.053.000. Tenslotte wijst hij op de basisformatie van de Dienstenorganisatie die in 2003 ruim 400 fte bedroeg en in 2014 is gereduceerd tot 260 fte. Er zijn forse bezuinigingen doorgevoerd omdat de Kerk de tering naar de nering moest zetten, aldus de heer Feenstra.

Ontwikkelingen in de gemeenten Hierna gaat de heer Feenstra over naar de ontwikkelingen in de plaatselijke gemeenten. De gemiddelde gemeente geeft van iedere euro:

- 9 cent uit van het vermogen, dus er is een tekort op de jaarlijkse exploitatie;
- 27 cent gaan naar de gebouwen;
- 50 cent wordt aan personeel (predikanten, kerkelijk werkers, kerkelijke medewerkers) uitgegeven;
- 14 cent aan overige uitgaven.

De heer Feenstra vindt dit bedrijfsmatig gezien geen gunstige ontwikkeling. Om een helder beeld te krijgen hoe die ontwikkelingen de komende jaren zullen zijn, toont hij aan de hand van een statistiek de demografische leeftijdsopbouw van mannen en vrouwen in onze Kerk. Dan blijkt dat de situatie over b.v. 10 jaar veel ongunstiger is. Hij adviseert de kerkrentmeesters dergelijke overzichten te maken om iedereen ervan te overtuigen dat het roer om moet, want ook de gemeenten zullen de tering naar de nering moeten zetten.

Hij toont verder een overzicht van de ledentallen. Had onze Kerk in 2006 nog 2,5 miljoen leden, nu is dat gereduceerd naar 2 miljoen en recht-evenredig beleid geeft aan dat in 2025 dit aantal teruggelopen is naar 1,4 miljoen. Met name de uitstroom van niet-actief is erg groot. In 20 jaar tijd bijna een halvering van het

H. Feenstra

ledental.

De heer Feenstra wijst er op dat de Kerk voor participatie, het kader en de financiële bijdragen voor een heel groot deel drijft op de belijdende leden die jaarlijks in aantal afnemen. Een prognose van het aantal belijdende leden geeft het volgende beeld:

Jaar	Ledental	Index
1998	1.110.000	100
2013	800.000	72
2028	525.000	47

Een en ander is gebaseerd op een gelijk blijvende instroom en uitstroom. Geconstateerd is dat er 480 belijdende leden nodig zijn om 1 fulltime predikant te kunnen betalen. De ontwikkeling van het predikantenkorps ziet er over die periode als volgt uit:

Jaar	Fte	Personen	Index
1998	2.270	2.600	100
2013	1.623	1.865	72
2028	1.075	1.235	47

Landelijk is de situatie dat 1.300 leden nodig zijn om 1 predikant te kunnen betalen. De heer Feenstra adviseert om voor iedere gemeente de rekenformule toe te passen om op basis van 480 belijdende leden een prognose te maken voor de eigen situatie.

Vervolgens geeft de heer Feenstra uitleg over het aantal predikanten dat de komende jaren met emeritaat gaat. Die ontwikkeling geeft aan dat het nodig is om jonge mensen voor predikant te blijven opleiden, want

er zal op termijn eerder sprake zijn van een gering tekort dan aan een overschot aan predikanten.

Naar aanleiding van een vraag of de predikant in 2028 betaald kan worden door het dan nog aanwezige aantal belijdende leden, meent de heer Feenstra dat dit inderdaad op basis van bovenstaande ontwikkeling, die uitgaat van een gelijkblijvende trend, mogelijk moet zijn. Hij noemt in dit verband de trendbreuk bij Kerkbalans van een gemiddelde daling van 2,7 procent. Hoewel het nog steeds zo is dat minder mensen méér geven, is dat méér niet genoeg om daarmee te tekort te compenseren dat ontstaan is door wegvallen (overlijden) van gemeenteleden. En wanneer er weer een forse inflatie zou komen, wordt het probleem alleen nog groter.

Maak een plan van aanpak en neem contact met elkaar

De protestantse gemeente Assen kampt thans met het probleem van een te hoge bezetting van predikanten. Op de langere termijn, wanneer predikanten met emeritaat gaan, wordt de situatie in financiële zin gunstiger, maar nu wordt men hierdoor zwaar financieel gedupeerd en het is een groot probleem om die periode van een aantal jaren te overbruggen.

De heer Feenstra erkent deze problematiek die zich in meer grote gemeenten afspeelt. Hij wijst nogmaals op het feit, dat men nu bezig is om jaarlijks 9 pct. van de gevormde reserves op te eten. Dat betekent dat deze reserves, die onze voorouders hebben opgebouwd, in één generatie weg zullen vallen. Daarom is het noodzakelijk dat:

- iedereen de eigen situatie inzichtelijk maakt. Wat zijn de feiten, want wanneer we het niet kunnen aantonen, dan is het algemeen gevoel van veel mensen om de problemen voor ons uit te schuiven.
- er een goed contact is tussen kerkenraad en college van kerkrentmeesters, zodat beide instellingen weten wat het probleem is. We hebben elkaar hierbij dringend nodig.
- per jaar zo'n 10 telzondagen te houden. Dat geeft een beeld van de kerkelijke betrokkenheid en

Financiën Protestantse Kerk

Kengetallen Dienstenorganisatie

Kengetallen	Norm minimaal - maximaal	Begroting 2015 PKN	Rekening 2014 PKN	Rekening 2013 PKN	Rekening 2012 PKN	Rekening 2011 PKN
Balans totaal in € 1.000		81.000	76.775	76.934	80.364	85.061
Resultaat continuïteitsreserve in € 1.000		0	543	507	1.217	558
Risicoreserve in % (tot en met 2011)	40% - 60%					63,0%
Continuïteitsres. in % (nw. beleid v.a. 2012)	33% - 67%	59,3%	61,7%	59,3%	55,8%	
Baten in € 1.000		55.540	61.009	64.172	63.613	75.894
Lasten in € 1.000		59.394	61.577	67.018	68.377	74.132
Kosten fondsenwerving in %	9% - 12,5%	8,9%	12,2%	10,7%	12,5%	11,9%
Kosten beheer & administratie in %	10% - 12%	12,2%	11,3%	10,3%	10,0%	9,0%
Salarislasten in € 1.000		21.503	20.593	20.419	18.867	18.628
Ziekteverzuim in %		4,00%	3,60%	3,80%	4,39%	4,14%
Basisformatie in fte		261,4	262,7	269,3	280,4	281,2
Bijzondere formatie in fte		70,2	57,9	59,7	59,8	58,3

met die feiten kun je anderen overtuigen om, indien dat nodig mocht zijn, het roer om te gooien.

- het gesprek met de kerkenraad wordt gevoerd over de vertegenwoordiging van de generaties in de kerkdienst, want wanneer er niet meer gedoopt wordt en er geen catechese meer gegeven wordt, dan is het niet de vraag of de laatste het licht wil uitdoen, maar wanneer dit gebeurt.

De heer Feenstra realiseert zich heel goed dat dit pijnlijke gesprekken zijn, maar tegelijkertijd zal men het als een stukje bevrijding ervaren wanneer men op basis van deze feiten een helder inzicht in de toekomstige situatie van de gemeente krijgt. Hij is er ook van overtuigd dat de predikant hiervoor alle begrip zal tonen en zijn of haar medewerking zal verlenen om naar een passende oplossing te zoeken. En dan loop je in grote gemeenten met meer predikanten het risico dat men de beste dominee het eerst kwijt is, maar dat is fair play. Maar voer een open en eerlijk gesprek met elkaar waarbij de feiten

op tafel liggen. Dan kun je iemand deelgenoot maken van de zorgen waar je als kerkrentmeesters mee te maken hebt.

De landelijke Kerk heeft nog een vangnet in de constructie van de Solidariteitskas en wanneer een gemeente insolvent dreigt te worden, dan kan een gemeente bij de landelijke Kerk een aanvraag indienen waarbij de predikant na verloop van een bepaalde periode een wachtgelduitkering kan krijgen.

Maar erg belangrijk is om dit op classicaal niveau met elkaar te bespreken, want het kan zijn dat men binnen de classis tot een oplossing van 'aanbod en vraag' kan komen. Deel daarom dergelijke zorgen zoveel mogelijk ook met omliggende gemeenten, zo besluit de heer Feenstra zijn boeiende en heldere inleiding over de financiële ontwikkelingen in Kerk en gemeenten.

Na de daarna volgende pauze worden er nog diverse vragen gesteld over veranderingen in de maatschappij en toekomstperspectieven van de kerkelijke gemeenten. De heer Feenstra wijst in dit verband op de enquête die de Kerk heeft

uitgezet. Hij verwacht dat juist vanwege de terugloop van kerkleden, de afname van bestuurskracht, afstoting van kerkgebouwen e.d. men suggesties zal doen voor een wijziging van de huidige kerkstructuur. Hoewel de situatie per gemeente verschillend zal blijven, is zijn algemene advies om met elkaar als omliggende gemeenten in contact te treden en alles in het werk te zetten om zoveel mogelijk samen te werken.

De voorzitter bedankt de heer Feenstra voor zijn inleiding en sluit de vergadering, na het uitspreken van een dankgebed.

■ Torens in soorten en maten

Op pagina 184 van het meinumner is vermeld dat het door dr. J.D.Th. Wassenaar besproken boek na 1 juli 2015 € 34,50 kost. Dat moet zijn: € 39,50.

■ De VKB in beweging

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland – de organisatie waarbij de ruim 1500 Colleges van Kerkrentmeesters zijn aangesloten – maakt al enkele jaren een snel proces van verandering door. De ontwikkelingen waar de gemeenten op het gebied van beheer en financiën mee te maken hebben vragen om vernieuwing en een meer proactieve handelwijze dan in het verleden. Niet alleen omdat er sprake is van krimp, evenzeer omdat de Kerk zich aan het vernieuwen is in veel pluriformer vormen van gemeentezijn. Dat vraagt om creatieve antwoorden op gebieden als gebouwenbeheer, inzet van medewerkers en vrijwilligers en geldwerving en financieel beheer.

In de afgelopen periode heeft dat geleid tot belangrijke wijzigingen in de bestuurlijke agenda van de VKB rond thema's als deskundigheidsbevordering van kerkrentmeesters, versterking van de dienstverlening via vernieuwde website en VKB partnerschap en doordenken van de toekomst in het project 'Kansen voor kerken'.

Onder leiding van een transitie manager van buiten de organisatie is gekeken naar de implicaties voor de personele bezetting van het bureau van de VKB in Dordrecht. Om de slagvaardigheid te verhogen wordt het huidige model met een tweehoofdige directie vervangen door integrale aansturing door één fulltime directeur. Daarnaast worden de bestaande dienstverlenings- en uitvoeringsprocessen efficiënter georganiseerd en wordt zo ruimte geschapen voor een compacte projectstaf die onder leiding van de directeur uitvoering zal geven aan de door het hoofdbestuur geformuleerde beleidsprioriteiten. Als gevolg hiervan zijn in de afgelopen periode afspraken gemaakt met de medewerkers over verschuivingen in takenpakketten en functievervulling. Voor de meeste medewerkers heeft dit tot beperkte veranderingen geleid.

Met adjunct-directeur Bert van Rijssen is afgesproken dat zijn

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB) in de Protestantse Kerk in Nederland is een aan de Protestantse Kerk gelieerde vereniging, waar rond de 1500 colleges van kerkrentmeesters bij zijn aangesloten. De VKB behartigt de belangen van deze colleges op landelijk niveau, verleent diensten en adviezen aan haar leden en functioneert als centraal kenniscentrum op het gebied van kerkelijke beheer aangelegenheden.

Voor het compacte bureau van de organisatie (8 medewerkers) zoekt het hoofdbestuur van de VKB

Een slagvaardige directeur met hart voor de Kerk (1fte)

die op inspirerende wijze leiding kan geven aan de bureaumedewerkers, vorm kan geven aan een eigentijdse rol als voorbereider en uitvoerder van bestuursbeleid en zich kan ontwikkelen als inhoudelijk expert op kerkelijk beheersmatig en organisatorisch gebied.

Daartoe zoeken we een vrouw of man die beschikt over:

- een academische of daaraan gelijkwaardige opleiding,
- verbondenheid met de Protestantse Kerk in Nederland,
- een resultaatgerichte en inhoud gedreven leiderschapstijl,
- uitstekende communicatieve en netwerkvaardigheden,
- een proactieve en innovatieve houding.

Daarvoor bieden wij:

- een sleutelpositie in een landelijk opererende op de Kerk betrokken organisatie,
- een deskundig en efficiënt ondersteunend bureau,
- een uitdagende baan in een innovatieve en levensbeschouwelijk geïnspireerde context,
- een voor de functie passend salaris en overige arbeidsvoorwaarden.

Voor informatie over de VKB verwijzen wij naar de website www.kerkrentmeester.nl

Voor nadere inlichtingen over deze functie kunt U zich wenden tot de vicevoorzitter van de VKB, drs. C de Raadt, tel. 0653512100.

Uw motivatiebrief en Curriculum Vitae kunt U tot uiterlijk 1 juli 2015 sturen naar: cor.de.raadt@planet.nl

functie komt te vervallen en dat hij voortaan vanuit de projectstaf uitvoering zal geven aan een aantal projecten.

Met de huidige directeur Harry Roth worden op dit moment, in goed overleg, afspraken gemaakt zodat hij zich kan oriënteren op een nieuwe stap buiten de vereniging.

Voor de aansturing van het bureau

nieuwe stijl zal een nieuwe directeur worden aangetrokken.

De werving van die nieuwe functionaris is inmiddels gestart.

Namens het hoofdbestuur van de VKB
Mr. P.A. de Lange, voorzitter
W.G. Roseboom, secretaris

Dordrecht, 30 mei 2015

Kerkelijk erfgoed online

Museum Catharijneconvent adopteert kerkcollecties

Marco Blokhuis

Beursvloer

Op het VKB-congres van april 2015 mocht de stand van Museum Catharijneconvent zich verheugen in een grote belangstelling. Die dag werd voor het eerst de database Kerkcollectie digitaal gepresenteerd. Kerkrentmeesters reageerden enthousiast op de mogelijkheden die het gratis programma biedt om de eigen kerkinventaris online te bekijken en aan te vullen.

Digitaal tijdperk

Computers zijn niet weg te denken uit onze samenleving. Ook kerken maken er veelvuldig gebruik van. Kerkdiensten kunnen via het internet beluisterd en bekeken worden, bijna elke kerkelijke gemeente heeft een website en de email is vrijwel onmisbaar voor het versturen van vergaderstukken. Tot voor kort waren inventarisrapporten met een overzicht van het erfgoed in kerken vooral beschikbaar op papier. Daar is nu verandering in gekomen.

Kerkrentmeesters kunnen voor het beheer van het kerkelijk erfgoed voortaan gebruik maken van een speciaal ontwikkeld programma, nl. Kerkcollectie digitaal.

Kerkcollectie digitaal

Het nieuwe programma is ontwikkeld vanuit de gedachte dat kerkinventarissen aan verandering onderhevig zijn. Door fusies en herinrichtingen, maar ook door diefstal bevinden zich in kerken lang niet meer alle voorwerpen die genoemd worden in bestaande inventarisrapporten. Daarnaast zijn er ook nieuwe voorwerpen bij gekomen. Controle en herziening van de lijsten is daarom een belangrijke zaak. Dit is nu mogelijk met Kerkcollectie digitaal. Omdat het vaak gaat om uniek en kostbaar kerkelijk bezit is een veilig systeem

Marco Blokhuis

ontwikkeld waarvoor gebruikers zich eerst moeten aanmelden. Dat kan via <https://kerkcollectie.catharijneconvent.nl>

Na aanmelding en controle van de gegevens ontvangt de aanvrager een eigen unieke inlogcode waarmee men alleen toegang heeft tot de inventaris van het eigen kerkgebouw. Zo blijft de geheimhouding van de gegevens gewaarborgd.

Van welke kerken bestaan er rapporten?

Vanaf 1977 zijn er erfgoedinventarissen opgesteld door medewerkers van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland (SKKN) te Utrecht. Vrijwel alle belangrijke monumentale kerken zijn, in opdracht van de kerkgenootschappen, bezocht. Maar ook nieuwere gebouwen zijn geïnventariseerd. Dit heeft geresulteerd in een enorm archief. Het belang van dit archief wordt steeds groter want het bevat inmiddels unieke gegevens over kerken die nu niet meer bestaan.

Museum Catharijneconvent te Utrecht beheert deze rapporten en stuurt deze op verzoek toe.

Museum Catharijneconvent

Museum Catharijneconvent is het nationaal museum voor het christe-

lijke erfgoed en kenniscentrum voor kerken en kloosters. Vanuit de verantwoordelijkheid voor het kerkelijk erfgoed richt het museum zich niet alleen op de museumcollectie maar ook op de collecties in kerken en kloosters. Om die reden heeft het museum een diepte-investering gedaan met het ontwikkelen van een programma waarmee de rapporten online zijn in te zien en te bewerken.

Multifunctionele herinrichtingen

Een erfgoedinventarislijst is onmisbaar voor een juiste waardering van het eigen historische bezit. Het geeft niet alleen de feitelijke gegevens van een voorwerp, maar plaatst deze ook in een context. Juist de samenhang tussen de onderdelen is belangrijk voor de kwaliteit van het historische kerkinterieur.

museum Catharijneconvent

Kerkcollectie digitaal

Uw kerkinventaris online

www.catharijneconvent.nl

Wanneer in het kader van vernieuwing van de kerk besloten wordt tot een multifunctionele herinrichting is het van belang om te bepalen welke onderdelen grote culturele waarde hebben en daardoor onmisbaar zijn. Maar ook is van belang om te weten welke voorwerpen daarbij aansluiten. Het vaststellen van een kerncollectie is dan ook aan te bevelen. Omdat elk kerkgebouw anders is, is elke herinrichting steeds een nieuwe uitdaging.

Vaak wordt gekozen voor het vervangen van vaste banken door stoelen, nieuw meubilair voor het liturgisch centrum, nieuwe verlichting, het aanbrengen van vloerverwarming, toiletgroepen en garderobes.

Sommige herinrichtingen zijn zo ingrijpend dat het kerkgebouw soms niet meer is dan een oude schil om een nieuw interieur waarbinnen heren der nog een aantal losse onderdelen van vroeger bewaard zijn. Het is echter de kunst om oude en nieuwe elementen zo te integreren dat duidelijk is dat het kerkgebouw en het interieur het resultaat zijn van een ontwikkeling van eeuwen.

Kerkelijk erfgoed op drift

Dat aandacht voor kerkelijk erfgoed en een programma als Kerkcollectie digitaal geen overbodige luxe is, blijkt wel uit het artikel van Sytse ten Hoeve in "Kerkbeheer" van oktober 2014. Hij neemt waar dat met de kleiner wordende kerkelijke gemeenten, de zorg voor de gebouwen en de voorwerpen in de kerk onder druk komt te staan. Het komt voor dat voorwerpen die eigendom zijn van de kerk zoekraken en soms teruggekocht moeten worden. Actuele inventarislijsten zijn daarom meer dan ooit onmisbaar. De beschikbaarheid van de rapporten online, ook van kerken die reeds gesloten zijn, maakt het mogelijk om te controleren wat anno 2015 eigendom is van de kerk.

Adoptie van de kerkcollectie

Kerkcollectie digitaal wordt ook gebruikt door de erfgoed specialisten van Erfgoed in Kerken en Kloosters. Dat biedt de mogelijkheid om met de beheerders van erfgoed mee te kijken wanneer daar behoefte aan is. Om die reden kunnen kerkrentmeesters zich aanmelden voor het

Kerkinterieur kerkgebouw Schellinkhout

'kerkcollectie adoptieproject'. Vandaag de dag is adoptie een bekende manier van ondersteuning. Vaak gaat het om een financiële ondersteuning. Dat is hier niet het geval. Het gaat om praktische ondersteuning van kerkrentmeesters bij het beheer van het erfgoed. Voor de duidelijkheid: het gaat niet om het verwerven van voorwerpen voor het museum.

Kerkrentmeesters zijn eigenaars en beheerders van het kerkelijk erfgoed. Maar het kerkrentmeesterschap omvat meer dan alleen deze taak. Het gaat ook om de gebouwen en het geldbeheer. Daar gaat meestal veel aandacht naar uit. De zorg voor het kerkelijk erfgoed vereist vaak specialistische kennis en daar kunnen de erfgoed specialisten van EKK bij helpen. Zij zijn op de hoogte wat zich in kerken en kloosters in Nederland bevindt en kunnen daar vanuit adviseren. De protestantse kerken die zich aanmelden voor 'kerkadoptie' kunnen rekenen op deze expertise. Daarbij kan gedacht worden aan inventarisatie en begeleiding daarvan, advisering bij conservering

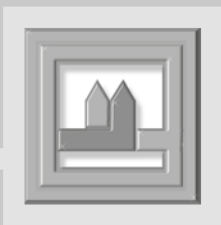
en restauratie, het schrijven van waardestellingen over bijzondere voorwerpen of over het interieur als geheel.

Het is natuurlijk onmogelijk om alle protestantse kerken in Nederland te adopteren. Daarom wordt in overleg met de kerkrentmeesters bepaald waar precies behoefte aan is. Vervolgens wordt bekeken wat men zelf kan bijdragen. Met Kerkcollectie digitaal kan men juist heel goed zelf aan de slag om een inventarislijst up-to-date te maken. En als er een aangepaste lijst op tafel ligt, is men vaak al voldoende geholpen.

Contact

Kerkrentmeesters die gebruik willen maken van Kerkcollectie digitaal en die een beroep willen doen op het adoptieproject kunnen een email sturen naar m.blokhuis@catharijneconvent.nl

Marco Blokhuis is erfgoed specialist voor het protestantisme bij Erfgoed in Kerken en Kloosters, afdeling van Museum Catharijneconvent te Utrecht.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Leo Ferdinand Kramer, Amstelveen-Buitenveldert, 50 jaar organist

Theodorus Johannes Griekspoor, Aalsmeer Open Hof kerk, 50 jaar organist

T.J. Griekspoor, Aalsmeer

GOUD

toegekend aan:

Maagje van de Graaf-Davelaar, Asch, 40 jaar medewerkster orgelcommissie en restauratiecommissie en Stichting Katrientje

Gerrit Johan van Druten, Asch, 40 jaar ouderling kerkrentmeester, medewerker orgelcommissie, restauratiecommissie en Stichting Katrientje

Jan van Walraven, Mijdrecht, 40 jaar diverse functies ten dienste van het College van Kerkrentmeesters

J. van Walraven, Mijdrecht

Marinus Verhage, Stellendam, 40 jaar organist

Aart den Ouden, Strijen, 40 jaar organist

Pieter Evert Veldhuizen, Nederlangbroek, 40 jaar kerkrentmeester, administrateur en beheerder begraafplaats

P.E. Veldhuizen, Nederlangbroek

Jan Anne Venema, Warns, Skarl en Laaxum, 40 jaar organist

J.A. Venema, Warns, Skarl en Laaxum

Sophia Antje van der Laan-Winter, Zuidlaren, 46 jaar beheerster, assistent koster

S.A. van der Laan-Winter, Zuidlaren

ZILVER

toegekend aan:

Antonie Langelier, Asten-Someren, 25 jaar koster

A. Langelier, Asten-Someren

Insignes van de Protestantse Kerk in Nederland

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Leendert Meijboom, Pernis, 50 jaar diverse functies ten dienste van de Hervormde gemeente Pernis

L. Meijboom, Pernis

Harmina Procee-Wagenaar, Haren-Onnen 40 jaar bestuurslid en voorzitter van de ouderensociëteit te Haren de Kerkboerderij

Rintje van der Weeg, Grootegast-Sebaldeburen, 29 jaar koster
Bruin Gabriel van der Heijden, Krimpen aan de Lek, 25 jaar hulporganist

Jacobus Lubbert Zeegers, Mijdrecht, 17 jaar beheerder Janskerkhof

J.L. Zeegers, Mijdrecht

Martin Gerard van der Laan, Zuidlaren, 25 jaar koster

M.G. van der Laan, Zuidlaren

Jan van Pouderoijen, Zuilichem, 25 jaar hulpkoster

Nico Dirk Kroon, Zuilichem, 25 jaar koster

Maria Kroon-van Pouderoijen, Zuilichem, 29 jaar organist

Verdient er iemand in uw gemeente ook een onderscheiding?

Vraag nu het formulier aan via info@kerkrentmeester.nl of bel 078-6393666.

■ Fotowedstrijd Stichting Oude Groninger Kerken

Voor de vijfde keer houdt de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) een fotowedstrijd. Het thema is dit jaar: 'De kerk binnen en buiten'. De stichting daagt iedere (amateur)fotograaf uit om foto's van

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Nieuw in de verkoop is aangeboden een mechanisch Leeftlangorgel met 9 stemmen (2 klavieren + vrij pedaal), gebouwd in 1968. Het orgel komt vrij wegens een kerksluiting in Apeldoorn. In totaal zijn er nu 5 orgels in het bestand.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met: Centraal Bureau VKB, tel. 078 639 36 63, e-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl Of kijk op de vernieuwde website van de orgelbank op kerkmarkt.nl: kerkmarkt.nl/advertenties/orgelbank

één van de kerken of kerkhoven van de SOGK via de website in te zenden. Ook foto's van het interieur van kerken zijn dit jaar welkom. Stichting Oude Groninger Kerken beheert 77 kerken, twee synagogen, zeven losstaande torens, vijf pastorieën en 48 historische kerkhoven en terreinen. Veel van de kerken zijn geregeld open. Als dat niet het geval is, kan de fotograaf vaak een sleutel halen bij de 'buren'.

Een aantal foto's zal gebruikt worden voor de jaarlijkse SOGK-kalender. Ze worden beoordeeld door onder anderen een vakfotograaf. De winnende foto krijgt een ereplaats op de voorkant van de kalender en de maker krijgt een driedaags arrangement. De foto's moeten uiterlijk 16 augustus dit jaar binnen zijn (maximaal vijf per persoon). Nog in augustus krijgen de winnaars bericht. De winnende plaat voor de kalender van 2015 was de kerk van Marsum in het vroege voorjaar, gemaakt door Jaap Jonker, aldus een bericht in het Friesch Dagblad van 21 april 2015.

■ Renovatie toren Hervormde gemeente Kinderdijk

In de Hervormde gemeente Kinderdijk is eind april 2015 gestart met de renovatie van de toren van de kerk aan de Molenstraat. Eind november 2013 vielen stukken natuursteen

naar beneden. De stukken steen zijn afkomstig van de zandstenen lijsten onder en boven de raamopeningen die zich in de toren bevinden.

De eigenaar van de kerk en de toren - de Hervormde gemeente Kinderdijk-Middelweg - heeft destijds direct actie ondernomen om ongelukken te voorkomen. Er lopen dagelijks voetgangers en toeristen, zeker in het zomerseizoen, over de dijk waaraan de kerk is gelegen.

Voorts heeft het college van kerkrentmeesters een herstelplan laten opstellen en heeft men gekeken hoe de kosten voor het herstel gefinancierd kunnen worden. De Hervormde gemeente heeft zelf een deel van kosten voor deze renovatie, die op ruim € 100.000 worden geschat, bij elkaar gebracht.

Daarnaast heeft de provincie Zuid-Holland subsidie verstrekt, waardoor het mogelijk is om de renovatie te starten. Voor het nog ontbrekende deel van de financiën zal een actie onder de bewoners in Kinderdijk worden gehouden. De kerk is een Rijksmonument en is in 1923 ontworpen door architect Jan Wils.

Optimaal sparen? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

RIDDER
LEIDERS EN
KOPERSLAGERS

DE SPECIALIST IN
ONDERHOUD EN
RESTAURATIE

Ook kunt u bij ons terecht voor deskundig dakadvies en een vrijblijvende begroting t.b.v. een subsidie aanvraag.

Vestiging Ridder Noord:
Marowijne 41
1689 AR Zwaag

Vestiging Ridder Zuid:
Koperslagerstraat 21
5405 BS Uden

WWW.RIDDERLEIDERS.COM

INFO@RIDDERSYSTEMS.COM

T +31 (0) 888 111 888

ins
ur
klepel
klokken
minuten
wijzerpl
betrouw
renovatie
onderhoud
luidklokken
klokkenspele
torenuurwerk
ad

Nabben
klokkenservice
Velhorstweide 18
5709 MJ Helmond
Tel: +31 (0)6 55330003
web: www.klokkenservice.nl
e-mail: info@klokkenservice.nl

PARTNER VOOR UW:
LUIDKLOKKEN
TORENUURWERKEN
VERGULDWERKEN

WIJZERPLATEN
KLOKKENSPELEN
ONDERHOUD EN ADVIES

Betrokken en Betrouwbaar

Pels & Van Leeuwen

ORGELBOUWERS SINDS 1903

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
ONDERHOUD

Platinalaan 10
5234 GH 's-Hertogenbosch
Tel 073 641 29 51
Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

Kerkgeluidstechniek op z'n best!

de techniek als hulpmiddel, ook in uw kerk

De kerkgeluidstechniek schrijdt voort ... met rasse schreden! Dialoog Church Sound is als specialist op kerkgeluidstechniek niet achtergebleven en heeft met meer dan 1800 kerken in Nederland een groot werkgebied. Met gebruikmaking van de nieuwste digitale techniek en zijn zowel grote galmrijke als kleinere kerken inmiddels voorzien van kerkgeluidsystem en die zorgen voor een uitstekende spraakverstaanbaarheid en dat tegen budgettair verantwoorde aanschafprijzen.

Kennis is van
geen waarde ...

tenzij je deze in
praktijk brengt!

Dialoog Church Sound

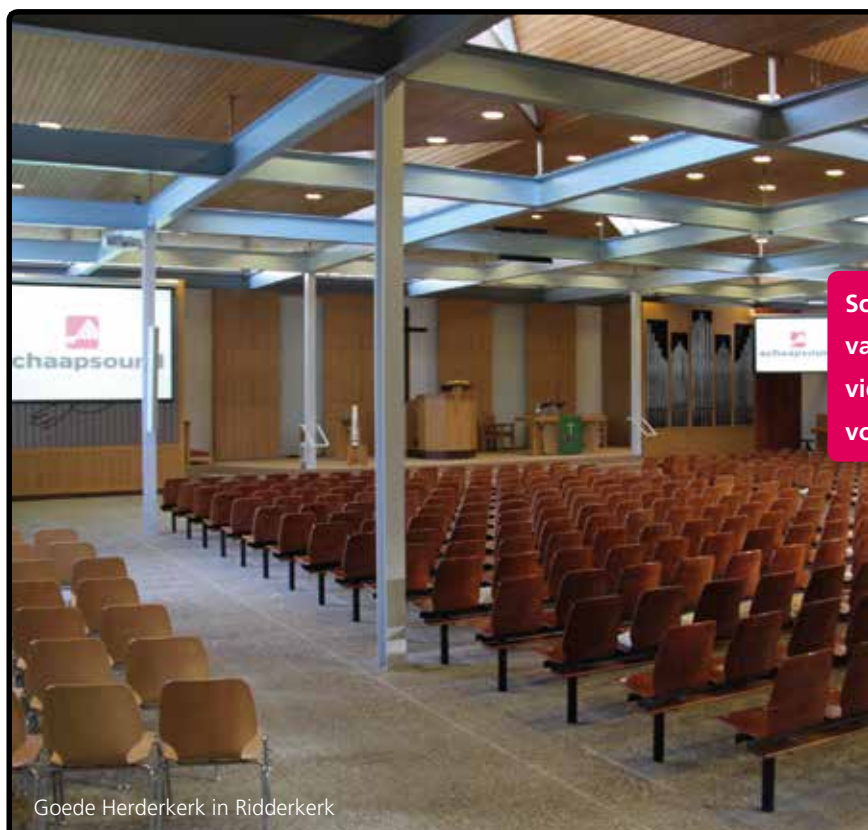
Bolognalaan 6

5632 RL Eindhoven

www.cantorsound.nl

040 - 24 20 840

info@cantorsound.nl

Goede Herderkerk in Ridderkerk

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

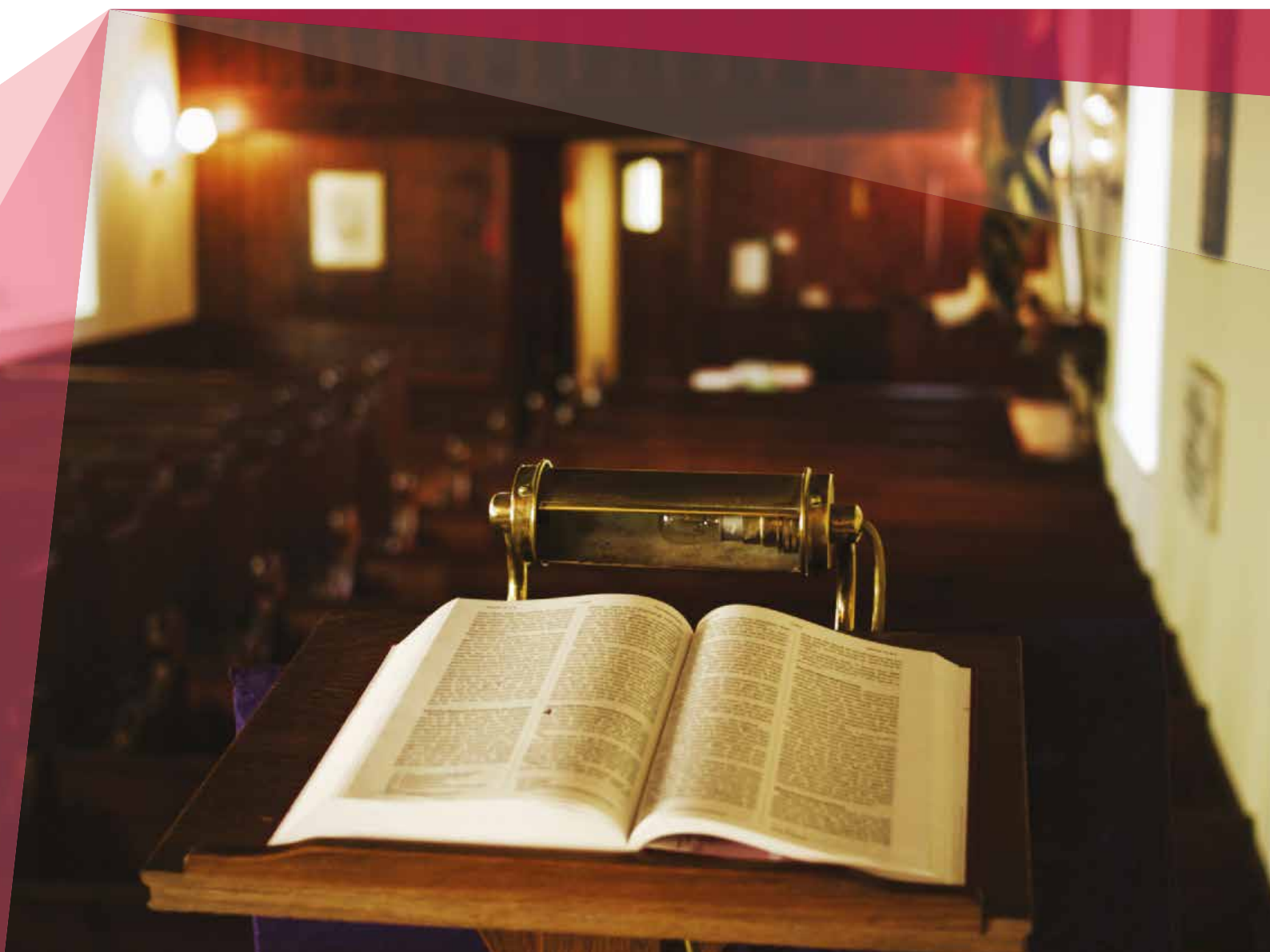
schaapsound

Kaartenmakerstraat 18
2984 CB **Ridderkerk**
0180-41 46 00

Baileystraat 2a,
8013 RV **Zwolle**
038-785 19 77

Mussenberg 7
6049 GZ **Roermond**
0475-33 69 44

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl

De VKB biedt in samenwerking met Marsh en Mercer een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen:

Marsh:

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- werkgeversaansprakelijkheid

Mercer:

- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- WGA-ERD verzekering
- zorgverzekering

Uw contactpersoon Pieter Stoeltie | T: 020 - 54 17 539 | E: info.vkb@mmc.com**Uw contactpersoon**Sai Fong Lam | T: 010 - 40 60 962 | E: info.vkb@mmc.com

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERFING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans, eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDERSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl